

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

Titulus I. De Sponsalibus & Matrimoniis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62672)

Sponden', tuam natam uxorem iri? Spon-
deo, Plautus in Trinummo & Varro Lib.
5. de Lingua Latina.

2. Sed, ut nominis vera & una hæc origo, non una tamen ejus vis ac significatio est; cum sponsalium vocabulò aliquando veniant munera, sponsæ dari solita à sponso, & Arrharum nomine data, *l. 1. in fine C. Si nupt. ex rescript. per. & l. 1. Theodos. C. Si Rector. provin. sponsal. ded.* Quò sensu & Saul, Davidem traditurus in manus Philistinorum, eum ad bellum contra hoc fortiter gerendum per servos suos incitari, & paupertatem suam ac tenuitatem prætendenti renuntiari jussit, *Non habet Rex sponsalia necesse*, id est, munera & opes sponsi, *Lib. 1. Regum cap. 18. v. 25.* Eodem sensu pecunia, nuptiarum causâ promissa, à veteribus sponsa dicebatur apud Varronem *Lib. 5. cit.* Quin convivium etiam sponsalium sponsalium nomine quandoque venisse, perhibet Cicero *ad Q. Frat. Epistol. 6.*

3. Aliquando, frequenter tamen cum addito *De presenti*, Sponsalium nomine denotatur ipse contractus Matrimonialis sive Conjugium Ratum, per carnalem copulam nondum consummatum, *c. Tertio 13. de Præsumpt. & c. fin. de Sponsa duor. ante quam consummationem mulier Conjux, can. Cum initiatur 5. & can. Conjuges 6. Sc. 2.* post eam verò Uxor dicebatur, *c. Ex publico 7. de Convers. conjug.* ex cujusmodi desponsatione cum Josepho B. V. Maria in sacris paginis Conjux ab Angelo vocata est, *Joseph fili David, noli timere Mariam accipere conjugem tuam, Matth. cap. 1. v. 20.* cum antè Joseph ejus vir dictus ab eodem Evangelista fuisset, *Jacob genuit Joseph virum Maria, v. 16.*

4. Hanc quidem Sponsalium pro Matrimonio Rato acceptionem, tanquam mi-

nimè Legalem aut Canonicam, sed Magistralem duntaxat & à sacrorum Canonum Interpp. adinventam, nonnulli reiciunt cum Treutl. *Vol. 2. disp. 6. thes. 1.* & Harprecht *ad Rubr. Instit. de Nupt. n. 5.* quòd ea Imperialis Juris ullo textu non nitatur: cum eaque aperte pugnet proposita Ecclesiastici Rubrica, *Sponsalia opponens Matrimoniu*, & ab his sejungens; ut non appareat, quâ ratione Matrimonio Rato sponsalium nomen, Jure spectatò, accommodetur. Considerationi huic non parum roboris confert decretum Synodale Trident. *Sess. 24. cap. 3. de Ref. Matrim.* Justitiæ publicæ honestatis impedimentum, ubi sponsalia invalida, tollens &, ubi ea valida sunt, ad primum gradum restringens: quò decreto, licet de sponsalibus loquatur indefinite, & generatim omnia complectatur, Matrimonium ratum ex eoque ortum simile impedimentum non affici, B. Pius V. *Constitutione*, quæ incipit *Ad Romanum*, 1568. editâ declaravit, eaque declaratione Sponsalium nomine scæ, quæ de præsentì DD. vocant, non venire supponit.

Sed hæc leviora sunt, quàm ut ea, quæ de præsentì inita sunt, sive Matrimonium ratum à sponsalitiæ appellationis deiciant possessione; cum pro ista & DD. usu militent textus utriusque Juris: Civilis quidem, eundem contractum nuptiarum & sponsalium nominibus exprimentis, *l. 1. pr. C. Si nupt. ex rescript. per.* Canonici verò *c. Tertio cit.* in cujus sine contractui per verba de præsentì inito sponsalium nomen disertè tribuitur. Eodem Jure, consensu per verba de præsentì expressò, mas & tamina *Desponsari*, & post præstitum ejusmodi reciproci consensum *Sponsi Sponsæque*, & hæc *Desponsata* dicuntur, *can. Conjuges cit. can. Si quis desponsaverit 11. 14. Sc. 27. q. 2. c. Ter-*

2. *c. Terriò cit. c. Sicur 22. c. Si inter 31. Hæc Rubr. c. Accepisti 2. & c. fin. de Sponsa duor.* Quin, teste S. Gregorio, ipsius Divina legis est mos, sponsas appellare conjuges, quibuscum, ut à B. V. Maria cum S. Josepho, conjugium per carnalem copulam non est consummatum, *can. Qui desponsatam 12. q. 2. cit.* Ratio sponsalium nomen tam de præsentem quàm de futuro initis accommodandi ea fuisse videtur; quòd sponsio quædam intercedat in utrisque: in his quidem de consensu nuptiali futuro: in illis autem de cohabitatione mutuâque corporum ad actus ad prolis generationem ex le aptos, traditione, deque thori conjugalis fide inviolabiliter custodienda.

Ex his planè corrui ratio partis adversæ; quia sponsalium nomen generatim latèque sumptum iis, quæ de præsentem ineuntur, accommodandi ansam luculentam DD. præbuerunt sacri Canonibus: quibus, si adverterentur, in materia Canonum Conditionis dispositioni subjecta leges cederent; quippe quæ illis famulantur potiùs, quàm dominantur, *c. Super specula 28. pr. de Privileg. per tradita Dissert. Proam. n. 158.*

6. Neque aliud persuadet proposita Rubrica & Synodale decretum istiusque declaratio Piana; quia, ut alia prætermitam, Rubricâ & præsertim decretò illò sponsalium nomen non generatim in omni Juridica, sed in stricta duntaxat & frequentius usitata significatione meritò accipitur; ne antiqui Juris, publicæ Honestatis impedimentum ad quartum gradum porrigentis, correctio ultrà quàm necesse est, extendatur, contra *Reg. c. Cum expediat 29. de Elect. in 6. & l. Præcipimus 32. C. de Appellat.*

7. Aliquando & frequentissimò usu sponsalium nomen accipitur strictè pro sola pactioe sive promissione futurarum nuptiarum, quæ à S. Augustino *c. 1. de*

Sponsa duor. vocatur *Fides passionis*, & preparatorium sive prævia dispositio viâque est, per quam ad *Fidem consensûs* sive ipsum contractum Matrimoniale pervenitur; ut hoc modò & strictè sumptis sponsalibus conjugalem maris ac feminae Societatem *Concipi*, *Nasci* verò & ad perfectionem ipso contractu nuptiali perducitur, non malè asserat Gudelin. *de Jure Noviss. Lib. 3. cap. 7.*

8. Rationes, ob quas sponsalia nuptiis præmitti solent, variæ: primâque & apud veteres præcipua fuit; quòd, cum femina non sui juris, sed in potestate essent parentum fratrumve, & istorum necessarius esset consensus, *l. In sponsalibus 7. & l. In potestate 10. ff. de Sponsal.* dandum his fuerit spatium, quò liberis aliisve suæ subjectis potestati, quàm possent, optimè providerent. Secunda; ut, quæ nuptura, quive eam ducturus est, inter eas moras perfectionis nuptiarum experiretur ingenium ac mores, quibus usus est in perpetuum & quamdiu est viturus, cum eâque indissolubilis vinculi jugum subiturus; cum, ubi majus est periculum, majori maturitate & circumspèctione sit procedendum, *c. Ubi periculum 4. de Elect. in 6.* Tertia; ut sponsi parent ea, quæ lubeundis conjugii oneribus, profectò gravissimis, necessaria sunt; cum idcirco Divino quoque Jure sponsis indulta fuerit immunitas à bello, *Deuteron. cap. 20. v. 7. & Machab. Lib. 1. cap. 3. n. 56.* quam annuam fuisse, perhibet Joseph. *Antiquit. Jud. Lib. 4. cap. 6.* Quarta; ut ipsâ nuptiarum dilatione, quæ ducenda est, charior sit in posterum, magisque diligatur; ea enim de causa, ut S. Augustinus *can. Institutum, 27. q. 2.* relatus ait, *Institutum, utive receptum est, ut jam pacta sponsa non statim tradantur; ne vilem habeat maritus datam, quàm non suspèravit sponsus dilatatam;* nam, ut in hunc

textum notat Glossa V. *Ne vitum, Gravior est fructus, quem spes productior edit.* Quinta; ut conjugium, priusquam celebretur, à parochis Ecclesiæ publicè & cum interposita temporis intercapedine valeat proponi; ut, si quod obstare videatur, impedimentum opponatur ac probetur, *c. fin. pr. de clandest. despons. & S. Synod. Trident. Sess. 24. cap. 1. V. Cui malo, de Ref. Matrim.* Unde

9. Dubium & quæstio oritur, an Matrimonium contrahi valeat sine præviis sponsalibus; id enim mordicus inficiatur; & hæc illi necessariò præmittenda contendit Harprecht *in Rubr. Instit. de Nuptiis n. 2.* ubi nec casum fingi posse, ait, quò sine prævia conventionione sponsalitia ad ipsum contractum nuptialem perveniatur. Sed malè &, ut cum Tannero *Tom. 4. disp. 8. q. 1. n. 2.* advertit Gobat *Experient. Tract. 10. n. 8.* sine adminiculo Juris aut rationis; cum, si Titius, in extremo vitæ articulo constitutus, coram proprio parochio & duobus tribusve testibus Bertham concubinam ducat, Matrimonium inter eos validum sit & antè susceptæ proles legitimè evadant, *c. 1. & c. Tanta 6. Qui filii legitimi.* Idem extra articulum illum illicitè quidem, sed tamen validè iniret Titius, si eodem parochio & testibus præsentibus per verba de præsentem concubinam aliàmve mulierem solutam in suam & hæc ipsum in suum acciperet; quòd prævia pactio sponsalitia & ipsa etiam denuntiationum solennitas omiſsa ad Matrimonii valorem ac substantiam non pertineat, ut *Tit. 3. n. 5.* statuatur. Quin, si absque prævia pactioe & obligatione sponsalitiâ, solòque Matrimonii ineundi proposito ter publicè denuntiatio, id in Ecclesiæ facie contraheretur, contra Juris prohibitionem nihil agi videretur; cum hujusmodi contractus neque *can. Institutum cit.*

neque *cap. 1. cit. V. Cui malo,* reprobetur. Illò quidem; quia eò S. Synodus Matrimonia contrahenda denuntiari præcipit, quin eis sponsalitiâ pactioem jubeat præmitti. Illò verò; quia sponsas quidem pactas non protinus tradit, ait: non etiam, eas sine pactioe & obligatione solòque animi proposito destinatas & denuntiatas ex intervallo duci, vetat.

ARTICULUS II.

De Sponsalium Contractu.

SUMMARIUM.

10. Sponsalia sunt futurarum nuptiarum promissio.
  11. Qua esse debet I. Deliberata.
  12. Irrita sunt sponsalia inita ab infante, amente &c.
  13. Et ab errante circa personam secum contrahentem.
  14. Amore, irâ &c. impellentibus contracta,
  15. Et metu extorta Jure subsistunt.
  16. II. Eadem promissio esse debet Vera, non ficta.
  17. Valida sunt sponsalia inita sine animo implendi:
  18. Non etiam contracta sine animo se obligandi:
  19. Nisi puella defloratio accedat.
  20. Sub ficta promissione defloratam ducendi obligatio non semper datur in interno:
  21. Etsi in externo foro semper imponatur.
  22. III. Certa & determinata.
  23. Sponsalia non inducuntur promissione facta uni ex tribus Sororibus:
24. Nisi

24. Nisi promittens unam ex iis carnaliter cognoscat.
 25. Vel unius electionem habeat pater.
 26. IV. Mutua seu reciproca.
 27. Ad nuptias obligari quis solus potest.
 28. Que tamen obligatio verè sponsalitia non est.
 29. V. Expressa.
 30. Per verba formalia aut virtualia.
 31. Non solum excludentia nuptias cum alia.
 32. Neque consensum in eas cum aliqua de presenti.
 33. Sed de futuro contrabendas exprimentia.
 34. Verbis, Nullam ducam Nisi vel Præter te non absoluta.
 35. Sed conditionata sponsalia inducuntur.
 36. In dubio de valore, contra sponsalia.
 37. Et pro Matrimonio est pronuntian- dum.
 38. Annulli traditione sponsalia non semper, aliquando tamen ineun- tur.
 39. Adnuptiarum obligationem tacens eas non promittit.
 40. Parentes sponsalia ineunt nomine liberorum presentium.
 41. Imò & absentium: si de initis mo- niti non contradicant.
 42. Tutores & cognati mandatum ha- bentes.
 43. Non etiam sine isto ea ineunt.
 44. VI. Acceptata à promissario.
 45. Quò promissionem non acceptante,
 46. Et repromittente sponsalitia obliga- tio non nascitur.
 47. Verba in sponsalibus accipienda sunt secundum usum communem.
 48. Nisi constet de intentione contraben- tis.

49. Quò non consentiente, quibuscun- que verbis sponsalia non indu- cuntur.

50. Valida sunt sponsalia clandestina.

Sponsalia strictè accepta, sive de fu- 10.
 turo, secundum Florentinum sunt
 Mentio & repromissio nuptiarum:
 quam JCTI. definitionem secutus
 Nicolaus I. Sponsalia Futurarum nuptia-
 rum promissa fœdera vocat can. Nostratez
 3. pr. 30. q. 5. sive mutuum illa contra-
 hentium utriusque promissionem, ut ver-
 bis Fœdera & Repromissio satis insinuat;
 cum Fœdus duorum saltem in idem placi-
 tum & mutuum consensum exposcat &
 Repromissio ex propria sua significatione
 reciprocam sive mutuum promissionem
 denotet, Covarruvias de Sponsal. p. 1. cap.
 1. n. 2. atque idcirco fortassis futurarum
 mentio repromissioque & fœdera non
 Sponsale in singulari, sed in plurali nume-
 ro Sponsalia dicta sint; quòd reciproco
 duorum consensu constent. Sunt ergo
 Mutua & reciproca promissio futuri ma-
 trimonii, ut ea cum Valentia Disp. 10. ge-
 nerali q. 2. p. 1. & Laiman Lib. 5. tract.
 10. p. & cap. 1. n. 1. definit Palao Tract.
 28. disp. 1. p. 1. n. 5. Ea autem pro-
 missio, ut marem inter ac fœminam ullo
 Jure non impeditis obligationem Spon-
 salitiam inducat, esse debet

Primò, Deliberata, hoc est, facta 11.
 cum advertentia rationis & libertate, quæ
 requiritur & sufficit ad mortaliter pec-
 candum, Navarrus Manual. cap. 18. n. 7.
 Molina Tract. 2. de J. & J. disp. 267. n. 1.
 Guttierrez de Matrim. cap. 7. n. 6. & San-
 chez Lib. 1. de Matrim. disp. 8. n. 5. cum
 Joan. Andr. in c. Dudum 20. de Convers.
 conjug. n. 20. Anchorano in c. cit. n. 10.
 Alexand. de Nevo in c. Sicut 13. de Jure-
 jurando n. 18. & Sylvestro V. Votum 2. n.
 13. ejusmodi deliberationem exigenti-
 bus ad

A ;

bus ad

bus ad quamcunque promissionem homini factam; cum enim ejusmodi deliberatio requiratur & sufficiat, ut quis obligetur Diabolo, sufficit & necessaria erit, ut quis obligetur Homini & Deo, Glossa in *can. Mulier 14. V. Eodem 32. q. 2.* Ratio solida est; quia Sponsalia sunt actus humanus, qui esse debet voluntarius ac liber: inducuntque obligationem gravem, & ad sui impletionem adstringentem sub peccato mortali. Unde

12. Infertur primò, invalida esse sponsalia inita ante septennium saltem, si aetatem istam non antevertat usus rationis, *c. Literas 4. c. Accessit 5. & c. Ad dissolvendum 13. de Sponsal. impub.* contracta in somno, ebrietate, amentia, furore, *arg. c. Dilectus 24.* propter defectum usus rationis & ab isto pendens libertatis ac legitimi consensûs: uti etiam per vim absolutam extorta; quia voluntaria & libera ac proinde actus humanus non sunt.

Neque obstat *can. Neque furiosus 32. q. 7.* in cujus sine habetur furiosos, si matrimonium contraxerint, non separandos, manifestò indicio valoris; cum invalidè contrahentes indubitatè sint separandi; quia ejusdem *can. pr.* disertè asseritur, matrimonium à furiosis contrahi non posse; quòd, ut *ibi* Glossa ait, non possint consentire. Unde posteriora verba exaudienda sunt de furiosis, qui matrimonium inierunt, dum essent sanæ mentis; cum enim illius vinculum furor & amentia superveniens non dissolvat, eos propterea separari meritò vetuit Papa Fabianus. Ita Covarruvias *de Sponsal. p. & cap. 2. n. 8. & in cit. can. Barbosa n. 2.*

13. Infertur secundò, invalida etiam esse sponsalia contracta errore circa substantiam personæ, aut etiam circa qualitatem, in illius individuum seu substantiam redundantem, propter defectum consensûs, quem hujusmodi error tollit *l. Si per*

errorem 15. ff. de Jurisdic. omn. jud. & l. Non idcirco 9. C. de J. & F. J. Quare sermo redibit *n. 207.*

Infertur contrà tertio, regulariter 14. valida esse, quæ irâ, amore aliæ simili passione impellente sunt contracta; quia tales animi affectiones communiter hominem non ita perturbant, ut ipsi rationis usum & voluntatis libertatem non relinquunt, quominus peccatum mortale committere, ac proinde etiam sponsalia contrahere possit, Navarrus *cit. n. 7.* Sanchez *cit. Lib. 1. disp. 8. n. 10.* & Perez *Disp. 1. de Matrim. f. 3. n. 8.*

Neque adverteatur; quòd calore iracundiæ factum aut dictum, ratum aliter non habeatur, quam si sedatâ irâ perseverantia apparuerit, *can. Si quis iratus, 2. q. 3. can. Divortium 21. de Penit. dist. 1. & l. Quidquid 48. ff. de R. J.* Quia imprimis postremæ hujus aliarumque legum Civilium dispositio non admodum attenditur in materia sponsalium ac Matrimoniorum; quia hæc spirituali, secundum Trident. *Sess. 24. de Sacrament. Matrim. can. 1.* & Ecclesiasticæ potestati reservata est, *Sess. cit. can. 12. c. fin. de Secund. Nupt. & Novell. 83. cap. 1. §. Neque enim volumus,* Panormit. *in c. fin. cit. n. 2.* & multis relatis Martha *de Jurisdic. p. 2. cap. 8. n. 5.* Deinde; quia *cit. textus* de calore iracundiæ, rationis advertentiam adimente & ad mortaliter peccandum non sufficiente, exaudit Sanchez *cit. disp. 8. n. 11.* Demum; quia *can. Divortium cit.* eique consonâ *Civili l. 3. ff. de Divortis* aliud non statuitur, quam ratum habendum non esse divortium mulieris à marito recedentis, si perseverantia desit; quòd, istâ deficiente, non seriâ & verâ divertendi, sed solummodo animi commotionem & iram contestandi intentione recessisse, ob specialem matrimonii favorem præsumatur, Glossa *can. cit.* Quam specialem

specialem dispositionem ad sponsalium & matrimonialem contractum, ex ira a-liave simili animi affectione inicum, quando, ut ordinariè contingit, rationis advertentiam non adimunt, non extendendam, rectè monet *cit. Perez n. 12.*

15. Infertur quartò, valore etiam non destitui sponsalia metu injustè incusso extorta, *arg. can. Inter cetera, 22. q. 4.* quòd rationis advertentiam & libertatem voluntatis etiam metus non tollat; cum co-acta voluntas sit voluntas, *l. Si mulier 21. §. 5. ff. Quod metùs causâ gest.* sufficiens ad mortaliter peccandum, secundùm *can. Merito, 15. q. 4.* Qua de re plenius agitur à n. 210.

16. Secundò, promissio sponsalitia esse debet Vera: nec sufficit Ficta, qualis esse potest vel; quòd contrahens promissione quidem se obligandi, sed eam non implendi animum habeat: vel; quòd non habeat animum promittendi, seque obligandi voluntatem. Et

17. Priori quidem modò, sive animò se obligandi, sed sine animo exequendi, factam matrimonii promissionem verè sponsalitam & obligatoriam esse, convenit inter DD. licet ita promittens peccet; cum se ad aliquid faciendum obligans, sicut ad executionem, sic etiam ad habendam exequendi voluntatem obligetur, Sanchez *Lib. 1. disp. 9. n. 2.* & Pontius *Lib. 12. de Matrim. cap. 2. n. 5.*

18. Posteriori autem modò fictâ, sive animò se non obligandi factâ promissione sponsalia induci, cum *cit. Sanchez n. 5.* meritò negant Lessius *Lib. 2. de J. & J. cap. 18. n. 5.* & Coninck *de Matrim. disp. 21. dub. 2. n. 7.* eâ permoti ratione; quòd sponsalia sint mutua promissio futuri matrimonii, *can. Nosstrates 30. q. 5. §. l. 1. ff. de Sponsal.* & contrahantur voluntate atque consensu, *l. Nuptias 30. ff. de R. J.* promissio autem, quæ consensu & voluntate

contrahitur sine animo promittendi, & iste sine animo se obligandi, dari non potest. Confirmatur imprimis; quia sponsalia sunt lex privata, quam sibi promittens ipse imponit: ad legem autem necessaria est voluntas obligandi in eo, qui eam imponit, ut ostendit Suarez *de LL. Lib. 1. cap. 4. n. 8.* Deinde; quia, sicut voluntas se non obligandi ad actus conjugales ex se aptos ad generationem proli substantiæ matrimonii, ita substantiæ sponsalium contraria est voluntas se non obligandi ad contrahendum matrimonium; ac proinde, sicut illa matrimonium *c. fin. de Condit. apposit.* ita hæc sponsalia irritabit. Et demum; quia actus agentium non operantur ultra intentionem eorum, *l. Non omnia, 19. ff. Si certum pec. l. In agris 16. ff. de Acquir. rer. dom. §. l. Cum eale 72. §. fin. ff. de Condit. & demonstr.* ac proinde promissio non porrigetur ultra promittentis intentionem. Unde

Infertur, eum, qui puellæ matrimonium solis verbis vel aliis signis externis, sine animo & intentione ad id cum ipsa contrahendum se obligandi, promittit, licet dolosò & perniciosò mendaciò graviter peccet, & illi pro injuriâ satisfactionem, & damni, si quod ex deceptione patitur, resarcitionem exhibere teneatur, ad nuptias tamen cum ea celebrandas propter defectum consensûs in conscientia non obligari extra casum, quòd ei satisfieri & illatum damnum resarciri aliter, quàm contractò matrimonio, non potest, ut cum *cit. DD. & Molina de J. & J. tract. 2. disp. 352.* sustinet *cit. Laiman p. 1. cap. 1. n. 10.* Hinc tamen

19. Non levis momenti dubium oritur de eo, qui sub spe matrimonii fictè promissi virginem defloravit. Quem, si fictio seu fallax animus promittentis, ob nimiam inæqualitatem conditionis vel ex aliis

ex aliis circumstantiis adverti facile potuit, ad eam ducendam non teneri, cum S. Thoma 4. dist. 28. q. unica, art. 2. ad 47. facile concedunt plerique; quod fraudi videatur consensisse.

Casu autem, quò fictio facile deprehendi non potuit, ad quid deflorans obligetur, dubium & controversia est inter D. D. & Pontius quidem Lib. 1. cap. 2. n. 7 & 14. ac Sanchez disp. 10. n. 3. cum D. Thoma in 4. dist. 28. q. unic. art. 2. Sylvestro V. Luxuria, n. 5. Navarro Manual. cap. 16. n. 18. & aliis præsertim antiquioribus D. D. eum determinatè obligant ad defloratam ducendam; quòd ita deflorans copulam à puella non aliter acceptet, quàm sub conditione nuptiarum oblaturam, atque idcirco ad has obligetur; celebrasse enim videtur contractum innotatum, *Do, ut des, vel Facio, ut facias*: ad cuius impletionem ab uno factam alter quoque tenetur; & quod cit. Laiman. addit, compelli debet ac solet in Foro externo. Ita isti & probabiliter omnino.

20. At probabilitate majori cum Barthol. de Ledesma de Matrim. dub. 19. & aliis maximè RR. Bonacina de Sacram. Matrim. q. 1. p. 2. n. 9. & Perez Disp. 2. de Matrim. s. 4. n. 3. eum satisfacere, si constitutà ei vel auctà dote suppleat defectum deflorationis: ad ducendam autem defloratam eum tum demum obligari existimant, cum dotem constituere vel augere aliàve ratione damna, ex defloratione secuta, nequit refarcire. Ratio est; quia vel ad ducendam eam determinatè obligatur ex Promissione, ut contendit Pontius, vel ratione Damni, ut vult Sanchez? Non ratione Promissionis; quia hæc ponitur fuisse ficta: ex ficta autem promissione per se non nascitur obligatio implendi promissionem, præsertim sponsaliciam, quæ exigit consensum, arg. 1. Nuptias cit. qui cum in proposito casu de-

ficiat, copula revera non est acceptata sub conditione, sub qua est oblata; hòc ipsò enim; quòd promissio fuerit ficta, consensus deficit in conditionem. Neque ratione Damni illati; quia hoc constitutà vel auctà dote aut alià ratione refarciri potest; ac proinde hòc factò matrimonii ineundi obligatio cessat.

Neque obstat; quòd ad matrimonium cum deflorata compelli debeat & solet in Foro externo; quia, ut prætermittam; quòd in hoc Foro ad matrimonium ineundum compelli etiam solet, qui id fictè promissit sine defloratione: quem ad id ineundum non adstringit Sanchez disp. 9. cit. n. 5. Ut, inquam, hoc prætermittam, eò ipsò; quòd consensus sèque obligandi voluntas interna soli Deo humanorum cordium scrutatori reservata sit, o. Sicut tuus 33. & c. Tua nos 34. de Simonia: homini autem de illa constare aliter non possit, quàm ex signis externis & præcipuè ex verbis, l. Non figura 38. ff. de O. & A. in Foro humano sive externo, qui verbis aliquid promittit, promittendi sèque obligandi animum & consensum voluntatis internum habuisse, præsumitur, l. Labeo 7. §. 2. ff. de Suppell. legat. & l. Generaliter 13. C. de Non numer. pecun. Menochius de Presumpt. Lib. 1. q. 22. & ex hac præsumptione, quod verbis se spondidisse, fatetur aut convincitur, exigente Iustitià, cogitur adimplere.

22. Tertio, eadem promissio respicere debet Personam Certam ac determinatam, Gutierrez de Matrim. cap. 16. & Bonacina cit. q. p. 3. n. 2. Ratio est; quia sponsalia sunt via ad matrimonium & quædam istius inchoatio: & propterea, sicut hoc, sic etiam ipsa verè & perfectè contrahi non possunt, nisi cum una eaque certa ac determinata scemina aut viro, præsertim; cum ex veris & perfectis sponsalibus oriatur impedimentum Publicæ honestatis

honestatis, *can. Si quis uxorem 14. can. Si quis desponsaverit 15. can. Quidam 31. Sc. 27. q. 2.* quod ex incertis, ut sunt, quæ certam & determinatam personam non respiciunt, non nati, à Bonifacio VIII. decisum est *c. Unico in 6.* Unde

23. Infertur, vera & perfecta sponsalia non contrahi mutuâ promissione, quâ Titius se unam ex tribus fororibus ducturum, & vicissim hæc, ex se unam, quam eligeret, ipsi nupturam, pollicentur: licet tali promissione Titius ad unam ex ipsis eligendam, & vicissim electa ad matrimonium cum ipso ineundum obligetur: eaque electione sponsalia certa reddantur ac perficiantur; ut publicæ honestatis impedimentum inducatur, *citt. Sanchez disp. 26. n. 6. & Perez disp. 4. f. 5. n. 4.* Ubi

24. Dubium est, an eiusmodi promissio certa & verè sponsalitia evadat per copulam carnalem, cum illarum una supervenientem. quod *citt. Sanchez disp. 26. n. 12. &* præter alios eum secutos, etiam Barbosa in *c. Ex literis 10. n. 7. in fine* negant, quantumvis, ante Matrimonii clandestini irritationem, à Concilio Tridentino *Sess. 24. cap. 1. de Reformat. matrim.* inductam, copula, ejusmodi promissione, tanquam conditionatis sponsalibus, supervenienti, vim tribuerint matrimonii inducendi; quòd eo tempore ex maritali potius quàm fornicario affectu profecta præsumeretur, *c. Is, qui fidem 30.* Rationem reddunt; quòd post memoratum Concilium affectus fornicarius ab eiusmodi copula nequeat excludi. Sed, esto hujusmodi affectus hodie semper absit, cum eo tamen unam eligendi, & cognitam cæteris præferendi animus conjunctus esse, meritò præsumitur; quòd per copulam, cum una ex tribus fororibus habitam, factus sit duarum aliarum affinis, ac proinde inhabilis ad matrimo-

nium cum alia, quàm cum cognita contrahendum. Confirmatur; quia ejusmodi puella non aliter, quàm sub spe suæ electionis ita determinandæ, usum corporis concessisse: & Titius eum, sicut concessus est, exegisse, videtur, ut cum Sylvestro *P. Matrimonium 2. n. 11. & Coninck disp. 21. dub. 2. n. 16. docet cit. Rebel. de Oblig. Justit. Lib. 4. q. 4. n. 6. & Perez cit. f. 5. n. 18.* idem sentiens de casu, quò puellæ illæ cognatæ non essent; quòd, si de contraria voluntate non confleret, eam quam carnaliter cognovit, Titius elegisse & aliis prætulisse: & hæc sui corporis usum ei non aliter quàm ineundi matrimonii ita electi intuitu ac spe concessisse, præsumatur.

Aliud esset, si Titius, se ex tribus 25. fororibus unam, quam earum pater daturus esset, & pater se ex ipsis unam daturum, consentientibus filiabus, promississet; tali enim casu pater ei neque carnaliter cognitam, neque ex duabus reliquis aliquam dare teneretur. Non cognitam; quia ad hanc dandam (saltem, si cum ea Titius sponsalia absoluta non contraxit) pater non obligatur ex promissione; cum ex ista ipsi liberum sit, quàm ex tribus dare velit: eaque libertate & quàm velit, dandi optione delictò Titii non est privatus; ne iste ex delictò suo commodum reportet, contra *Reg. Non fraudantur 134. §. 1. ff. de R. J. &* pater incommodum patiat, contra *Regulam l. Sancimus 22. C. de Puniis.* Non aliam, sive ex duabus reliquis unam; quia istarum aliquam ducere, propter affinitatis impedimentum, ortum ex fornicatione cum earum forore, Titius non potest, per *can. cit. laudati Sanchez disp. 26. n. 4. Perez disp. 5. f. 4. n. 8. &* Bonacina *p. 3. n. 5.*

Quartò, sponsalitia promissio esse 26. debet Mutua seu reciproca; cum sponsalia mentio & repromissio, *l. 1. ff. de Sponsal. sive*

sal. sive mutua promissio sint futuri matrimonii, secundum eorum definitionem traditam n. 10. Unde casu, quò Titius, animò se obligandi ad Nuptias, Berthæ promittit matrimonium, ista autem hoc non repromittit, sponsalia non contrahi & ineundi cum altero matrimonii obligationem ex parte neutrius induci, cum Navarro Manual. cap. 22. n. 25. docent cit. Henriquez Lib. 11. cap. 13. n. 2. & Molina disp. 263. n. 11. & cit. Sanchez disp. 5. n. 4. Neque id immeritò; quia sic ejusmodi obligationem non contrahit Berthæ; cum nihil repromiserit; neque etiam Titius; quia non intendisse censetur, subire obligationem aliam, quàm contradùs sponsalitiù, ex natura sua reciprocam ac mutuam; ab eoque facta promissio non operatur ultra ejus intentionem, l. Non omnia cit. & c. fin. de Præbend. Hinc tamen

27. Dubium oritur, an v. g. Titius Berthæ obligari nequeat, quin vicissim ista ipsi obligetur. Non posse, cum Vasquez disp. 4. de Matrim. cap. 3. contendit Pontius Lib. 12. cap. 4. n. 2. contra cit. Sanchez disp. 5. n. 12. & suadetur ratione; quòd, sicut matrimonium, sic & sponsalia juxta dicta sint contractus mutuus & obligationem reciprocam inducant; sicut enim Berthæ jus in corpus suum Titius actu tradere non potest, quin vicissim suum corpus Titio actu tradat Berthæ, sic ex parte Titii non potest dari obligatio tradendi jus in corpus suum, respiciens Bertham, quin vicissim etiam ex parte istius detur obligatio in corpus suum jus Titio tradendi; inde certè sponsalia, in principio claudicare non posse, dicuntur.

28. Sed, esto dari nequeat hujusmodi obligatio sponsalitia vel Matrimonialis, sicut dari nequit venditio equi, quin, sicut venditor ad traditionem equi, sic etiam emptor ad solutionem pretii obligetur,

propter naturam contractuum reciprocorum, inducentium mutuam obligationem: non apparet tamen, cur Titius simplici & gratuita promissione se obligare nequeat ad ducendam Bertham, si ista velit, quin vicissim velit, istam ad matrimonium secum ineundum esse obligatam; cum ita se obligare quis valeat ad equum suum alteri vendendum vel cum ejus equo permutandum, quin vicissim iste ad illum emendum aut permutationem admittendam sit obligatus. Ita cum cit. Sanchez & Gutierrez cap. 5. à n. 1. contra Pontium sentiunt cit. Laiman p. 5. cap. 1. n. 2. Bonacina g. 1. cit. p. 1. n. 7. & Perez disp. 1. f. 10. n. 2.

Quintò, sponsalitia promissio debet esse Expressa sive externa & non mere interna, secundum D. Thomam 2. 2. q. 88. art. 1. & communem sensum DD. aliorum. Ratio est; quia dirigenda est ad alterum, à quo ipsa intelligi acceptarique, & repromissio fieri debet: & non potest, nisi exprimat & intelligatur.

Exprimi autem promissio interna potest per verba, non solum formalia, sed virtualia quoque; ut sunt scriptura, nutus, aliæque signa externa, consensum in matrimonium contrahendum sufficienter manifestantia per se vel per alium, ut clarè desumitur ex c. Cum apud 23. & c. Tue 25. ubi matrimonium, ac proinde etiam ei prævia sponsalia, contrahi posse, dicitur à mutis & surdis: imò etiam ab absentibus, per internuntium vel procuratorem, c. fin. de Procurat. in 6. Ratio est; quia ex una, de Jure Civili per verba solum virtualia & per epistolam, internuntium &c. Sponsalia contrahi potuerunt, l. fin. ff. de Sponsal. ex altera verò parte, in iis neque à Christo Domino, neque ab Ecclesia mutata quòd hoc est natura contractus Civiles, cit. Perez disp. 4. f. 5. n. 1. & Gobat Experient. Traçt. 10. n. 44.

Porro

31. Porro verba, qualiacunque sint, esse debent non merè Negativa: cujusmodi forent Titii, si Berthæ, ad Sponsalium contractum invitanti, reponeret, *Nunquam cum alia matrimonium contraham*; quia ista verificari possunt cum Bertha non contrahendo: uti & verba, *Non ducam aliam à te*, quæ tamen, etsi ad matrimonium non obligent, obligant tamen ad Bertham cuicumque alteri præferendam casu, quò Titius aliquam est ducturus, ut, aliis DD. relatis, tradit *citr. Sanchez disp. 19. n. 1.*
32. Neque etiam ita Affirmativa; ut ipsi mutua traditio juris in corpus suum de præsentis significetur, ut sunt, *Ex nunc eris mea uxor: Ab hoc tempore te conjugem habebō: Accipio te in uxorem: Accipio te in meam vel meam*; quia his & aliis ejus significationis verbis contrahitur ipsum matrimonium, *can. Si quis Divinis 9. junctâ Glossâ V. Habiturum, 30. q. 5. c. Ex parte 9. c. Sicut 22. c. Si inter virum 31. hâc Rubr. & c. 1. de Sponsa duor.*
33. Sed talia, quibus spectatò usu & consuetudine locorum, in quibus sponsalia ineuntur, promittentes se ad suorum corporum traditionem in posterum faciendam obligare significantur: ut sunt, *Contraham tecum Matrimonium, Ducam te in conjugem: Accipiam te in meam &c. c. De illis 5. c. Si inter &c. 1. citr.* Hac satis certa.
34. Dubium autem primò est de verbis, *Nullam ducam præter vel nisi te*; his enim sponsalia iniri, cum Anton. de Butrio *in c. Ex parte cit. n. 10. & Panormit. ibid. n. 8.* existimant Sylvester *V. Matrimonium 2. n. 10. dicto 4. Rosella V. Eodem 3. n. 4. & Menochius Lib. 3. præsumpt. 3. n. 8.* Moventur; quòd dictio *Nisi* ex sua natura semper contradicat præcedentibus: & propterea, sicut, quando oratio Affirmativa præcedit, ut, cum dico, *Omnes cur-*

runt, nisi Petrus, ipsa negat: ita, quando præcedit oratio Negativa, ut, cum dico, *Nullus currit, nisi Petrus*, ipsa affirmat, juxta *l. Actione 4. C. de Transact. & Interpp. ibi*, aliòsque DD. apud Barbosam *Usufreq. Dist. 217. n. 5.* eandem vim ac sensum particula *Præter* tribuentem *Dist. 279. n. 4.* Cum ergò in propositione *Nullam nisi vel præter te*, dictiones *Nisi & Præter* præcedat oratio Negativa, ipsæ affirmabunt, & promissionem obligationemque sponsalitiã inducent.

Verùm, quia dictio *Nisi* interdum, præsertim ad futurum tempus relata, conditionalis est, ut idem Barbosa *Dist. 217. cit. n. 9.* observat & clarè patet *arg. l. Si sterilis 21. §. 5. ff. de Action. Empti*; quæ dicitur, si quis alteri fundum ita vendat, ut nulli alii, quàm sibi vendat, ex vendito Actionem tum demum dari, si alii vendiderit: & ex *l. Titia 59. §. fin. ff. de Manumiss. Testamento ibi, Onesiphore nisi*, hoc est, si diligenter rationes reddideris, ne liber esto. Quia, inquam, particula *Nisi* & quæ ejusdem cum ipsa significationis sunt, conditionales sæpe sunt, mihi magis arridet doctrina Alexand. de Nevo *in c. Ex parte cit. n. 31. Covarruvia p. 2. de Sponsal. cap. 4. §. 1. n. 8. Henriquez Lib. 11. cap. 12. n. 7. cit. Sanchez disp. 19. n. 5.* & aliorum, apud hunc asserentium, verbis propositis non contrahi sponsalia absoluta, sed obligationem Conditionalem, hanc ducendi, si aliquam ducere velit: vel Disjunctivam, hanc vel nullam ducendi. Ratio hujus doctrinæ ea est; quòd in dubio de valore sponsalium favendum sit contrahentium libertati; cum in dubio, quando Jure aliud dispositum non est, non facilè inducenda sit obligatio, *arg. l. Arrianus 47. ff. de O. & A.* præsertim ad contrahenda matrimonia: quæ cum coacta sunt, difficiles solent existus frequenter habere, *c. Requisite. 17. in fin.*

36. Neque contrarium evincit; quòd in dubio de matrimonio, non contrahentium libertati, sed valori & conservationi matrimonii favendum, *c. fin. de Sent. & re judic.* & pro ipso pronuntiatum sit, *c. Si quis, 33. q. 1. & c. Continebatur 6. de Desponsat. Impub.* Ergo etiam favendum ac pronuntiandum est pro sponsalibus; cum ad ista à matrimonio argumentum rectè ducatur, *l. Oratio 16. ff. de Sponsal.* Non, inquam, in dubio pro Sponsalibus pronuntiandum, hoc evincit; quia argumento *l. Oratio cit.* hac in re locus non est; quòd alia sponsalium ratio sit, alia
37. matrimonii; cum, si in dubio matrimoniali standum pro contrahentium libertate & istius favore matrimonium pro nullo habendum foret, sæpe non solum læderetur jus unius partis contrahentis, sicut contingere potest in sponsalibus; sed insuper gravissima, eaque multiplex & continuata injuria inferretur ipsi Sacramento matrimonii, partim; quòd hoc, quantumvis sæpe re ipsa validè initum, & ita initum consummatumque omnino insolubile sit, *Matth. 19. v. 6.* tamen dissolveretur: partim verò; quòd conjugum uterque novas, & in speciem quidem validas, sed re ipsa adulterinas, nuptias celebraret cum alio, cum eoque in perpetua turpitudine viveret. Ut nihil dicam de scrupulis & perplexitatibus conscientiarum, quas hujusmodi matrimoniorum usus: & de incommodis, quæ proliis ex priori, & favore libertatis dissoluto, matrimonio procreata: educatio asserre solet: quorum malorum nulli obnoxia est sententia libertati favens in dubio sponsalium, & istorum validè initorum dissolutio, ut cum Rebello *p. 2. de Oblig. Jusit. lib. 4. quest. 3. n. 9.* rectè ponderat Diana *part. 10. tract. 13. resol. 19.*
38. Dubium secundo est de annulli traditione & receptione sive, ut vocari solet,

Subarrhatione: quæ licet ex se sit signum omnino æquivocum & insufficiens ad matrimonium vel sponsalia significanda; cum ex aliis, & amoris etiam inhonesti causa à concubinariis fieri possit, ut cum Panormit. *in c. fin. de Despons. Impub. n. 7.* & Menochio *Lib. 3. presump. 2. à n. 1.* observat *cit.* Sanchez *disp. 22. n. 1.* nihilominus, quando vel ex verbis aut aliis signis tradentis, vel ex aliis circumstantiis, v.g. quando in ipso tractatu de matrimonio incedo inter sponfos, eorumve parentes & amicos instituto sit, in pluribus locis mutæ promissionis matrimonii signum est ex consuetudine: quæ, & similes circumstantiæ, in quibus ea traditio receptioque, uti & mutua manuum potrectio, missio jocalium &c. fit, hæc in re præcipue sunt attendendæ, *arg. c. Ex literis 7. & l. Semper 34. ff. de R. J.* Ita cum *cit.* DD. Palao *disp. 1. cit. p. 4. n. 10.* Dicastillo *Disp. 1. de Matrim. dub. 8. n. 147.* & Gobat *Tract. cit. n. 72.*

Dubium est tertio de taciturnitate: 39. quæ sponsalia contracta non cenferi casu, quò Bertha v.g. ad matrimonii promissionem, à Titio sibi factam, omnino tacet, facile convenit inter DD. Ratio est; quia in iis, quæ præjudicium asserre possunt, pro signo consensûs taciturnitas non habetur: nisi, quando tacens, si dissentiat, loqui tenetur, ut *arg. l. Filius familias 8. §. 1. ff. de Procurat. cum Dino in Reg. Qui tacet 44. in 6. n. 3.* & Covarruvia *Prætic. cap. 15. n. 5. V. Deinde* docent duo Barbozæ, Petrus in *l. Quæ doris 33. ff. Solutio matrim. n. 153. & 164.* Augustinus *Ufusfreq. Axiomat. 217. n. 3.* Contrà inter eosdem convenit, ab eadem Bertha, in sponsalia consensum præstitum Jure præsumi casu, quò illa, nomine ipsius præsentis ac tacentis, contrahunt ejus parentes, ut à Bonifacio VIII. *c. Unico §. fin. de Despons. Impub. in 6.* diserte decisum & ratio est; quòd ex

40.

quodd ex una, cum parentes liberos suos naturaliter valde, & sæpe plus quam se ipsos diligant, *l. Isti 8. §. fin. 3. ff. Quod metus causa*, his optime consulere præsumantur, *arg. l. Nec in ea 22. §. 4. ff. Ad L. Jul. de Adult. ex altera parte verò, liberi casu, quò hujusmodi sui desponsationi non consentiunt, mentem suam explicare teneantur; ne parentum dicta & acta contemnere videantur; & propterea, quando tacent, eaque sibi dupliciter non exprimunt, præsumantur consentire, *arg. Reg. Qui tacer cit. Sanchez Lib. 1. disp. 23. v. 3. & Palao cit. p. 4. n. 12. ubi ex communi aliorum sensu advertit §. fin. cit. dispositionem aequè procedere in matre, quam in patre, nomine filii aut filiae præsentis sponsalia contrahente; cum §. cit. dispositio fundetur in amore, qui ardentior esse solet in matre: & nomine Parentis, quò testatus utitur, etiam veniat mater: ideòque, quòd filii impuberes Monasterio offerri à parentibus posse, dicantur, *can. Quicumque 20. q. 1. illos huic offerri etiam à matre posse, cum Innocentio tradant Panormit. in c. Si quis 2. de Regular. n. 6. in fine, Suarez Tom. 3. de Relig. Lib. 5. cap. 2. & Gonzalez in c. Si quis cit. n. 3.***

41. Dissentiunt autem de casu, quo sponsalia à parentibus contrahuntur nomine liberorum absentium & ignorantium: quos, etiam si ab illis suo nomine initi contractus certiores redditi non contradicant, sponsalitià obligatione non teneri, cum Joan. Andr. in *c. Unic. cit. n. 2. & Franco ibid. n. 4. existimant Gutierrez cap. 13. n. 11. & Sanchez cit. disp. 23. n. 17. quòd, ut sponsalibus, suò absentium nomine initis à parentibus, liberi teneantur, *c. cit. textu exigatur; ut ea pòst scientes ratificaverint tacite vel expresse: ad quòd cit. DD.**

ultra taciturnitatem alia signa requiri volunt. Sed immeritò; quia, sicut ea pòstea verbis aliisque ejusmodi signis approbandò expresse, sic tacite ratificare censentur, quando de iis, nomine suo à parentibus contractis, coram vel per epistolam aut internuntium moniti non contradicunt. Unde liberorum nomine à parentibus inita sponsalia solà ejusmodi taciturnitate ratificari, cum S. Thoma in *4. disp. 27. q. 2. art. 2. Anchorano in c. Unic. cit. §. fin. cit. n. 3. Soto cit. disp. 27. q. 2. art. 2. & aliis à cit. Sanchez n. 16. congestis censent Coninck disp. 21. dub. 3. n. 38. & Perez disp. 4. f. 6. n. 15.*

Dubium est quartò, an nomine 42. puellæ vg. sponsalia etiam contrahantur à cognatis, præsertim fratribus & tutoribus, si illa præsens & tacens non contradicat. Non quidem, quando cognati, tutores &c. ad id contrahendum speciali mandato fuere instructi; cum enim nomine absentis, per procuratorem contrahi possit ipsum Matrimonium, *c. fin. de Procurat. in 6. etiam à cognato vel tutore, ejusmodi mandatum habente, sponsalia contrahentur nomine puellæ præsentis & tacentis, Perez disp. 4. f. 6. n. 5. Quòd non parùm confirmatur Praxi Indiarum & præsertim Americæ, in quarum pluribus provinciis in Matrimoniali etiam contractu verba consensus significantia, non ipsi contrahentes, sed eorum nomine loci Præfectus profert, teste Sanchez disp. 23. n. 14.*

Sed, quando fratres vel tutores id 43. fecerunt absque mandato: quò etiam casu puellæ taciturnitate sponsalia induci, cum Glosa in *c. Unic. cit. V. Sponsalia & nonnullis antiquioribus allegatis vult Pontius Lib. 2. cap. 14. n. 7. quòd aliqui eruunt ex textu *c. 1. de Matrim. contra interd. Eccl. ubi illa pro sorore præ-**

sente & tacente à fratre, & ex *c. Ex parte 14. de Restit. spoliat.* ubi neptis nomine à patruo contracta perhibentur: Pontius autem id ex ratione potissimum desumit; quòd puellæ bonum procurare ei que bene consulere, sicut ad parentes, sic etiam ad fratres, & præsertim ad tutores, pertineat; atque idcirco illa, si his suo nomine Matrimonium contrahentibus præsens dissentiat; id manifestare teneatur; ne suspicionem præbeat contemptus.

Verum; quia, sicut minùs potens istorum quàm parentum amor, sic etiam magis sollicitum istorum liberis suis, quàm cognatorum, fratrum & tutorum, fororibus vel pupillis providendi studium & cura est, dispositionem *c. Unici cit.* à parentibus ad cognatos quoscunque & tutores porrigi, cum Covarruvia *cit. p. 2. cap. 14. initio n. 4.* & Gutierrez *cap. 13. n. 2.* aliisque meliori jure negat Barbosa *in cit. c. 1. de Matrim. contra interd. n. 3.* Ratio est; quia dicta taciturnitas liberorum non contradicentium contractui parentum, suo nomine matrimonium promittentium, sponsalia inducit ex dispositione seu præsumptione solius Juris Positivi; spectatò enim solò Naturali ac Divinò sponsalitiis & matrimonialis contractus ita personalis est; ut eò etiam à parentibus nomine liberorum, sine istorum speciali mandato, initò liberi non obligarentur, ut bene observat Palao *disp. 1. cit. p. 4. n. 17.* Cùm ergo dispositio legis Positivæ *c. Unici cit.* solum parentum meminerit, cognatos ac tutores non comprehendere meritò censetur, præsertim ad inducendam obligationem, statum hominis respicientem. Unde in contrarium allata ratio planè evanescit.

Neque vim aliquam habet *c. 1. cit.* textus; quia eò soror præsens non tacuit: sed, ut textus habet, consensit,

& quidem expressè, sive corde & ore, secundùm Glossam *ibi V. Præsentis*, & Pontium *n. 7. cit.* Minùs urget *c. Ex parte cit.* quia istò sponsalia à patruo, vel actu non contracta, vel nulla fuisse, colligitur ex textu, & cum Glossa *ibi V. Copulata*, iterum advertit Doctor *cit.*

Sextò demum, ad promissionem futuri Matrimonii, ut obliget, necessarium est, ut à promissario, sive eo, cui fit, sit acceptata, *arg. l. 1. ff. de Pactis & l. Consensu 2. ff. de O. & A.* secundùm quos textus; ut contractu & simplici etiam pacto obligatio inducatur, exigitur mutuus consensus; ac proinde, ut promissioni acceptatio promissarii accedat. Qua in re, si iste præsens & promissio verè sponsalitia mutuæque sit, facile convenit inter DD.

Dubium tamen est primò, an, ut promissio etiam gratuita obligationem inducat, acceptatio necessaria sit, quando promissarius est absens. Ratio dubitandi est; quia, licet eò etiam casu exigatur de Jure Civili, *l. Absenti 10. ff. de Donat. &c.* aliud tamen de Jure Canonico obtinere, desumitur ex *c. Veniens 5. Qui Clerici & voverunt.* ubi matrimonii promissio absenti facta pro valida habetur sine ulla mentione acceptationis.

Verùm, quia *in cit. c.* contractu nomine absentis procuratorem intervenisse, cum Glossa *ibi V. Promissio* notant Hostiensis *pr.* & Joan. Andr. *n. 8.* rectè etiam in proposito casu obligationem ante acceptationem induci, negant; ideòque promissionem adhuc revocabilem esse, concedunt Sanchez *Lib. 1. disp. 6. n. 24.* Pontius *l. cit. cap. & n. 4.* & Barbosa *in c. cit. n. 3.* quòd in contractu sponsalitiis & matrimonialibus, ubi sacri Canonibus à legibus Civilibus non divertunt, aut nihil decernunt, secundùm istas sit pronuntiandum, *arg. c. 1. de Novi operant. l. c.*

nunt. secundum Panormit. in c. cit. n. 2. Alexand. de Nevo in c. Ubi non 2. de Spons. impub. n. 3. & Molinam de I. & I. Tract. 2. disp. 263. n. 11. Cum ergo hac in re sacri Canonis Juri Civili nusquam adferentur, imò non obscure consentiant, cum pacta, quæ mutuo duorum consensu constant l. 1. §. 2. ff. de Pactis adimplenda, dicunt c. 1. §. c. Qualiter 3. de Pactis, promissio matrimonii ante acceptationem non obligabit & revocabilis erit.

46. Dubium secundò est, an, ut promissio futuri matrimonii sponsalia inducat, sufficiat, eam à promissario acceptari sine repromissione; hujus enim ulla expressio opus non esse, cum Paludano in 4. disp. 27. q. 1. art. 1. n. 4. & Henriquez Lib. 11. cap. 13. n. 2. contendit Pontius cit. Lib. 12. cap. 4. n. 2. eà ductus ratione; quòd ipsa promissio de Matrimonio secum ineundo acceptatio virtualis illius cum promittente ineundi repromissio sit; cum v.g. Titius à puella sibi factam matrimonii promissionem acceptare nequeat, nisi matrimonium cum ea inire ipse velit; ac proinde acceptans ejusmodi promissionem acceptet & approbet matrimonium secum futurum, & hoc ipse quoque velit & virtualiter repromittat. Confirmatur paritate ipsius contractus matrimonialis, quòd juris in corpus suum ad actus conjugales factæ traditionis acceptatio mutuatam juris in suum corpus ad ejusmodi actus traditionem necessariò includit; cum matrimonium nequeat claudicare, & ad actus conjugales obligari unus non possit, quin etiam alter obligetur, ipsaque traditionis acceptatione ab acceptante mutuo facta intelligatur.

Sed verius est, sponsalia non induci ac perfici sola promissionis matrimonii ineundi acceptatione, sed ei accede-

re oportere repromissionem, ut cum Panormit. in c. Nonne 5. de Presumpt. n. 1. & Felino ibid. n. 19. docent Navarr. Manual. cap. 22. n. 28. Sotus in 4. disp. 27. q. 2. Menoch. Lib. 3. Presumpt. 42. n. 2. cit. Gutierrez cap. 5. n. 1. Sanchez disp. 5. n. 12. & Perez disp. 1. f. 10. n. 2. Ratio est; quia acceptatio promissionis aliarum rerum, v.g. vendendi domum aut equum, non necessariò conjuncta est cum repromissione domum vel equum emendi, hòc ipsò; quòd promissio esse queat gratuita, eaque se obligare quis possit ad rem vendendam, qui promissarius obligetur ad eam emendam. Cum ergo promissio matrimonii imitetur promissionem vendendi, & huic ab ipsomet Pontio comparetur, simplex & nuda promissionis matrimonii acceptatio virtute suà non continet repromissionem & non necessariò cum ista est conjuncta; cum promissio, quæ acceptata est, gratuita esse possit, juxta dicta n. 28. Quare; ut promissionis futuri matrimonii acceptatio vera sponsalia inducat, huic accedere necesse est repromissionem; quòd sine ista futuri matrimonii promissio mutua non detur & contractus sponsalitus non sit perfectus.

Ex his planè evanescit ratio partis adversæ; cum enim futuri matrimonii promissio esse queat gratuita, ejus acceptatio cum repromissione necessariò conjuncta non est.

Neque hac in re paritas est cum matrimonio; cum traditio juris in corpus suum in ordine ad actus conjugales acceptari, ex eaque acceptata obligatio ad actus illos dari non possit nisi matrimonialis, naturâ sua exposcens mutuam & perpetuam obligationem acceptantis; quòd sine hac obligatio tradentis jus in corpus suum fornicaria foret; atque idcirco, sicut venditionis contractus emptio-

nem, sic

nem, sic etiam Matrimonialis contractus mutua traditionem & acceptationem juris in corpus suum ex parte utriusque expectat: contra matrimonii contrahendi promissio merè gratuita fieri ab uno & acceptari ab altero possit sine illius inveniendi repromissione, & ex hac orta mutua verèque sponsalitia obligatione, ut dictum est. n. 28.

47. Circa hæc tenus declarata sponsalitiæ promissionis ejusque acceptationis signa & præsertim verba ex communi DD. sensu notandum est

Primò, ea intelligenda secundùm receptum modum loquendi provinciarum, in qua adhibita sunt, *c. Ex literis 7. hæc Rubr. & l. Semper 34. ff. de R. I. Covarruvias Lib. 3. Var. cap. 5. n. 1. & Barbosa in c. Ex literis cit. n. 7.*

Secundò, verba posterius promittentis, si significationem aliàs dubiam habeant, intelligenda secundùm verba promittentis prius, si hæc clara sint, *Leodesma de Matrim. q. 45. art. dub. 1.*

48. Tertio, cum verba quidem dubia sunt, sed quid iis proferens intenderit, ex circumstantiis constat, standum intentione: quam & voluntatem potius quam verba consideranda, *can. Humano, 2. q. 5. & ista, non secundùm quod sonant, sed secundùm proferentis mentem accipienda monemur c. Intelligentia 6. de V. S. Perez Disp. 15. f. 2. n. 7.*

49. Quartò, imò verba & signa qualiacunque sint, per se non obligare: nisi, qui iis sunt usi, revera consenserint in sponsalia; quia, sicut matrimonium non concubitus, sic & sponsalia non verborum sonitus & aliorum signorum figura seu apparentia externa, sed consensus facit. *l. Nuptias 30. ff. de R. I. & propterea quibuscumque verbis & signis usus sit, in Foro etiam externo non tenebitur contrahens, si iudici probare queat, com-*

muniter receptum eorum sensum à se ignoratum, Gobat *Experient. Tract. 10. n. 17.* aut ea aliò, quam contrahendi animò prolata, juxta ea, quæ cum Sanchez & Lessio supra dicta sunt n. 18.

Sunt, qui cum Segura *Direct. jud. 50. Ecclesiast. p. 2. cap. 15. à n. 6.* ad sponsalium valorem, aut cum Holtienfi *in c. fin. de Clandest. despons. V. Contrabenda,* Joan. Andr. *ibid. n. 4.* Alex. de Nevo n. 15. Panormit. n. 6. Sylvestro *V. Matrimonium 6. q. 7. d. 5. & 6.* Armilla *V. Sponsalia, q. 1. n. 2.* & Cajetano *in Summa V. Eòdem* ad eorum saltem honestatem exigant; ut futuri matrimonii promissio non sit clandestina, *arg. l. Oratio 16. de Sponsal. quâ Modestinus ICT. 9. prohibitis nuptiis etiam sponsalia prohibita respondit: cuius eam reddunt rationes; quòd, cum quid prohibetur, tunc omne id prohibitum videatur, per quod pervenitur ad illud, Reg. Cum quid 39. in 6. & quod est prohibitum in termino, etiam prohibitum in via censetur, Menoch. *Adipisc. remed. 4. n. 816. & Malcard. de Probat. concl. 102. n. 1.**

Sed verius, sponsalium tam honestati quam valori clandestinitatem obesse, negant Guttierrez *de Matrim. cap. 4. à n. 1. est.* Sanchez *disp. 13. n. 2.* Rebell. *de Oblig. Jus. Lib. 4. f. 3. n. 56. cit.* Pontius *Lib. 12. cap. 5. n. 6. & Perez disp. 5. f. 2. n. 2.* Ratio est; quia sponsalia clandestina irritata aut prohibita non sunt ex natura rei, neque ex Divini aut humani Juris dispositione: neque locus est argumento ducto à nullitate & inhonestate matrimonii clandestini, cum; quia *l. Oratio cit.* solummodo procedit, quando eadem sponsalium, quæ matrimonii, ratio est, ut *in l. cit.* notat Bruneman. n. 2. quod in proposito casu non fit; cum sponsalia clandestina secum non trahant incommoda, quibus obnoxia, & propter quæ a

quæ à S. Synodo Trident. Sess. 24. cap. 1. de Ref. Matrim. vetita & irritata sunt matrimonia clandestina: tum verò; quia sponsalia clandestina non sunt via necessaria ad matrimonium clandestinum; cum illorum, sicut publicè & coram parocho ac testibus, sic & clam initorum vi matrimonia in Ecclesiæ facie possint & soleant celebrari, ut probè agnovisse videtur S. Congregatio Cardd. Trident. Interpp. cujus à citt. Rebello f. 3. n. 49. & Perez f. 3. n. 6. relata declaratio est: *Decretum hoc, quò statuitur, ut matrimonii contractus fiant solemniter coram Parocho & testibus, habet duntaxat locum in matrimonio per verba de presenti: non autem cum sponsalia per verba de futuro contrahuntur.* Ratio declarationis est; quia Synodale hoc decretum correctorium est Juris antiqui, clam inita sponsalia nec irritantis nec vetantis; ac proinde ad sponsalium clam initorum casum non trahendum, arg. c. Cum expediat & l. Precipimus citt.

ARTICULUS III.

De Sponsalium Obligatione.

SUMMARIUM.

51. Sponsalium duo precipuè sunt effectus.
52. Ab iis recessum Civile:
53. Non etiam Canonicum Jus permittit.
54. Graviter obligat matrimonii mutua & onerosa:
55. Imò etiam gratuita promissio.
56. Contra quam commissa fornicatio Temperantia:
57. Imò etiam Fidelitati ac Justitia adversatur.

58. Sponsalia implenda sunt intra terminum à contrahentibus praefixum:
59. Aut quàm primùm impleri commode possunt:
60. Quod ut praesent, sponsi prius morandi:
61. Postea compellendi sunt,
62. Etiam Censurâ Ecclesiasticâ,
63. Ob nimiam contumaciam relaxandâ.
64. Obligat sponsalibus adjectum onus in certo loco ad tempus:
65. Imò etiam stabiliter commorandi;
66. Ut mulier virum ex eo discedentem sequi non teneatur,
67. Eumque repetere possit:
68. Nisi ex justa causa superveniente discesserit.
69. Obligat pactum; ne vir in certo loco habitet.

Sponsalium validè initorum duo precipuè sunt Effectus, scilicet Obligatio contrahendi Matrimonium & Nuptiale impedimentum dirimens, quod *Justitia publica Honestatis appellatur.* Posteriores hunc effectum postremo: priorem praesentis Articuli discutimus.

Obligatio conjugii cum desponsato, tam mare quàm femina contrahendi minus fortis est Civili, quàm Canonicò Jure; illò enim, qui sponsalibus obligatus est, conditioni renuntiare, & postea cum alia contrahere permittitur, l. 1. C. de Sponsal. Si absque prævía renuntiatione sponsa nuplerit alii, aliámve sponsus duxerit, infamiâ notatur, l. Quid ergo 13. S. 3. ff. de His, qui not. inf. Istò autem &, quò in sponsalibus ac matrimoniis hodie utimur, Canonicò Jure ex sponsalibus initis cum una nascitur impedimentum, matrimonium cum alia contrahen-

C

trahendum, non quidem dirimens, sed illicitum reddens; cum, qui de conjugio ineundo fidem sibi mutuo dederunt, id ineundo hanc adimplere teneantur, sive matru ipsorum promissiones juramento confirmatae, *c. Ex literis 10. c. Requisivit 17. Sc.* sive simpliciter sint factae, *can. Desponsatam 27. & can. fin. 27. q. 2. & clarius c. Praterca 2. c. Si inter 31. hac Rubr. c. De illis 7. de Despons. impub. & c. 1. de Sponsa duor. Alexand. Carelius de Sponsal. Lib. 1. cap. 11. Guttierrez de Matrim. cap. 15. n. 1. & Sanchez Lib. 1. de Matrim. disp. 27. n. 1.*

34. Dubium est primo, an ea sponsalia obligatio sit gravis. Si sponsalia jurata non sint, ea implendi obligationem gravem de Jure etiam Canonico non esse, cum Glossa & Cyno in l. 1. cit. probabile censet Panormit. in *c. Requisivit 17. n. 6.* ne conjugii ineundi libertas nimium constringatur. Sed verius, imò certum est, ex illis ortam obligationem esse gravem, ut cum D. Thoma in *4. dist. 27. q. 2. art. 1. Turcremata in can. Ubi non est 30. q. 2. art. 6. n. 7. Soto dist. cit. q. 2. art. 5. Covarruvia p. 1. de Sponsalibus cap. 4. init. n. 2. & aliis magno numero congestis docent cit. Sanchez n. 2. Laiman. Lib. 5. Tract. 10. p. 5. cap. 1. n. 3. Palao Tract. 28. disp. 1. p. 7. n. 1. & alii, id defuentes ex textibus cit. & praesertim ex *c. Praterca 2. cit.* quò ab Innocentio III. *Hi, qui de matrimonio contrahendo purè & sine omni conditione fidem sibi mutuo dederunt, commoneandi & modis omnibus inducendi dicuntur; Ut praestitam fidem observent,* procul dubio; quò ad hoc sub gravi peccato teneantur. Ratio est; quia sponsalia sunt contractus onerosus & reciproci, & quidem de re sive materia gravis initus: ex cujusmodi contractu, si res sive materia gravis sit, Justitiae gravis*

obligatio nascitur; ut, qui eò datam fidem non servat, non solum contra Fidelitatem, sed contra Justitiam quoque graviter delinquat.

55. Quin, etiamsi matrimonium contrahendum non uterque sed unus duntaxat, vg. Bertha Titio gratuito promississet, eamque promissionem iste acceptasset juxta dicta *n. 28. & n. 49.* ad promissionem illam, Titio exposcente, per contractum Matrimoniale adimplendam Bertham graviter obligari, cum Soto *dist. cit. q. 2. art. 1. concl. 1.* defendunt cit. Sanchez *disp. 5. n. 20.* & Perez de Matrim. *disp. 6. f. 5. n. 4.* Ratio est; quòd simplici promissione acceptata, si res promissa, ut matrimonium contrahendum, gravis sit, oriatur gravis obligatio implendi, quòd est promissum; cum simplicis etiam pactiois observantia urgeri possit proposita in ejus violatorem excommunicatione; *c. 1. de Pactis,* quae, cum poenarum omnium, quas Ecclesia habet, gravissima sit, *c. Cum non ab homine 10. de Judicis,* non nisi pro mortali crimine imponi potest, *can. Nemo 41. in fine, l. 1. q. 1.*

Neque ex hujusmodi gratuita vel reciproca matrimonii promissione orta gravis obligatio obstat conjugii libertati; cum de eo ineundo alicui fidem dans eà libertate jam sit usus; atque idcirco ad promissionem, spontaneò illius usu factam, adimplendam compelli Jure possit, *can. Desponsatam, c. Ex literis & c. Si inter cit.* Unde

56. Dubium secundum oritur, an fornicatio sponsi sponsae Justitiae adversetur; id enim negant, & illam Intemperantiae solius peccatum esse, cum Covarruvia *p. 1. cit. cap. 1. n. 4.* sustinent Henriquez *Lib. 11. cap. 13.* & Pontius *Lib. 12. de Matrim. cap. 6. n. 8.* eà unica ducti ratione; quòd sponsi sponsaeque fornica-

fornicatio cum alio non sit usus corporis alieni; cum hoc traditum, eoque utendi jus in alterum translatum necdum sit: & ex sponsalibus acquisitum jus ad rem non violetur; quia hoc aliud non est, quam debitum & obligatio cum sponso sponsave contrahendi matrimonium, quæ ex parte fornicantis integra manent. Cui rationi non parum roboris addit; quod specialem Injustitiæ malitiam luxuriæ peccato superaddat solum adulterium, quod non nisi in nuptam committitur, *l. Inter 6. §. 1. C. l. Stuprum 24. §. 1. ff. ad L. Jul. de Adult.*

57. Verisimilius tamen, fornicatione cum alio quam desponsato à sponsa, & ipso etiam sponso, contra Fidelitatem ac Justitiam delinquit, cum Sarmiento *Lib. 1. Select. cap. 5. n. 3.* defendunt Coninck *Disp. 22. dub. 1. n. 6.* Laiman, *cit. cap. 1. n. 6.* Bonacina *de Sponsal. q. 1. p. 10. n. 12.* Palao *cit. disp. 1. p. 7. n. 5.* & Pirrhing *ad Rubr. de Adult. n. 3.* Et de sponsæ quidem fornicatione id liquet; quod ista sponso gravis & ut *ad hanc Rubr. n. 11.* Canilius ait, atrox injuria inferatur, ipsique injuriarum Actio concedatur, *l. Sed 9. C. l. Item apud 15. §. 24. ff. de Injuriis*; & sponsæ scelus, licet adulterium propriè non sit, istius tamen instar vindicari valeat, *l. Si uxor sit. §. 3.* quod nec spem matrimonii violare permittatur. Ratio est; quia fornicatione cum alio sponsa vilior, cum eaque ab alio corrupta matrimonium sponso probrosum est & conjunctum cum periculo; ne prole alienam tanquam suam alat & habeat heredem. De utroque idea non obscure desumitur ex *c. Quemadmodum 25. de Jurejurando*, cujus *pr.* ut *ibi* notat Panormit. *n. 4.* Innocentius III. non minus sponsæ, quam sponso innocenti alterius fornicatione justam causam præberi, ait, à sponsalium, quæ Justitiæ est,

obligatione resiliendi, utique; quia ejus jus & obligatio Justitiæ violata est à fornicante. Ratio est; quia ipso sponsalium contractu fidem sibi, mutuo ambo dederunt de corporis sui usu sibi & nulli alteri tradendò: & huic non solum per matrimonium, sed etiam per fornicationem; quod hæc multò foedior temperaque illicita sit; ac proinde illum alteri, sicut per matrimonium sic & per fornicationem tradendò violet ex sponsalibus ortum alterius jus & obligationem suam: quæ cum Justitiæ sit, contra eam commissa fornicatio Infidelitatis & Injustitiæ, non solius Intemperantiæ peccatum erit. Quod confirmatur; quia, sicut sponso sponsæ, sic isti illius fornicatio justam causam præbet gravis tristitiæ, probrumque & justum metum affert; ne conjugii cum illo ineundi fides violetur. Unde

Corruit ratio deducta in contrarium, & à DD. *cit.* inferitur, à sponso fornicationem cum alia aliòve & ab his quoque in Confessione Sacramentali explicandam sponsalitiæ obligationis circumstantiam, tanquam mutantem speciem peccati, non solius intemperantiæ, sed perfidiæ quoque & injustitiæ malitiam continentis, ex decreto Concilii Trident. *Seß. 14. cap. 5. de Sacrament. Panit.*

Dubium tertio est de tempore, quò sponsalia sunt adimplenda. Non quidem, si nuptiis certus terminus mutuo consensu sit præfixus; hoc enim casu iste, nisi inter eos postea aliter conveniret, observandus erit, *arg. l. Trajectitia 22. ff. de O. S. A. C. l. Magnam 12. C. de Contrahenda stipulat.* Sed, quando ejusmodi terminus præfixus non est: quò casu ea adimplendi obligationem ante alterius exactionem non dari, cum Navarro *Manual. cap. 17. n. 97.* & aliis existimat Sanchez *Lib. 1. disp. 28. n. 2. arg. l. Debi-*

C 2

58.

l. Debitores 10. C. de Pign. & hypoth. ubi Glossa *V. Conveniendi*, ait, debitorem, cum terminus præfixus non est, solvere solummodo teneri, cum à creditore fuerit requisitus. Sed revera hoc neque ita asserit Glossa, neque evincitur ex textu; istò enim non tam de debiti solutione agitur, quam de pignoris distractione: ad quam à creditore procedendum non est ante debiti exactionem, *l. Debitoribus 18. C. de Administr. tut.* Unde verius cum Ledesma *de Matrim. dub. 13. pr.* Pontius *Lib. 12. de Matrim. cap. 6. n. 1.* & Perez *Tract. eòdem disp. 6. s. 1. n. 4.* eò casu sponsalia implendi obligationem incipere volunt à die, quò ea sunt contracta, juxta *l. In omnibus 14. ff. de R. I. & l. Eum qui 41. §. 1. ff. de V. O.* quibus deciditur, in omnibus obligationibus, quibus terminus non præfigitur, deberi *Statim*, hoc est, quàm primùm spectatis rerum circumstantiis commodè potest, *arg. l. Ratum 13. §. 1. ff. de Solutio- nibus 105. ff. de Solutionibus*, secundùm quas dictiones *Statim* & *Quamprimum* cum quodam spatio & temperamento temporis sunt exaudiendæ.

Quamvis autem in rigore ita res se habeat, non malè tamen Palao *Tract. 28. disp. 1. p. 7. n. 2.* advertit, sponsum regulariter à sponsalium impletione, cum ista non exigitur, excusari per accidens; quòd pars, eam non exigendò (saltem, si hoc ex verecundia vel alia simili causa non omittat) in dilationem tacitè censeatur consentire.

60. Dubium quartò est, an, sponsum uno exigente, alter ad sponsalium impletionem possit cogi. Ratio dubitandi prompta est ex *c. Requisivit 17.* quò relatus Lucius III. ad eorum impletionem sponsam monendam potius, asserit, quàm cogendam, ex ea ratione; quòd *Coactiones difficiles solent exitus frequenter ha-*

bere. Imò, si coactio fiat intentatà excommunicatione, matrimonium, tanquam gravi metu extortum & legitimò consensu destitutum, pro invalido habent & habendum ex *c. Cum locum 14. c. Veniens 15. Sc. & l. Nihil consensu 118. ff. de R. I.* desumunt Angelus *V. Sponsalia n. 42.* & Armilla *Eòdem V. n. 7.*

61. Sed parùm solidè; cum enim, qui sponsalia contraxit, ad ea per nuptias adimplenda graviter obligetur, excommunicationis vel alterius pœnæ Ecclesiasticæ propterea facta intentatio, & ex ea conceptus metus injustus non erit, neque obstabit libertati, cum; quòd ita coactus, ipsà promissione matrimonii hoc contrahendi necessitatem liberò voluntatis suæ consensu ipse sibi imposuerit juxta vulgatum, quò contractus, qui ab initio sunt voluntatis, postea necessitatis, proprià voluntate inductæ, esse dicuntur, *l. Sicut 5. C. de O. & A.* tum verò; quòd injustè resiliens eum, quem propterea patitur, metum sibi ipse inferat, pertinaciter renuendò præstare, quòd ommittere, nisi cum alterius injuria, non potest, *arg. l. Si mulier 21. pr. V. Quia hunc sibi metum ipsa infert, ff. Quod metus causâ gest.* Confirmatur; quia metus excommunicationis, quando justè infligitur, non cadit in constantem virum; cum causâ & culpâ ipsius, qui eum patitur, inferatur: eòq; se liberare injuriam removendò possit, ut eruditè ostendunt laudati Covarruvias *cit. p. 2. cap. 3. §. 4. n. 12.* & Sanchez *Lib. 4. disp. 13. n. 3.*

Neque excommunicationi locum in renuentem non esse, persuadet; quòd *c. Præterea 2.* resiliens, ut sponsalia exequantur, *Commonendos & modis omnibus inducendos*, asseratur sine mentione coactionis per censuram aliàmve pœnam; quia

nam; quia hoc procedit, quando à sponfalibus receditur mutuo contrahentium consensu: quem *c. cit.* casum esse, liquet ex verbis, *Si autem se ad invicem admittere noluerint*: quæ ipsa causa est, cur eorum inconstantia non tanquam bonum sed tanquam minus malum dicatur toleranda, ut cum *cit.* Covarruvia *p. 1. cap. 5. §. 1. pr.* advertit *cit.* Palao *p. 8. n. 4.*

62. Quare DD. isti, sponsum absque iusta causa, & alterò invidio aut invito, resilientem, si monitio non proficiat, censuris aliisque pœnis Ecclesiasticis ad implenda, etiam non jurata, sponfalia compellendum, meritò defendunt & defuerunt ex *c. Ex literis cit.* Rationem solidam reddunt; quòd iudex præsertim Ecclesiasticus ex officio ac munere suo teneatur opportunis remediis procurare; ne subditi officium suum implorantes injuriam patiantur; utque, quod suum aut sibi debitum est, unicuique tribuatur, *arg. l. Iustitia 10. ff. de j. & j. c. 1. & c. Qualiter 3. de Pactis*, S. Thomas 2. 2. q. 58. art. 1. à sponfalibus autem sine iusta causa resilientes eade renuens implere, alteri inferat gravem injuriam: quam proinde, ut removeat, eum, alterò invitò, sine causa resilientè & monitis non acquiescentè iudex censuris aliisque pœnis inflictis poterit, & ex officio debet compellere, sive matrimonii promissio facta simpliciter, sive juramentò sit roborata, *cc. cit. & can. Juramenti, 23. q. 5.* Atque ita cum Panormit. *in c. Ex literis cit. n. 3.* Alexand. de Nevo *in c. Requisivit cit. n. 10.* Alexand. Carerio *cap. 11.* Covarruvia *cit. p. 1. cap. 4. initio n. 3.* & aliis magnò numero acervatis sentit Sanchez *cit. Lib. 1. disp. 29. n. 4.* idque Curiarum Ecclesiasticarum praxi receptum, testis est Gutierrez *Canon. 2. Lib. 1. cap. 18. n. 10.* qui tamen *n. 31.* salubriter observat, injustè resilientem, *paxta c. Requisivit cit.*

Potius, hoc est, priùs, ut vox illa à DD. exponitur apud Barbosam *in c. cit. n. 3.* monendum, quàm excommunicationis aliave pœnà intentatà compellatur.

63. Quin, si iudex advertat, excommunicationem ob nimiam resilientis pertinaciam nihil profuturam, ab ea infligenda abstinere, & jam inflictam relaxare debet, ad evitanda scandala, quæ ex consensu coactò aut solum ficto sequi possunt: & sæpe majus malum sunt, quàm est violatio fidei in sponfalium contractu mutuo datæ, ut etiam notant *citt.* Sanchez *n. 8.* & Barbosa *n. 3. in fine.*

64. Dubium quintò est, an obliget sponfalibus appositum pactum de habitatione in certo loco. Et de Temporanea quidem hujusmodi habitatione appositum pactum, istique firmando adjectam pœnam obligare, contra Dynaum *in l. Titio 71. ff. de Condit. & demonstr.* & Bartolum *ibid. n. 4.* consentiunt alii plerique. Dissentiunt autem de pacto habitationis in loco perpetuò stabiliendæ; id enim cum apposita pœna tanquam irritum cum JCTis. *citt.* rejiciunt Gothofred. *in l. cit.* Alex. de Nevo *in c. Quoniã 2. de Conjug. leprof. n. 9.* Cuiacius *Lib. 14. Observat. cap. 27.* Gomez Tom. 2. *Var. cap. 10. n. 24.* & alii, in eam rem allegantes *l. Titio cit. & l. Omnium 3. ff. de Usufructu*, quarum prioris §. 2. rejicitur legato apposta conditio, ut à defuncti monumento non recedatur: vel; ut in certa civitate domicilium habeat, & ratio redditur; quia, *Per eam jus libertatis infringitur*: posterioris §. 2. operarum locatio perpetua reprobatur ex ratione; *ne sit inuultu libertas eundi*, quò voluerit & in quo voluerit loco commorandi, cuius ingenio permisa, *l. Qui manumittitur 12. C. de Oper. libert.* Rationem reddunt; quòd in certo loco commorandi necessitas sit instar carceris, quò, aut vinculis ut

C 3

quis con-

quis constringatur, imposita obligatio non tenet; quòd eundi, quòd lubet, adimat libertatem

65. Sed multò verisimiliùs, ejusmodi pactionem & in certo loco commorandi conditionem sponfalibus & ipsi etiam matrimonio appositam obligare, docent Hostiens. in c. 1. *Qui matrim. accus. pr.* & ibi Joan. Andr. n. 2. Anchoran. n. 5. Panormit. n. 5. & ex aliis DD. Sylvest. *Uxor n. 8.* Navarr. *Manual. cap. 14. n. 20. citr.* Sanchez *disp. 40. n. 2.* Pontius *Lib. 12. de Matrim. cap. 20. à n. 3.* & Perez *disp. 7. f. 3. n. 3.* Moventur; quòd talis pactio & conditio à sponfalium & nuptiarum contractibus ullo Jure non rejiciantur. Non Naturali aut Divinò; quia illis libertas non adimitur: sed aliquantulum duntaxat & propriæ voluntatis spontaneo consensu restringitur. Nec Positivò, quia Civili Jure quis adscribi fundo colendo; ut ab eo sine licentia domini, *l. Originarios 11. Et l. Servos 12. C. de Agricol. Et censit. Et Curialis constitui potest;* ut à Curia recedere sine ejus Præsidis licentia nequeat, *l. 1. ff. l. Si quis 16. Et l. Quidam 26. C. de Decurion.* Canonico verò ejusmodi pactionis & conditionis reprobata nevestigium quidem reperitur: eisque perperam opponitur c. *Gemma 29,* quia istò sola poena sponfalibus, & ex meliori sententia iis tantum, à quibus recessus Jure permissus non est, adjecta reprobatur. Cum ergo sponfalia & ipsum quoque matrimonium iniri valeant quibusvis pactis & conditionibus Jure non reprobatis & non contrariis eorum naturæ, *arg. c. Verum 4. de Condit. apposit. Et l. In traditionibus 48. C. de Pa. Etis,* iniri etiam poterunt apposità à matre & ipsa etiam foemina conditione, ad habitationem in certo loco adstringente; ut tali casu locus sit Juri illi Divino, *Relinquet homo patrem suum & matrem, & ad-*

heredit uxori suæ, Genes. cap. 2. v. 24. & Homo patrem suum relinquit, qui nutritur illum, & ad mulierem se conjungit, Esdra Lib. 3. cap. 4. v. 20.

Neque Resolutionem hanc convellunt contra eam deductæ leges, cum; quia istæ in certo loco commorandi conditionem solum rejiciunt, quando vanæ & inutiliter apponitur legato: non etiam, quando contractui & utiliter adjicitur, *arg. l. Originarios l. Servos l. Si quis Et l. Quidam citr.* sicut contingit, quando nuptiali contractui apponitur à foemina; ne desertà patriâ & procul à suis inter extraneos & ignotos vitam exigere cogatur.

Neque eandem infringit diminutio libertatis in eo, quòd lubet, loco commorandi; quia hæc diminutio aliqualis tantum est, & qualem ex justa causa & in gratiam alterius libera & spontaneæ voluntatis electione subire quis non prohibetur, *arg. l. citr.* Unde

Inferunt DD. *citr.* primò, vi ejusmodi conditionis nuptiali contractui adjectæ uxorem à convento loco discedere & maritum, contra pacta aliò se conferentem, sequi non teneri; quòd, licet alius domicilium mariti sequatur, *l. fin. §. 3. ff. ad Municipal. Et l. fin. C. de Mulier. in quo loco,* ne tamen uxor ipsum discedentem sequi cogatur, iste sponte consenserit ad habitationem in certo loco se obligandò; ut aded, si nuptiis appositam conditionem servet, ejus domicilium & forum quoque uxor sortiatur.

Inferunt secundò casu, quòd maritus contra fidem datam ex pactæ habitationis loco injustè discedit, eum ab uxore vindicari, aut recuperandæ possessionis remediò repeti & compelli posse; ut ad uxorem revertatur, *c. 1. de Ord. cognit. c. Extransmissa 8. Et c. Ex conquestione 10. de de Restit. spoliat.* quòd discessu suo uxori intulerit

intulerit injuriam, eamque spoliavit, *citt.* Guttierrez *cap. 23. n. 18.* & Palao *p. 15. S. 2. n. 5.*

68. Excipiunt tamen etiam DD. *citt.* casum, quod è loco, in pactioem nuptialem deducto, discedendi justa causa supervenit, v.g. si aëris aliave loci intemperies viri saluti afferat periculum, vel propter capitales inimicitias in loco commorari tutò non possit; tali enim aliave simili causâ habitacionis mutationem urgente, insuper habitâ pactioem etiam juratâ, aliò se conferre possit, eumque sequi uxor teneretur, *arg. l. Si conveneris 14. C. l. Vel quoddam 15. ff. pro Socio.* Tiraquell. *Conub. L. 1. gloss. C. 1. n. 39. citt.* Sanchez *n. 3.* & Palao *n. 9.* Unde

69. Dubium sextum oritur, an vicissim valeat pactum; ut vir in certo loco non moretur, eumque non ingrediatur: quod contra Alciatum *Lib. 5. consil. 34. n. 3.* pro valido licitòque habent *citt.* Pontius *n. 9.* Palao *n. 12.* & Perez *n. 4.* Ratio est; quia neque Juri publico, neque naturæ conjugii, neque bonis moribus adversatur. Quin certi loci vitatio privatim & publice quoque utilis esse potest, si eâ perturbationis Reipublicæ, dissidiorum aliorumque incommodorum, ex commoratione vel ingressu timendorum, periculum excludatur.

ARTICULUS IV.

De Arrhis & Poena Sponsalibus adjecta.

SUMMARIUM.

70. Arrhe in futuri matrimonij pignus,
71. Adjecto dupli vel quadrupli reddendi onere, constitui possunt,
72. Tradique debent,

73. Et locum etiam habent de Jure Canonico.

74. Eas non perdit pater, filia, ipsò invito, à sponsalibus resiliente.

75. A resiliente duplum aut quadruplum ante,

76. Et post sententiam restituendum, sententiarum Opiniones,

77. Eaque de re sensus Auctoris.

78. Panam Conventionalem à Sponsalibus resicientium,

79. Et in iis admittentium sententia conciliantur;

80. Ut illa justè recedentem non afficiat,

81. Obliget injustè resilientem,

82. Nec ladat libertatem matrimonij;

83. Sicut hanc non ladunt Arrha,

84. Et pecuniaria aliave poena à judice imposita.

85. Differentia hac in re Legis Romana à Christiana

86. Et à Jure consuetudinario,

87. Panam, non arrhas ultra quadruplum autas, resiciente.

88. Validum est Juramentum de poena ab injustè,

89. Non etiam à justè resiliente solvenda,

90. Etiam cum ea à parentibus & cognatis est adjecta.

Arrharum nomine veniunt, quæ 70. Sponsæ à sponso aut vicissim huic ab illa, in contractorem Sponsalium signum & Matrimonii contrahendi pignus dantur, *l. Arrhis 3. C. l. Mulier 5. C. l. fin. C. de Sponsal. C. Arrb.* ut, si nuptiæ fuerint secutæ, repeti possint: si autem nuptiæ ob contrariam voluntatem (non ob intercedens nuptiale impedimentum aliãve justam causam) secutæ non fuerint, is qui fidem datam violaverit, datas perdat: & si arrhas ipse accepit, restituat duplicatas, hoc

tas, hoc est, acceptas & alterum tantum, sive acceptarum æstimationem, *ll. cit.* Nisi aliud receptum sit consuetudine vel obtineat alio jure speciali, Canisius *in c. Gemma cit. n. 3.* vel, qui voluntate mutata sponsalibus renuntiavit, sit minor viginti quinque annis & ætatis veniam non impetrarit; iste enim arrhas datas non perdit: & si eas accepit ipse, acceptas duntaxat restituit: non etiam præstat alterum tantum, *l. fin. cit.* Perez *in C. de Sponsal. n. 15.* Bruneman, *in l. Mulier cit. n. 2.* *Fin c. Gemma cit.* Gonzalez *n. 3.*

71. Concedi Arrhæ in quavis quantitate, nec in pecunia solum numerata, sed in specie quoque *vg.* in fundo possunt, ex communiore sensu DD. &, qui earum nomine accepit aureos centum, ex contrahentium conventionem in fidei violatæ & injusti recessus eventum ad tripli, imò quadrupli, cui simplum sive accepti centum aurei imputantur, sive ad quadringentorum aureorum restitutionem obligari permittitur *l. Mulier cit. V. Nisi specialiter & l. fin. cit.* Bruneman, *in l. Mulier est, n. 10.* & Sanchez *disp. 36. n. 7. & 11.*

72. Porro ut, quod in signum sponsalium & futuri matrimonii pignus offertur, Arrha reputetur, id tradi oportet, ut ex *l. fin. cit.* verbis *Acceperit arrhas,* cum Bartolo *in l. Titia 134. pr. ff. de V. O. n. 6.* Panormit, *in c. Gemma cit. n. 8.* Brunello *de Sponsal. concl. 16. n. 3.* & Covarruvias *p. 2. cap. 3. §. 7. n. 7.* & *cit.* Sanchez *disp. 35. n. 3.* observant; non traditæ enim, sed solummodo promissæ, à pœna sponsalibus adjecta non differunt, Glossa *in c. Accedens 10. V. Libera, de Procurat.*

Præter hanc ea etiam differentia inter Arrhas & Pœnam statui solet; quòd, cum ex dispositione Legali arrhas tradi oporteret, ea non nisi cum magna animi deliberatione & plerumque in exigua

quantitate concedi; Pœna autem, quia solum promittebatur, facile incautéque & plerumque in majori, sæpe etiã in magna quantitate offerri solet; cum ad promittendum proniores, quàm ad dandum simus, *arg. l. Sed si ego 4. in fine ff. ad S. C. Velleian.* ideòque libertati matrimoniorum ista regulariter (quando, ut fere solet, non in magna quantitate constituitur) plus officiat, quàm illæ, ut *in c. Gemma cit.* cum Joan. Andr. *n. 9.* & Panorm. *n. 8.* tradit Canisius *n. 5.*

Dubium nunc est primò, an Arrharum traditioni adjecta pœntio; ut à sponsalibus injustè resiliens duplicatas aut quadruplicatas reddat, locum etiam habeat de Jure Canonico: de quo ambigit Glossa *in l. Mulier cit.* Ratio est; quòd dupli & quadrupli redditio rationem habeat pœnæ, à sponsalibus rejectæ *c. Gemma 29.* & matrimonii libertatem non minus quàm pœna apposita infringat.

Nihilominus, eam de Arrharum actione pœntionem hòc etiam Jure non reprobari, cum Hostiens. *in c. cit. in fine & ibi* Joan. Andr. *n. 7.* & Alex. de Nevo *n. 21.* sustinent Sylvester *V. Sponsalia, n. 9. d. 4.* Gutierrez *de Matrim. cap. 18. n. 17. cit.* Sanchez *disp. 36. n. 11.* Pontius *Lib. 12. de Matrim. cap. 19. n. 2.* Palao *Tract. 28. disp. 1. p. 12. §. 2. n. 3.* & alii; quòd *ll. cit.* dupli & quadrupli pœnam permittentium dispositio Canonico Jure non sit correctæ, eaque non lædatur libertas conjugiorum; cum *l. fin. cit.* ad quadruplum auctas permittente, id excedentes duntaxat rejiciantur ex ratione; Quia matrimonia libera esse debent: quã non obscurè insinuat, sponsalibus adjecta dupli aut quadrupli pœnã conjugii libertatem non lædi.

Neque *ll. cit.* correctio inducta est *c. Gemma cit.* cum; quia istius decisio verisimiliùs accommodata non est casui, stipulatio-

pulationis poenae solvendae ab injuste resiliente, ut n. 82. statuatur: tum verò; quia, licet huic etiam casui esset accommodata, ut communis multorum sententia vult, à poena tamen ad arrharum duplum & quadruplum non rectè argueretur; cum arrhæ eò ipsò; quòd tradantur, ferè in modica & non, ut poenae solent, in magna quantitate constituentur, per notata à *citt.* Panormit. & Canisio n. 5. & 8. atque idcirco illæ conjugii libertatem minus quàm istæ lædant.

74. Dubium secundò est, an, filiã resiliente à sponsalibus, ejus sponso in futuri cum ea matrimonii signum & pignus traditas arrhas perdat pater: licet filiam ad sponsalia adimplenda omni studio inducere sit conatus. Dubitandi ratio est; quia promittens factum alienum à poena apposita non liberatur, licet faciat, quod in se est, ex mente Jasonis & Aretini apud Covarr. in c. *Quamvis* 2. de *Pactis*, in 6. p. 2. §. 5. n. 3. Sed, hòc teste, contra doctrinam communem aliorum ferè omnium eum, qui immunis est à culpa, à poena damnorumque solutione absolventium: & contra Regulam l. *Non exigimus* 2. de *pr.* §. 1. ff. *Si quis caution.* §. 1. ff. *ad L. Rhod. De jactu*, quibus à poenae solutione eximitur is, per quem non stetit, quòd minus prælitum sit, quòd fuerat promissum: nisi ad poenam hòc quoque casu solvendam se obligasset, *pr. cit.* Decius in *Reg.* 1. in 6. n. 4. Guttierrez de *Jurament.* p. 1. cap. 44. n. 3. & Gabriel *Lib.* 3. de *Pactis*, conclus. 2. n. 2.

Quare melius, arrhas tali casu non perdi sed patri repetentè restituendas, cum Socino *Vol.* 1. *Consil.* 3. n. 9. docent *citt.* Sanchez *disp.* 26. n. 12. & Perez *disp.* 8. §. 2. n. 9. quòd arrharum amissio habeat rationem poenae violationis fidei sponsalibus datae: pater autem tali casu fidem datam nec violarit ipse, neque ejus vio-

lata à filia causa fuerit; ac proinde obnoxius non sit poenae, *arg.* Regulæ l. *Sancimus* 22. C. de *Penis*; cum ista culpam præsupponat, juxta illud S. Augustini, *Omnis poena, si justa est, peccati poena est.* *Lib.* 1. *Retract.* cap. 9. §. 1. *Aliud* 131. ff. de *V. S.* cujus *pr. poena Noxæ vindicta* nuncupatur

Dubium tertio est, an dupli & quadrupli poenae resiliente in conscientia debeat ante judicis sententiam, Eam certè hãc non expectatã & ante ipsam partis exactionem, Felinus in c. 1. de *Constitut.* n. 46. Decius in c. *citt.* lect. 1. n. 73. & Paludanus in 4. *dist.* 27. q. 1. art. 2. n. 13. & saltem, si exigatur, solvendam, Covarruv. de *Sponsal.* p. 2. cap. 6. §. 8. & Molina *Tract.* 2. de *J. & J. disp.* 79. n. 8. defendunt: contra quos, à resiliente judicis condemnationem expectari posse, cum Navarro *Manual.* cap. 23. n. 67. sustinent Guttierrez *Lib.* 2. *Q. Q. Canon.* cap. 20. n. 13. *citt.* Sanchez *disp.* 37. n. 4. & Palao p. 12. §. 2. n. 4.

Prioris Opinionis utriusque Sectatores, arrhas ad duplum, triplum & quadruplum auctas, ante sententiam deberi, desumunt Primò ex mente contrahentium, de duplicatis & quadruplicatis arrhis à resiliente restituendis convenientium sine ulla judicis aut judicialis sententiæ mentione, procul dubio, inquit DD. *citt.* ut vel impleantur sponsalia, vel restituantur arrhæ ad duplum vel quadruplum auctas. Secundò; quia istas solvendi obligatio non imposita est à lege, sed contractu sive sponsalitia conventionne: obligatio autem imposita contractu & contrahentium liberã voluntate urget, etiamsi judicis sententia non accedat, ut liquet paritate voti poenalis, cujus principali promissione violatã apposita ei poena in conscientia ante omnem sententiam debetur. Tertio; quia à sponsalibus in-

D

juste re-

justè resiliens arrhas, quas accepit, restituere ante sententiam tenetur: casque à sponforum altero acceptas justè retinet alter, si ipsi data fides non servetur: licet earum amissio ex parte tradentis & à sponsalibus injustè resiliens rationem habeat pœnæ. Ergo etiam ante sententiam solvenda est pœna dupli vel quadrupli; cum non sit ratio, cur ante sententiam una, & non etiam altera debeat.

Posterioris Assertores ipsi quoque moventur Primò mente & intentione contrahentium, qui, si aliud non exprimant, dupli aut quadrupli pœnam appofuisse videntur; ut à fide sponsalibus data non recedant metu conventionis & per judicem faciendæ ad illam condemnationis; quia eam adjiciendò in dubio intentionem habuisse videntur conformem naturæ pœnarum impositarum à Jure, exigentium condemnationem; cum in dubio actus gestus præsumatur secundum propriam ejus naturam, per tradita à Menoch. *Lib. 6. præf. 10. à n. 1.* Secundò; quòd, cum dupli & quadrupli pœna multum recedat ab æqualitate servanda in contractibus: & si resiliant, alter ex contractu arrhas solum traditas perdat: alter duplicatas aut quadruplicatas amittat, æquitas postulet; ut hæ non debeantur, antequam discutiatur & cognoscatur, an resiliendi causa verè injusta, ejusque injustitiæ arrhæ multiplicatæ pœna commensurata vel justà major sit, arbitrioque judicis temperanda & reducenda ad æqualitatem: quod Curiarum stylo receptum, & conventionalis pœnæ condemnationem non nisi, quatenus interest, fieri consuevisse, testis est Gutierrez *de Jurem. p. 1. cap. 36. n. 10.* Tertio; quia in dubio pœnarum interpretatio benignior præferenda est rigorosæ, *l. Semper 56. ff. & c. Estote 2. de R. J.*

77.

In hoc DD. diffidio & conflictu ra-

tionum cenfeo Primò, arrhas, acceptas ab eo, cui data fides non servatur, retineri in conscientia posse, judicis officio non imploratò; cum enim, si, quod arrhæ nomine accepit, ipsi in casum non servandæ fidei solummodo fuisset promissum, id per viam actionis exigendi habuisset jus, id sibi traditum Jure retinet; cum, qui habet actionem, multo magis habeat exceptionem, *Reg. In vitis 156. §. 1. ff. & Reg. Qui ad agendum 71. in 6.* Secundò, arrham simplicem ab eo, qui accepit & injustè resilit, ante sententiam & ipsam etiam exactionem restituendam, cum; quòd nullum habeat titulum & jus eam retinendi: tum verò; ne ex ejus iniquitate pars innocens & læsa damnum patiat, contra Regulam *c. Cognoscentes 2. de Constitut. & c. Quæstio 2. de His, que à majori:* & ipsi nocenti commodum inde accedat, unde pœnam potius merebatur, contra Regulam *c. Et si 9. C. de Donat. inter vir. & uxor. & l. Itaque sullo 12. §. 1. ff. de Furtis.* Tertio, arrhas etiam duplicatas, triplicatas & quadruplicatas ante sententiam debitas, quando; ut ita restituantur, inter contrahentes expressè conventit *arg. Reg. Contractus 85. in 6.* Quarto eo casu, quòd hoc in sponsalium contractu expressum non est, arrharum ad duplum, triplum aut quadruplum auctarum pœnam etiam exactam non deberi cenfeo ante judicis condemnationem; propter rationes supra deductas pro sententia posteriori.

Neque eam ante judicis condemnationem ita restituendâ evincit pro priori deductarum rationum prima; quia, de contrahentium mente contraria præsumendum, jam est dictum. Altera; quia verisimilius aliæ quoque pœnæ contractibus appositæ, quando, ut ante subeantur, expressè conventum non est, judicis sententiam exposcunt: licet ante debeantur adjectæ

adjecta voto; quia ista ita promissa & à Deo acceptata eò ipsò intelliguntur; quòd plerumque nemo sit, qui pro iis Dei supremi omnium iudicis nomine apud iudicem humanum agat aut agere possit. Postrema; quia simplicium arrharum restitutionis faciendæ à resiliente, & retentionis permissæ ei, cui sponsalibus data fides servata non est, reddita jam est ratio, non militans pro restitutione ad duplum vel quadruplum aucturum.

78. Dabium quartò, & DD. in utramque partem magis numerò tendentium maximâ contentione hodiè que agitata controversia est, an sponsalibus adjici valeat pœna, ex contrahentium conventionem solvenda à resiliente; Eam enim saltem si notabilis sit, cum VV. fere omnibus Cynus in *l. Mulier* §. C. de Sponsal. & Joan. Andr. in c. Gemma 29. cit. n. 9. & si modica etiam sit, cum Bartolo in *l. Titia* 134. ff. de V. O. Ant. de Butrio & Panormit. in c. Gemma cit. n. 8. non tenere, volunt cit. Carerius cap. 5. Covarruvias p. 2. cap. 3. §. 7. n. 5. Sanchez disp. 30. n. 11. & Canisius in c. cit. n. 2. suam hanc opinionem fundantes in c. Gemma cit. quòd relatù Gregorij IX. celebre rescriptum est, *Cum libera matrimonia esse debeant, & ideo talis stipulatio propter pœnam interpositionem sit merito improbanda; mandamus, quatenus eundem B. ut ab extorsione predictæ pœnæ desistat. Ecclesiastica censurâ compellas.* Juri Ecclesiastico consonat Imperiale *l. Titia* cit. & *l. Mulier* §. in fine C. de Sponsal. quarum ll. textibus pœna sponsalibus adjecta pariter indistinctè reprobatur, ex eadem ratione; quòd per eam matrimoniorum libertas impediatur aut minuat.

Confirmatur hæc ratio; quia, sicut Imperiali *l. Mulier* cit. V. *Quæ omnia* & V. fin. sic & Canonico Jure spectatò irrita est pœctio de restituendis à resiliente ar-

his ultra quadruplum auctis; cum attentionem istam reprobans, & ex communi contrahentium placito quadrupli duntaxat pœnam permittens *l. cit.* à sacris Canonibus correctæ non reperiatur; ut locus sit *arg. c. 1. & c. Cum ex injunctio* 2. de Novi oper. nunt. Cum ergo sponsalibus adjecta pœna Conventionalis matrimoniorum libertati non minùs officiat, quàm id, quod ex contrahentium consensu reddendum est ultra quadruplum, ultra hoc aliquid ex conventionem reddendi prohibitionem integrâ remanente, multò magis remanebit prohibitio pœnæ conventionalis; quòd hæc in quantitate plerumque multò majori quàm Arrha soleat concedi, & conjugiorum libertatem magis lædat.

Sed neque hæc ratio ita efficax, ne- 79. que illorum Jurium textus ita perspicui sunt; ut propositam VV. Opinionem indifferenter persuadeant Laimanno cap. 1. cit. n. 8. Pontio *Lib. 12. cap. 19. n. 8.* Palao *Tract. 28. disp. 1. p. 9. n. 3.* Perez *Disp. 7. f. 1. n. 7.* Dianæ p. 3. *tract. 4. res. sol. 21.* Haunoldo *Tom. 1. de J. & J. Tract. 4. n. 364.* & alijs RR. qui cum Gothofredo in *l. Titia* cit. V. *In honestum.* Suarez *Lib. 2. de Jurament. cap. 23. n. 5.* Vasquez *Opusc. de Testament. cap. 3. dub. 2. n. 28.* utuntur distinctione inter sponsalia, à quibus recessus Jure permissus est; & ea, à quibus non nisi cum alterius injuria, ac proinde illicitè resilitur.

Et priori quidem casu, sive sponsa- 80. libus, à quibus contrahenti, quòd v. g. septenniò minor, aut si major est, ad pubertatis annos nondum pervenerit, vel Religionem ingredi velit &c. recessus Jure permissus est, adjectam pœnam esse nullam; ac proinde à resiliente non solvendam, haud agrè concedunt; quòd hujusmodi pœna revera impediatur à naturæ Auctore Deo indultam libertatem matrimonio-

trimoniorum, & propterea meritò rejiciatur *c. & l. cit.*

81. Posteriori autem casu, quò pœna adjicitur sponsalibus, à quibus licet, sine alterius consensu vel injuria resiliiri non potest, adjectam pœnam pro valida habent, ad eamque alteri exigenti solvendam resilientem condemnant. Ratio, quâ nituntur, unica, sed satis firma est; quòd hujusmodi sponsalibus pœna adjici nullo iure prohibeatur. Non Naturali, cum; quia invitatur ad actum honestum, ex Iustitia debitum, & suppositis sponsalibus graviter præceptum eò Jure, datâ fidei violationem prohibente: tum verò;
82. quia non infringit libertatem ad nuptias aspirantibus indultam à Natura; cum ista matrimonium ineundi, ab eòve abstinenti libertatem non concedat ei, qui propriæ & liberæ voluntatis electione ad id contrahendum alteri se obligavit. Non Divinò; quia, sicut ne in eantur sponsalia, sic & ne sponte initorum contractui roborando pœna adjiciatur, sacris Literis nupsiam cavetur. Neque etiam Ecclesiasticò; quia *c. Gemma cit.* cujus textu pœna indistinctè rejici, oppositæ sententiæ Assertoribus videtur, sermo est de ea apposita sponsalibus puellæ septenniò minoris; ac proinde vel omnino invalidis ob defectum ætatis, *can. Unico 30. q. 2. c. Literas 4. & c. de Despons. impub. & c. Unico ibidem in 6.* requisitæ; vel talibus, à quibus puella, saltem pubes facta, justè poterat resilire, *c. De illis 7. de Despons. impub.* Quam recedendi licentiam, Jure permissam, cum adjecta pœna adimat, vel multum impediatur, tanquam contraria libertati matrimonii, meritò rejecta est *c. Gemma cit.*
83. Confirmantur ista primò; quia conventio de Arrhis duplicatis, imò quadruplicatis, ab injustè resiliente restituendis Jure Imperiali permittitur *l. Mulser 5. C. de*

Sponsal. & Arrhis, licet resiliendi libertatem etiam ipsa, & aliquando non minus quàm pœna infringat, sublata tamen non est *c. Gemma cit.* ut adversarii ultro fatentur. Secundò; quia à sponsalibus injustè recedens ad fidem servandam excommunicationis, omnium, quas Ecclesia habet, gravissimâ *c. Cum non ab homine 10. de Judicis*, aliisque pœnis Ecclesiasticis compelli solet, & de Jure potest, *c. Ex literis cit.* Tertiò; quia antiqua praxis plurium Germaniæ nostræ dicecesium est; ut injustè resiliens quandoque ad centum, mille aut plurium aureorum pœnam condemnentur; aut cum adversa parte inire cogatur ejusmodi compositionem, Gobat *Experient. Tract. 10. n. 179.* Quæ si matrimoniorum libertatem non diminuit, huic etiam non obstabit pœna, ex conventionione solvenda ab injustè resiliente, ut idem rectè arguitur cum *DD. cit.*

Non magis quàm *c. Gemma cit.* adversantur *l. Titia & l. fm. cit. V. fm.* quia illâ sermo est de sponsalibus à parentibus contractis nomine liberorum non solum impuberum sed etiam ignorantium: cujusmodi sponsalia non solum obnoxia liberæ renuntiationi liberorum, sed omnino irrita sunt, *arg. l. Filiofamilias 11. ff. de Sponsal. & l. Nuptia 2. ff. de Ritunupt.* Gothofredus in *l. Titia cit.* istâ sive *l. Mulier cit. V. fm.* agit de pœna Arrharum ultra quadruplum auctâ, ut ibi notat Glossa *fm. & Haunold. cit. Tract. 4. à n. 369.*

Esto etiam *l. Titia & V. fm. cit.* ea, quam RR. tuerentur, pœna rejiceretur, id tamen istorum doctrinæ non oblatet, quia, ut *citt.* Pontius *n. 9.* & Palao *n. 3.* rectè observant, antiquò Jure Romanorum non solum resilire à sponsalibus, sed ab ipsis quoque matrimoniis legitimè contractis & contumatis divertere licebat, mo-

bat, modo resiliens vel divertens pœnam legibus statutam, scilicet Arrharum, dotis aut donationis propter nuptias amissionem subiret, *cit. l. 1. C. de Sponsal. l. Neque ab initio v. 4. C. de Nuptiis l. Divortium 2. Sc. ff. de Divort. & Repud.* Quæ ita resiliendi divertendique legibus concessa libertas, ut non impediretur, cautum est; ne aliis pœnis constringerentur tam sponsalia *l. Titia l. Mulier est.* quàm matrimonia *l. Si stipulatio 19. ff. de V. O.* Aliter res se habet in lege Christiana, in qua, sicut matrimoniale vinculum omnino insolubile est, *Matth. cap. 19. v. 6.* sic sponsalitiis contractus matrimonii inæundi parit obligationem: à qua, cum contrahentium alterò invitò absque justa causa recedere sine peccato neuter valeat; ne temerè & cum alterius injuria recedat, adiectâ pœnâ conventionali utiliter caveri videtur, & non prohibetur lege Divinâ atque Ecclesiasticâ: Recentiore autem & utriusque huic legi magis conformi Jure Civili disertè permittitur *Constit. Novell. 18. Leonis Imp. cujus Rubrica est, Ut in sponsalibus constituta pœna exigatur, quâ l. Titia & l. Mulier est.* antiqua dispositio est abrogata, ut in *l. Titia & Novell. cit.* Gothofredus adnotavit: vel potius ea, quâ *l. cit.* iam antè derogatum fuit, Naturali ac Divino Juri magis consentanea & inter fideles passim recepta Consuetudo declarata & confirmata est, ut *cit. Novellâ Imperator iteratò ac tertio monet.*

86. Neque istius Constitutionis vim infringit; quòd Novellæ Leonis, quatenus Romano Juri derogant, in Imperio Occidentali non sint receptæ, ut *Dissert. Proem. n. 75.* est dictum; quia Juri huic non ipse Leo derogavit: sed solummodo ei contrariam Divinòque Juri consentaneam & fidelium moribus, in casu, quò à Romanis Evangelica lex divertit,

passim receptâ Consuetudinem Imperiali auctoritate approbavit ac roboravit, ut notat *cit. Haunold. n. 371. & insinuatum est n. 75. cit.*

Majorem difficultatem primâ fronte præferret, sed æquò judicio ponderatum exiguam in contrarium vim habet, ab augmento Arrhæ supra quadruplum desumptum argumentum; quia imprimis augmentum hoc idcirco potissimum inhibitu videtur; quòd nimiam inæqualitatem constitueret inter sponso; cum, licet utriusque, sponsalibus sine justa causa renuntiantis, temeritas sit par: eò tamen, à quo Arrha data est, si in fide non persistat, Arrham simplicem amittente, alter, si recedat, ad quantitatis ultra quadruplum auctæ restitutionem, adstringeretur. Deinde; quia tempore Leonis Imp. non invaluit legibus Arrhalibus contraria Consuetudo; cum tempore editæ *Novell. 18. cit.* quâ ille consuetudinem pœnas conventionales permittentem roboravit, Arrhas solummodo duplicatas, & *l. Mulier cit.* præcipuè approbatas in usu fuisse constat. Demum, quia pœnâ conventionali permittisâ satis occursum temerariæ sponsalium rescissioni, & pactio nuptialium firmitati prospectum; ac proinde ab Arrhalibus quoque legibus recedendi necessitas aut utilitas nulla fuit, præterit; cum istæ Legi Evangelicæ magis sint conformes & Arrharum concessionem in quacunque quantitate non inhi-beant, ut ex oppositæ sententiæ assertoribus defendunt, *cit. Covarruvias §. 7. & Sanchez disp. 35. uterque n. 9.* Ex hæc-tenus deductis.

Infertur primò, validum esse juramentum de pœna alteri solvenda ab eo, qui à sponsalibus injustè recedit; cum de re Jure prohibita non sit; ac proinde ita resiliens ad eam alteri solvendam obligatur.

D ;

bitur.

bitur, non solum Fidelitatis & Iustitiæ, sed Religionis etiam virtute, ut docet Perez *cit. n. 6.* & ante eum Suarez *n. 5.* imò etiam Molina *Tract. 2. de I. & I. disp. 151. n. 22.* quantumvis, promissionem pœnæ simplicem irritam esse, velit.

89. Inferitur secundò contra Alexand. de Nevo *in c. Gemma cit. n. 10.* & Molinam *l. cit.* invalidum esse juramentum de solvenda pœna, adjecta sponsalibus, à quibus resiliiri Jure potest: quia est de re prohibita ob bonum publicum, scilicet matrimoniorum libertatem: quam conservari, publicè interest, & lædi, Leges & sacri etiam Canones voverunt, Unde juramentum istud bonis moribus adversari, & obligatorium non esse, juxta *c. Quando 17. de Jurejurando & Reg. Non est 18. in 6. cum cit.* Suarez *n. 5.* Sanchez *disp. 32. n. 21.* & Gomez *Lib. 2. Var. cap. 14. n. 24.* rectè docet *cit. Pontius cap. 19. n. 7.*

Neque aliud eruitur ex decisione *c. Debitores 6. de Jurejurando;* quia lata disparitas est inter promissionem usurarum & pœnæ, eisque adjecta juramenta; quia pœnæ promissio irritata est ob favorem publicum: ob quem irritatis promissionibus adjecta juramenta nulla sunt, *c. Si diligenti 12. de Foro compet. Palao Tract. 14. disp. 2. p. 8. n. 11.* & Gobat *Experient. Tract. 10. n. 171.*

90. Inferitur tertio, dictam pœnam cum adjecto juramento invalidam etiam esse, si firmandis sponsalibus, à quibus de Jure resiliiri licet, adiciatur à sponforum parentibus & consanguineis, ut colligitur ex *l. Titia & c. Gemma cit.* textibus. Ratio est; quia etiam ab his adjecta obstat libertati matrimonii; cùm ab isto abstinere volentes impediatur metus; ne, si non contrahatur, parentes aut cognati pœnæ exactiioni obnoxii sint. Ita Glossa *in l. cit. V. Matrimonia & in*

c. cit. Joan. Andr. *n. 9.* Ant. de Butrio *n. 7.* Panormit. *n. 9.* & Barbosa *n. 4.* & alii apud *cit.* Sanchez *disp. 30. n. 3.*

ARTICULUS V.

De Sponsalium Dissolutione.

SUMMARIUM.

91. Sponsalia solvuntur morte sponsi aut sponsæ.
92. Utroque supersite I. Eorum mutuo consensu.
93. Etiam si sponsalia jurata,
94. Et alicui voto promissa sint:
95. Alicubi tamen non sine auctoritate Ordinarii ab eis receditur.
96. II. Dissensu unius adepti pubertatem.
97. III. Ordine sacro, Professione & Voto Religiosa.
98. IV. Superveniente alio impedimento Nuptiali.
99. Sponsalia, superveniente matrimonio cum alia, cessare,
100. Eaque solummodo suspendi, assentientium Opinio vtrior.
101. Eadem, si impotentia ex parte utriusque.
102. Si affinitas ex copula illicita superveniat, ex innocentis:
103. Non etiam ex nocentis parte omnino cessant.
104. V. Fornicatione sponsa:
105. Imò etiam sponsi,
106. Et ipsorum utriusque:
107. Uti & violenta corruptione sponsæ:
108. Non etiam sponsi, aut ipsius talibus impudicis.
109. VI. Lapsu unius in Hæresin.

110. VII. *Superveniente notabili mutatione,*
 111. *Seu defectu corporis aut animi,*
 112. *Jactura bonorum, inimicitia &c.*
 113. *Nisi defectus ante cognitum fuerit.*
 114. VIII. *Deficiente conditione, sponsalibus apposta.*
 115. IX. *Lapsu termini: qui non solum implenda:*
 116. *Sed finienda obligationi fuit praefixus:*
 117. *Etiamsi sponsi mora culpa vacet.*
 118. X. *Sponso mutante domicilium.*
 119. *Aut aliàs diu absente.*
 120. *Ea de re notabilis differentia inter Jura,*
 121. *Et Praxim, sponso absente, observanda.*
 122. *Recessus à sponsalibus alicubi fere publicè duntaxat:*
 123. *Communi Jure spectato per se privata auctoritate est permissus:*
 124. *Ad eumque aliquando sufficit semiplena,*
 125. *Aliquando plena probatio necessaria est,*
 126. *In foro saltem externo.*
91. **S**ponsalia, licet ad Matrimonii Sacramentum sint via, pactiois tamen & contractus humani limites vix egrediuntur: & ut contractus ceteri, ipsa quoque possunt dissolvi. Neque id solum morte naturali, quæ, sicut rerum omnium fatum ac finis, sic peremptorius quoque terminus est sponsalitiæ obligationis & ipsius vinculi matrimonialis solutio, *Novell. 27. cap. 20.* sed & superstite utroque desponsatorum, & multis ex causis.
92. Et primò quidem, sponsalia contracta inter puberes eorum superstitem mutuo consensu dissolvi, ex *c. Praterea 2.* perspicuum & ratio solennis est; quia

obligationes, quæ consensu contrahuntur, contraria voluntate dissolvuntur, §. *fin. Instit. Quibus modis toll. oblig.* & generaliter omnes res (solubiles, ut sponsalia: non etiam matrimonium, *Matth. cap. 19. v. 6.*) per quascunque causas nascitur, per easdem & dissolvitur, *c. 1. & l. Nihil 35. ff. de R. I.*

Atque hoc locum habet etiam in sponsalibus juratis; cum enim invito beneficium non detur, *l. Invito 70. ff. de R. I.* omni Juramento, quod in favorem sive bonum & utilitatem hominis præstitum est, inest tacita conditio, *Nisi ab isto remittatur*, *Felinus in c. 1. de Jurejurando n. 6.* *Suarez Lib. 2. de Juram. cap. 34. n. 3.* & *Barbofa in c. 1. cit. n. 2.* Accedit; quòd juramentum sequatur naturam & condiciones actus, cui est adjectum, *arg. Reg. Accessorium 42. in 6. & l. fin. C. de Non numerat. pec.* eamque ob causam, sicut simplex promissio matrimonii, sic etiam jurata, mutuo consensu valeat remitti, *Panormit. in c. Praterea cit. n. 2. ubi Barbofa n. 9. & Gonzalez n. 7.*

Quin etiam, si quis ob honorem Dei puellæ matrimonium juratus promississet, istius suoque consensu sponsalia solverentur; quòd hujusmodi juramentum Deus non acceptet, nisi in utilitatem patris, scilicet puellæ: quæ, cum promissionem non acceptare, & acceptam remittere valeat, etiam tali promissioni, eique accessorio juramento inest tacita conditio, *Nisi ista matrimonium respuat, aut ejus promissionem acceptam remittat*, *Zabarella in c. Praterea cit. n. 4.* *Brunell. de Sponsal. concl. 9. n. 2.* & *Sanchez Lib. 1. de Matrim. disp. 52. n. 8.*

Neque in contrarium facit; quòd *c. Praterea cit.* *Innocentius* vel potius *Alexander III.* ut observat *Gonzalez in c. cit.*

n. 1. sponfos jubeat admoneri; ut datam fidem servent: & talem sponsalium dissolutionem permittere videatur, tanquam malum ex duobus minus, cum ait, *Ne forte deterius inde contingat.* Non, inquam, hic textus in contrarium facit; quia imprimis Papa sponfos moneri jussit, non quod mutuo consensu recedere Jure aliquo prohiberentur; cum, id permillum, aperte insinuet ipse textus, sponsalia comparans contractui societatis: quam mutuo consensu dissolvi posse, nemo est, qui inficias eat: sed ad vitandam offensionem vulgi, ejusmodi recessum à sponsalibus, præsertim juratis tanquam fidei & juramenti violationem quandoque apprehendentis, Innocent. & Panormit. *in sit. c. n. 5.* Dein; quia sponsi, ut fidem sibi mutuo servent, monendi sunt, quando non habent rationabilem causam dissolutionis; ne præbeant ansam offensionis & materiam obloquiorum, ut notat Palao *Disp. 1. cit. p. 17. n. 3.* Imò, si nullâ rationabili causâ suadente ex mera animi levitate, vel ex ira subito coorta, aliave animi passione sponsalibus mutuo renuntient, dissolutionem culpâ non vacare, rectè docent Perez *Disp. 9. de Matrim. f. 1. n. 5.* & Gobat *Experient. Theolog. Tract. 10. n. 248.* quò proinde casu dissolutio, tanquam malum ex duobus minus, & post monitionem de fide sibi mutuo servanda, est permittenda.

95. Notanda hóc locò est Praxis quædam Germaniæ nostræ dicecesium, in quibus ex consuetudine vel statuto sponsalium, coram Parocho & testibus initorum & aliorum publicè notorum, dissolutio sponsis non permittitur, nisi causâ prius ad Ordinarium delatâ & ab isto approbatâ, teste Laiman. *Lib. 5. Tract. 10. p. 1. cap. 2. n. 23.* & cit. Gobat *n. 260. & 264.* quæ Praxis, præsertim ad frænandam, sponsalia facillè ineundi &

initis renutiandi, licentiam ac levitatem introducta, omnino laudabilis est, & à *citt. DD. ipsòque Doctore Angelico in 4. dist. 27. q. 2. art. 3.* & S. Antonino *p. 3. tit. 1. cap. 18. §. 1.* & aliis approbatur.

96. Secundò, ab impubere contracta, solò ejusdem, pubertatem adepti dissensu solvuntur, *c. De illis 7. de Despons. impub. ad quam Rubric. hâc de re plenius agetur.*

97. Tertiò, susceptione Ordinis sacri; quòd istò initiatus ad matrimonium validè ineundum inhabilis sit, *c. 1. de Cleric. conjug. c. 1. & c. Ex literarum 2. Qui cleric. & votent. & Concil. Trident. Sess. 24. can. 9. uti & Professione Religionis, à sede Apostolica approbatæ, arg. c. Verùm 2. & c. Ex publico 7. de Convers. conjug. & votis Religionis simplicibus, post Novitiatùs biennium editis in Societate JESU; cum, sicut professione, sic etiam votis istis homo efficiatur verus Religiosus & inhabilis ad matrimonium validè contrahendum, ex *Constitut. Gregorii XIII. quæ incipit Ascendente 8. Calend. 1584. editâ.* Imò & simplici voto ingrediendi Religionem, *c. Meminimus 3. Qui cleric. & votent. ad quam Rubr. has dissolutionis causas omnes ex instituto discutimus.**

98. Quartò, contractis ab uno sponsorum de futuro cum alia sponsalibus de præsentì, sive matrimonio, *c. 1. de Sponsa duor. uti etiam superveniente inter eos affinitate, propter admittam ab altero cum alterius consanguineo vel consanguinea in primo vel secundo gradu copulam carnalem, c. Si quis sponsam. 27. q. 2. c. Ex literis 8. & c. de Eo, qui cognovit. & c. junctò Concil. Trident. Sess. 24. cap. 4. de Reformat. Matrim. vel cognatione spiritali aut alio impedimento: de quorum singulis ad propriam cuique Rubricam*

ericam commodius agetur. Ubi

99. Dubium primò est, an ſponſalia de futuro inita cum una, ſupervenientib⁹ cum alia ſponſalibus de præſenti, ita ſolvantur; ut, etiam ſponſa de præſenti mortuâ vel ante nuptiarum conſummationem ingreſſâ Religionem, priùs inita ſponſalia de futuro implere ſponſus non teneatur. Iſta implere non teneri ſponſam, nemo eſt, qui inficietur, propter fidei ipſi datæ violationem. Idem de ſponſo aſſerunt Gutierrez de Matrim. cap. 27. Sanchez cit. Lib. 1. diſp. 48. n. 3. & Laiman. Lib. 5. Tract. 10. p. 1. cap. 2. n. 22. eâ ducti ratione; quòd ſponſalium de futuro initoꝝ obligatio per inita de præſenti ſit extincta, c. Sicut 22. & c. Si inter 31. cum iſtorum ſit obligatio fortior, quæ minus fortem tollit, c. Qui poſt 5. de Regular. in 6. obligatio autem ſemel extincta amplius non revivſcat, l. Qui res 98. §. 8. ff. de Solutionibus.

100. Sed meliori ratione, ſponſalia tali caſu à ſponſo adimplenda, defendunt Cninch Diſp. 23. dub. 4. n. 32. & in ſuis Tractat. de Matrimonio Pontius Lib. 12. cap. 13. n. 4. Perez diſp. 9. f. 7. n. 5. Hurtadus diſp. 2. diſp. 7. & Palao Tract. 28. diſp. 1. p. 21. n. 4. quòd obligationem, ex ſponſalibus cum prima initis ortam, penitus extinguenti vim ſupervenientia ſponſalia de præſenti non habeant ex Jure naturali; quia, hòc ſpectatò, obligatio illa conſiſtere valet cum matrimonio, ſaltem quatenus reſpicit tempus iſtius per obitum diſſoluti; eamque tali caſu ſolummodo ſuſpendi conveniens ſit; ne fide, quam uni dedit, violatâ aliam ducens ex ſua malitia commodum reportet, & pars læſa jure ſuo pro eo etiam caſu privetur, quò ejus uſum nihil impedit aut moratur. Neque ex Poſitivo; quia, ſponſalia priora penitus extingui, non aſſeritur *cc. cit.* ſed ſolum-

modo deciditur, matrimonium eſſe validum, eòque copulatos non ſeparandos. Confirmatur hæc ratio exemplis Impri- mis voti Religionis, quò ligatus, ſi Deo fidem frangat, ineatque & conſummet matrimonium, voti obligatione non penitus liberatur; ut conjuge ſaltem vitâ functo illud adimplere & Religionem, ſi admittatur, ingredi teneatur. Deinde ejus, qui rem vg. equum uni venditum vendit ac tradit alteri; licet enim equi dominium emptor poſterior conſequatur, l. Quoties 18. de R. V. caſu tamen, quò ab iſto equus venditori redditur, eum priori emptori tradere tenetur. Cur non idem Juris ſit in caſu præſenti; cum, ex propoſitis ſponſalibus de futuro ortam obligationem, matrimonio cum alia contractò, penitus extingui, nec ratio nec *cc. cit.* textus evincant.

Neque argumentum ad præſentem caſum rectè ducitur à voto ingrediendi Religionem ſtrictiorem, quod profeſſione laxioris extingui, decifio eſt c. Qui poſt *cit.* quia votò ſimplici ſtrictiorem, & ſoleni, laxiorem Religionem ſpectante, fides data non eſt diverſis, ſed eidem, ſcilicet Domino Deo: cui cum actualis ſui traditio, facta profeſſione laxioris Religionis, gratius opus ſit, quàm ſimplex promiſſio ingrediendi ſtrictiorem, voti ſimplicis obligationem ex Dei voluntate ceſſare, Eccleſia Divini beneplaciti interpretis *c. cit.* declaravit, eòve contractam obligationem Dei nomine remiſit; ut Religionum pax eàſque proſitentium tranquillitas conſervetur. In noſtro autem caſu fides data eſt ſponſis diverſis, uni Pactionis per verba de futuro, alteri Conſenſus per verba de præſenti, quò prioris jus læſum quidem ac ſuſpenſum, ſed neque perpetuò remiſſum ab ipſo, neque ex natura rei vel ex Juris diſpoſitione omnino extinctum conſtat.

E

Dubium

101. Dubium secundò est, an, superveniente alio impedimento dirimente, sponsalium præcedentium obligatio omnino cesset. Qua in re certum est, hanc cessare, si superveniens impedimentum, ut v.g. impotentia perpetua, conjugium dirimat jure Naturæ; cum matrimonium jure impossibile evadat: impossibile autem obligatio non sit, *Reg. Impossibile* 185. ff. & *Reg. Nemo 6. in 6.* Eandem omnino cessare, si impedimentum sit Juris Ecclesiastici, ut v.g. est fornicatio cum consanguinea sponsæ huic primò vel secundò gradu conjuncta; quòd, cum conjugium etiam hoc casu jure impossibile sit, ex sponsalibus ortam obligationem cessare sit necesse.
- Sed verisimilius *citt. Coninck n. 37.* Palao p. 25. n. 2. & Perez s. 2. à n. 5. distinguunt inter sponso: & obligationem sponsalitiã cessare, ajunt, ex parte innocentis, arg. c. *Quemadmodum 25. pr. de Jurejurando*: ex parte nocentis autem sive ejus, qui impedimenti causa fuit, illam solummodo suspendi. Ratio prioris est; quòd ex parte nocentis superveniens notabilis mutatio innocenti justam causam præbeat à sponsalibus resiliendi,
103. *pr. cit.* Posterioris verò; quòd æquum non sit; ut, qui impedimento causam dedit, ex sua malitia reportet commodum & liberetur ab obligatione contracta erga eum, in quem deliquit. Unde ille, impedimento per dispensationem sublato, fidem datam innocenti, si ille velit, adimplere & dispensationem super impedimento procurare tenetur; quòd, cum nuptiis, ad quas obligatus erat, impedimentum voluntariè ponens sponsi sui jus læserit, ad læsionem tollendam & innocentis jus reparandum, si potest, obligetur: hoc autem reparare, ac læsionem tollere, impedimentò per dispensationis impetrationem remotò possit, *citt.*

Palao n. 4. & Perez n. 9. restè excipiens casum, quò dispensatio sine incommodo & damno multo graviore, quàm ex impedimento pars laia patitur, non potest impetrari.

Neque obstat; quòd dispensatio sit favor & gratia Principis affinis privilegio, quò uti invitus nemo tenetur; quia, licet hoc per se ita sit, per accidens tamen ratione injuriæ & damni, quòd intulit alteri, favore suo uti tenetur, si reparatio fieri aliter non possit.

Quintò sponsalia dissolvuntur fornicatione carnali alterius sponsi: quã post sponsalia etiam iurata commissã innocens à sponsalium obligatione liberatur, c. *Quemadmodum 25. pr. de Jurejurando*: licet ipso volente ad eorum impletionem obligetur nocens; ut ex iniquitate sua ipse non referat commodum, & innocenti damnum ac præjudicium non generetur, contra *Reg. Quòd ob gratiam 61. in 6. & l. Quòd favore 6. C. de LL. Brunell. de Sponsal. conel. 8. n. 4. & Covarruvias p. 1. de Sponsal. cap. 5. in 2. n. 2. & cit. Sanchez disp. 55. n. 2.*

Dico, *Alterius, non Solum sponsi* 105. quia, licet c. *cit.* textus expressè loquatur de ista: ejus tamen dispositio locum habet etiam in sponso; ut, sicut ille sponsa, hæc quoque, ipso fornicante, sponsalibus stare non teneatur, ut cum *citt. DD. & Panormit. in c. cit. n. 4.* tradunt Menochius *Lib. 2. de Arbitr. judic. casu 455. n. 5.* & Sanchez *cit. disp. 55. n. 4.* Ratio est; quia quoad hoc mas & femina ad imparia non judicantur. Neque id injuriã; cum quoad hoc eadem ratio sit utriusque; quòd enim fornicando alteri datam fidem frangat, & gravem injuriam inferat uterque, sicut post unius conjugis adulterium alteri, tam uxori quàm marito, divertere, *can. Apostolus 32. q. 7.* sic post unius, tam sponsi quàm sponsæ

sponsæ fornicationem alteri à sponsalibus licebit resiliere. Hæc satis certa.

106. Dubium autem & controversia est de casu, quò post sponsalia fornicatus est uterque; eò enim, quòd delicta mutuo compensentur, *arg. c. Intelleximus 6, de Adult. & Supr. recessum à sponsalibus neutri*, Bonacina *de Matrim. q. 1. p. 8. n. 8.* & Perez *de Matrim. disp. 9. f. 16. n. 2.* soli autem sponso cum permissum, crebriori suffragio volunt alii cum *citt. Sanchez n. 9. & Pontio Lib. 12. de Matrim. cap. 17. n. 3.* eà persuasi ratione; quòd fornicatio sponsæ multò scdior sit, eamque viliores reddat quàm sponsum; ut eruditè ostendit Tiraquellus *Connub. L. 1. n. 45.* & licet, hæc inæqualitate non obstante, perinde ut si paria delicta essent, ad effectum divortii mutuà compensatione tollantur conjugum adulteria, *c. cit.* aliter tamen res se habeat in sponsis: quorum obligatio, quavis notabili mutatione superveniente aliisve modis, conjugum verò ad thorum & cohabitationem obligatio multò difficilior, & ex causis tantum gravissimis tolli potest ac solet.

Ex duabus his Opinionibus licet posteriori præferam priori, non parùm tamen arridet sententia Palai, in proposito casu recessum à sponsalibus utriusque permittentis, *citt. disp. 1. p. 25. n. 10. partim*; quòd etiam sponsæ sufficiens causa detur diffidendi de observatione fidei conjugalis; partim verò; quòd casu, quò in sponsalium executione uterque culpabilis est, delicta non compensentur: sed à sponsalibus recessum utrique permittat communis sententia DD.

107. Dubium secundò est, an à sponsalibus resiliere liceat ob fornicationem, si ve copulam carnalem, vi extortam. Id sponso licitum, si ea vi extorta sit à sponsa, desumitur ex *cdm. Raptor 27. q. 2.*

ubi violentus sponsæ non consentientis raptus à sponsalibus recedendi causam sufficientem sponso præbet. Cur non etiam stuprum? cum hoc passà sponsa multò vilior reddatur sponso: cui, illam ab alio corruptam ducere probrosum simul ac periculosum est; ne prole alienam alat pro sua. Ita in *c. Quemadmodum cit.* cum Glossa *V. Oculos*, Panormit. *n. 12.* Alex. de Nevo *n. 17.* Barbosa *n. 11.* & Interpp. ac DD. cæteri passim.

Pari modo, sponso vi corruptò à sponsalibus resiliendi causam justam sponsæ præberi, cum Glossa *in can. Sic quippe 45. V. Quaritur, 27. q. 2. vult cit.* Gutierrez *cap. 31. n. 3.* At revera paritas non est; quia ejusmodi violentia, cum ferè nullam aut exiguam notam sponso afferat, nec probrosa nec periculosa est sponsæ; ideòque, recessum à sponsalibus huic propterea non permissum, censent *citt.* Sanchez *disp. 55. n. 8.* & Pontius *cap. 17. n. 3.*

Ob eandem rationem, licet resiliendi justam causam sponso præbeat sponsalium contractum antecedens & ejus initi tempore ignorata fornicatio sponsæ, & post istum initum ab ista admissi tactus impudici, nihilominus neque propter illam ante sponsalia commissam, neque propter hos postea factos à sponso sponsalibus renuntiandi jus sponsæ adstruunt Molina *Tract. 1. de I. & I. disp. 27. n. 2. citt.* Sanchez *n. 5. & disp. 63. n. 3.* & Perez *f. 14. n. 3.* Nisi tamen hujusmodi tactus & similes actus alii exerciti post sponsalia, aut ista antecedens fornicatio frequentata futuri matrimonii statum multò difficilior, & sponsam meritò dubià redderet de proxiore in alias quàm in se affectu, fidèque conjugali non servanda; hoc enim casu etiam sponsæ resiliendi causam justam præberi, censent Coninck *de Matrim. disp.*

rim. disp. 23. dub. 7. n. 56. Laiman. Lib. 5. Tract. 10. p. 1. cap. 2. n. 11. & Perez cit. f. 14. n. 1.

109. Sexto sponforum alterò lapsò in fornicationem spirituaalem, sive Hæresin aut Apostasiam, *arg. c. fin. de Convers. conjug. & o. Quæsit. 2. de Divorciis*; cum enim secundum hos textus ejusmodi fornicatio justam causam præbeat conjugum divortio, etiam solvet sponsalia: quorum rescissio multò quàm divortium expeditior, & ob supervenientem quamvis notabilem mutationem est permessa, *e. Quemadmodum cit. pr.* Accedit; quòd ex conjugio & cohabitatione cum sponso sponsave, in hæresin lapsa, salutis aliâque haud sanè levia pericula & incommoda immineant fidei, in eamque perfidi consortis probum & infamia redundet, *citt. Gutierrez cap. 31. n. 5. Sanchez disp. 55. n. 3. & Palao cap. 25. n. 11.*

110. Septimò, resiliendi justa causa est, ex parte alterius sponsalibus superveniens, vel postea primùm cognita circumstantia notabilis, hoc est, talis, quæ illum deteriore & contractum matrimonii notabiliter difficiliorem reddit; ut, si ea ab initio extitisset vel fuisset cognita, prudentum judicio à conjugii ineundi promissione alterum meritò absterruisset; quòd cum Tanæro *Tom. 4. disp. 8. q. 1. n. 69. Coninck disp. 23. dub. 8. Laiman. cit. cap. 2. n. 18.* pro Regula tradit Gobat *Experient. Tract. 10. n. 293.* Ratio prioris partis, sive de circumstantia aut mutatione notabili superveniente est; quòd contrahentium intentio non præsumatur ad talem casum se extendisse: & propterea sponsalibus, quæ amplectendi statùs perpetui obligationem inducunt, & magnam libertatem in contrahentibus exigunt, uti & juramento iis adjecto ex dispositione Juris insit tacita conditio, *Si res in eodem statu per-*

maneat, vel, Si res notabiliter non mutetur, c. Quemadmodum cit. pr. ubi Ant. de Butrio *n. 13. Sylvester V. Sponsalia, q. 10. casu 17. & alii, quos referunt & sequuntur cit. Sanchez disp. 62. n. 3. & 4. Barbosa in c. cit. n. 3. & Gonzalez n. 2. in fine.* Posterioris, sive de circumstantia priùs existente, sed postea primùm cognita ratio est; quia in Jure paria sunt, non esse, & non apparere, *l. Duo sunt 30. ff. de Testament. tutel. Gaill. Lib. 1. observat. 105. n. 14. & aliquid supervenire, & præcedere sed ignorari, l. In lege 77. ff. de Contrab. empt. Lessius de l. & l. Lib. 2. cap. 42. n. 34.* Unde notabilis circumstantia primùm apparens perinde ut, quæ de novo supervenit, habetur; ut adeò sponsalibus, sicut hæc, *Si res in eodem statu permaneat, sic illa quoque conditio insit, Nisi notabilia & matrimonii statum notabiliter difficiliorem reddens circumstantia appareat.*

In specie autem notabilis, & à sponsalibus recedendi justam causam præbens circumstantia censetur Primò, superveniens alteri magna deformitas aut gravis infirmitas corporis: ut sunt v.g. amissio unius vel utriusque oculi, aurium, nariumve truncatio, lepra, paralysis, epilepsia, Gallicus vel alius contagiosus aut difficulter curabilis morbus: uti & graveolentia oris, quæ arte Medica superari non potest, per textum aut *arg. pr. e. Quemadmodum cit.* Ratio est; quia ejusmodi labes ac morbi magnum horrorem afferre, & cohabitationem valde molestant & propemodum intolerabilem reddere: aliquando etiam ipsos conjuges ad divortium inducere solent, *citt. Sanchez disp. 57. à n. 1. & Pontius cap. 17. n. 4.*

Secundò, superveniens, aut postea primùm cognitus defectus animi: ut sunt furor & amentia rediens per intervalla, magna

magna & præsertim iaveterata propensio ad ebrietatem, scortationes, rixas, sevitiam &c. quia cum hujusmodi hominibus inita matrimonia difficillima, & tristibus atque infelicibus casibus obnoxia plerumque sunt, *citt. Coninck dub. 8. à n. 67. & cit. Palao p. 27. n. 7.*

112. Tertio, gravis iactura famæ, ex ejusmodi vel alio turpi crimine, puta ex hæresi, veneficio, latrocinio, furto &c. orta, Guttierrez *cap. 23. n. 63.* notabilis amissio bonorum, aut justus timor exhæreditationis, indèque proveniens aut metuenda paupertas ex parte alicujus honestæ conditionis sponsi: & multò magis sponsæ, si propterea futuro marito promissam & meritò expectatam dotem nequeat asserre: imò etiam ex parte utriusque; quia etiam hæc matrimonii contractum multò difficiliorem reddere & statum vitamque matrimonialem multum affligere solent, *citt. Laiman. cit. n. 18. & Gobat n. 329.*

Quarto, graves inimicitia inter sponfos exorta, vel metuenda inter eorum parentes ac familias, præsertim si contrahentium alterius parentes & consanguinei matrimonio obstinatè contradicant; ut graves discordia & capitalia odia timeri meritò possint; quia eorum matrimonium utriusque grave & magnis periculis expositum est, *citt. Coninck n. 68. & Laiman. n. 18.*

113. Rectè tamen hic Doctor observat, sponsum, si cognita aliquâ ex relatis vel aliâ simili à sponsalibus resiliendi justâ causâ, sponsam carnaliter cognoscat, juri suo renuntiare videri ferè, sicut ad conjugem, post compertum istius adulterium, voluntariè accedens ei injuriam remittere censetur; ut ad divortium amplius non admittatur: quod, saltem si sponsalia non ipso jure nulla fuissent, cum S. Thoma *in 4. dist. 35. q. unica, art.*

1. etiam docent *citt. Sanchez disp. 66. n. 2. & Pontius cap. 18. n. 4.*

Octavo, sponsalia, etiam jurata, solvuntur deficiente vel non impletâ conditione, sub qua inita fuerunt; quòd ita deficiat consensus relatus in eventum conditionis, *c. De illis 3. de Condit. apposit. ad quam Rubricam hujus causæ plenior explicatio dabitur.*

Nonò, sponsalia solvuntur lapsu termini, matrimonio ineundo præfixi, *c. Sicut te 22.* Potest autem terminus sive dies certu præfigi, vel obligationi solummodo implenda, sive ita; ut promissas nuptias usque ad præfixum diem, non ultra eum, liceat differre, sicut debiti pecuniarii solutioni præfigi solet: vel ei etiam finiendæ; ut, si nuptiæ usque ad statutum diem alterius culpâ non fuerint secutæ, sponsalia obligatione alter non adstringatur, Gonzalez *in c. cit. n. 2.*

Priori modò si terminus adjiciatur, eò lapsò sponsalia non solvuntur, sed ea implendi obligatio manet ex parte utriusque, *arg. c. Cum dilectis 6. de Dolo & l. Celsus 23. §. 1. ff. de Recept. arbitr.* quia, ut in *c. cit.* Panormit. *n. 12.* advertit, sponsalibus ita initis insunt obligationes duæ: una ineundi matrimonium: altera istius contractum ultra præfixum diem non differendi: quarum posteriori, temporis lapsu deficiente, manet prior utpote principalis absoluta, & ab altera independens: sicut manet obligatio solvendi pecuniam, quæ statutò die non est soluta. Ita in *c. Sicut cit.* Panormit. *n. 11.* Alex. de Nevo *n. 18.* Sylvester *V. Sponsalia n. 1.* Brunellus *de Sponsal. conclus. 8. n. 4. citt.* Covarruvias *cit. cap. 5. pr. n. 8. & Sanchez disp. 53. n. 2.*

Posteriori modò sive finiendæ obligationi, si terminus adjectus & intra eum nuptiæ secutæ non sint, sponsus, qui ad has erat paratus, ac proinde per eum

non stetit, quò minùs fuerint secutæ, sponfalium etiam juratorum obligatione liberatur, *c. Sicut cit.* Ratio clara est; quia promissio, eique firmandæ adjectum juramentum, non obligat ultra conventionem & contrahentium intentionem, *arg. Reg. Contractus 85. & Reg. Accessorium 42. in 6.* Alter tamen, cujus culpabili morâ matrimonium secutum non est; ad hoc ineundum manet obligatus, ut colligitur ex *c. Sicut cit.* quia æquum non est, ut ex iniquitate sua commodum reportet, Alexand. de Nevo *in c. cit. n. 20.* & Sanchez *disp. 53. n. 6.* Nisi sponfalibus terminus ita statutus esset; ut ultra eum ex quacunque causâ nuptiæ secutæ non fuerint, neuter alteri velit obligari; hòc enim casu *arg. Reg. Contractus cit.* lapsò terminò utrumque deobligari, rectè monet Perez *disp. 9. f. 10. n. 2. in fine.*

117. Dubium hac in re est, an, qui ad nuptias statutò die ineundas fuit paratus, ab obligatione etiam liberetur, quando alterius mora culpâ vacat. Quod cum Paludano *in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. n. 20.* negant *citt.* Guttierrez *cap. 24. n. 10.* Sanchez *disp. 53. n. 7.* & Pontius *cap. 16. n. 4. in fine,* eâ permoti ratione; quòd tempus non currat legitimè impedito, *c. Quia diversitatem 5. de Concess. Preb. & l. 1. §. fin. C. de Annali except.* legitimè autem impeditus utique sit is, cujus mora omni culpâ vacat; cum per eum non stet, quò minùs nuptiæ celebrentur; quòd, ad alterum ab obligatione eximendum, exigitur *c. Sicut cit.*

Verùm, quia per eum, qui ad nuptias paratus fuit, nullo modo stetit, quò minùs eæ sint secutæ: sed hujus causâ se tenuit ex parte alterius, qui in mora etiam inculpabili fuit: & *c. cit.* textus ad aliquem à sponfalium obligatione eximendum plus non exigit, quàm ut per eum non steterit, quò minùs matrimonium

fuerit secutum, abstrahendò, an alterius mora cum culpa conjuncta vel inculcata sit, in proposito casu eum, qui ad nuptias in tempore celebrandas paratus fuit, illò lapsò deobligatum, cum Navarro *Manual. cap. 22. n. 27. casu 11.* meritò defendunt *citt.* Coninck *disp. 23. dub. 6. n. 47.* Laiman. *cap. 2. cit. n. 17.* & Palao *p. 24. n. 8.* & alii: pro quibus facit *c. Sicut cit.* decisio, eum, per quem non stetit, quò minùs nuptiæ secutæ sint, ab obligatione liberum pronuntians, sine distinctione vel exceptione: uti & *l. Si convenerit 14. ff. Pro Socio,* ex cujus dispositione societati ob solum defectum conditionis, quâ illa contracta fuit, renuntians actione non tenetur. Rationem reddunt; quia ita convenit; ac proinde, qui ad nuptias in tempore fuit paratus, si istò lapsò resiliat, defendetur *Reg. contractus cit.* quantumvis alterius mora culpâ valet; quia Nuptiarum omissio illi non minùs incommoda, periculosa & damnosa est, quàm si mora culpabilis fuisset.

Neque aliud evincit ratio allata in contrarium; quia, esto legitimè impedito tempus non currat ad contrahendam poenam Legalem aut Conventionalem, *arg. c. Quia & l. fin. cit.* currit tamen ad tollendam obligationem, si eò lapsò deficiat conditio, cui promissio est alligata, *c. Sicut & l. Si convenerit cit.* sicut contingit in sponfalibus, quorum obligatio, si intra præfixum tempus nuptiæ non celebrentur, ob defectum conditionis potius, quàm in poenam cessat, ut notat *citt.* Palao *p. 24. n. 9.*

Decimò, sponfalia ex parte sponsæ 118. solvuntur discessu sponsi (& à fortiori discessu sponsæ dirimuntur ex parte sponsi; Alexand. de Nevo *in c. De illis 5. n. 16*) in remotas terras, sponsâ incia aut invitâ, secundum communem sententiam Interpp.

Interpp. in *c. cit.* & DD. aliorum: Quia in re tamen locus, imò opus est distinctione inter duos casus.

Unum, quò discessus fit animò mutandi domicilium: de quo duntaxat *c. cit.* sermonem esse, perspicuum est ex verbis, *Et postea dimittant terram, ad alias partes se transferentes*, ut ibi notant *Panormit. n. 2.* *Canisius n. 1.* & *Pontius cit. Lib. 12. cap. 15, n. 2.* neque enim, qui studiorum aut alicujus negotii gerendi causâ aliò se confert, terram dimittit, *arg. l. Clam possidere 6. §. fin. ff. de Acquir. vel amit. poss. §. 1. Nec ipsi 2. C. de Incolis.* Ratio, cur tali discessu sponsalia etiam jurata solvantur, est partim; quòd eò animò discedens iis ipsò factò videatur renuntiare: partim; quòd sponsa de futuro sponsum, domicilium mutantem, sicut uxor maritum, sequi non teneatur, *Glossa in c. cit. V. Recepta; Tiraquell. de Jure Mariti, Gloss. 2. n. 24.*

Alterum, quò discessus fit animò redeundi: de quo casu opus est altera distinctione; vel enim ita discedit eò, unde reditus facilis & non diu differendus judicatur, aut secus? Si prius, à sponsalibus recedendi iustam causam non esse, sed sponsum expectandum facillè convenit inter DD. Si posterius, & sponsum ita discedit eò, unde difficilis est regressus: vel etiam, si iste difficilis non est, sponsum ex alia causa diu non rediturus moraliter certò scitur, recessum à sponsalibus sponsaè permissum, contra *Glossam in c. cit. V. Liberum, Joan. Andr. n. 6. Sylvestrum V. Sponsalia, n. 10. casu 4.* & alios defendunt, *Alexand. de Nevo in c. cit. n. 15.* *Alexand. Carerius Lib. 1. de Sponsal. cap. 15.* *Sanchez disp. 54. n. 6.* alios referens & *Perez cit. disp. 9. §. 9.* Non quidem propter *c. De illis cit.* textum, ut vult *Sanchez*, quia isto agitur de discessu sponsi, relicta sponsa aliò se transferentis &

domicilium mutantis, ut jam est insinuatum: sed; quòd inficià & invitâ sponsa discedens eò, unde difficulter, aut non nisi post longum tempus est rediturus, juri suo renuntiare, & ex ipsius parte data fides non, ut oportebat, servata, resque notabiliter mutata videatur: quam rationem reddit *Perez l. cit.*

Neque ad rem hodie facit; *Jure Ci 120.* vili hac de re prodita distinctio: vi cuius, quando causa absentiaè sponsi voluntaria, isque intra provinciam, biennio *l. Si is 2. C. de Sponsal.* & quando extra provinciam absens est, triennio *l. Liberum 2. C. de Repudiis*: si vero absentiaè causa necessaria v.g. mors parentum, valetudo propria aut magni momenti negotium sit, quadriennio & ultrâ, donec causa cesset, sit expectandus, *l. Sape 17. ff. de Sponsal.* *Canisius in c. De illis cit. n. 2.* & *Bruneman. in l. Si is cit. à n. 2.* Non, inquam, hæc distinctio ad rem hodie facit, aut afficit sponsalia fidelium; quia inter hos inita firma & libera renuntiationi obnoxia non sunt, etiam si resiliens arrhas perdere vellet. Aliter res se habebat inter infideles, & de *Jure Civili*, secundum quod biennio trienniove aut longiori tempore expectandum non erat; ut sponsalia licitè dissolverentur; quia *Jure isto* solvi poterant solo dissensu ac renuntiatione sponsaè, *l. 1. C. de Sponsal.* sed; ut ab iis recedens retinere posset arrhas datas à sponso, & huic, si in sponsalitiaè promissionis executione culpabilis non esset, restituendas, ut cum *Pontio cap. 15. n. 4.* rectè observat *Palao p. 23. n. 2.*

In praxi, ne absentiaè prætextu sponsalia susque deque temere habeantur, hæc observanda sunt. Si sponsum quacunque ex causa absit sponsa consentiente, huic ille, donec redeat, expectandus. Si vero, eâ invitâ aut inficiâ, aliò se contulit animò domicilii mutandi, idque certum sit, eò

ne mo-

ne momentò quidem expectatò sponsæ, insuper habitis sponalibus, ad alia vota liber transitus est concessus, *c. De illis cit.* quod huic etiam licet casu, quò certò constat, sponsum, absque domicili transferendi animo procul absentem, diu non rediturum. Quod si de absentis intentione ac diuturnitate absentis ita non constet, à sponalibus non illico resiliendum: sed absens per epistolam & nuntium; ut intra certum tempus redeat, requirendus, aut, si hoc loci distantia, non permittat, aut tempestivi reditus certa spes non fiat, causa à sponsa deferenda est ad iudicem Ecclesiasticum istiusque, loci distantiam, absentis causam, qualitatem utriusque, & præsertim præsentem statum sponsæ aliisque circumstantias ponderantis prudenti arbitrio ac pronuntiationi relinquendum, an sponalibus tacitè renuntiatum à sponso: an ex istius aut sponsæ, nuptiarum dilationem ægrè & cum incontinentiæ periculo sustinentis, parte notabiliter res mutata; & propterea sponsæ, quasi sponalibus diremptis, ad alia vota liber transitus statim permittend⁹ sit, aut adhuc aliquo & quanto tempore differendus, *citt. Covarr. p. 1. cap. 5. n. 7. Palao p. 23. Gobat Tract. 10. n. 353. & Gonzalez in c. De illis cit. n. 3.*

122.

Dubium est, an, iustà causà certò subsistente, à sponalibus recessus communi Jure sponso permittendus sit propria autoritate. *Communi*, inquam; quia speciali jure aliquando, saltem cum sponalia publica & notoria sunt, Ecclesiastici iudicis auctoritatem necessariam, jam monui *n. 95.* & de Mechliniensis & Constantiensis diocesis perhibet Gobat *Experient. Tract. 10. à n. 260.* Speciali etiam jure seculo illius auctoritatem necessariam ad sponalium dissolutionem, existimat Innocent. *in c. De illis 7. de Despons. impub.* ductus istius textu. Sed

malè; quia istò aliud non asseritur, quàm impuberem, si pubertatem adeptus coram Ecclesiastico iudice reclamàrit, à sponalibus pronuntiandum liberum ac separandum.

Minus ad rem faciunt *can. Seculares 33. q. 2. & c. Duo pueri 12. de Despons. impub.* quia utroque hoc textu decreta poena spectat eos, qui sine Ecclesiæ iudicio sponas de præsentì dimiserunt.

Quare melius cum Sylvestro *V. 123. Sponalia q. 11. in suis Tract. de Marrim. cit. Sanchez disp. 69. n. 3. Gutierrez cap. 35. n. 4. & Pontius cap. 18. n. 8.* iustà causà certò subsistente, à sponalibus recedenti iudicis auctoritatem per se necessariam esse, negant; quòd istius interventus nullo jure præscriptus, & sponalibus insit tacita conditio, *Si res in eodem statu permaneat, c. Quemadmodum cit. pr. sive*, si non superveniat iustà Jureque approbata causa resiliendi; ut adèd, hujusmodi causa superveniente & conditione illa deficiente, sponalium obligatio Jure cesset & recessus liber sponso sit permittendus.

Dixi, *Per se & Causà certò subsistente.* Prius; quia per accidens aliquando, cum scilicet sponalia publicè nota & dissolutionis causa occulta est, ab illis recedenti iudicis auctoritatem ad evitandum scandalum necessariam esse, cum *DD. cit.* plerique agnoscunt. Posterius; quia, cum causa, sive de Jure & quoad sufficientiam, sive de facto & quoad existentiam, dubia est, liber à sponalibus recessus non permittendus, neque facile permittendus est sine iudicis auctoritate; quòd in dubio jure suo nemo sit privandus, meliòrque sit conditio possidentis, *Regg. In pari 128. ff. & 65. in 8. cit. Sanchez n. 8. Gutierrez n. 7. & Perez disp. 11. f. 3. n. 8.* Unde ulterius

Dubium est, quomodo de ejusmodi *124. causa*

causa debeat constare; ut à sponsalibus recessus sponte sit permittus. Et quidem, si dissolutionis causa sit impedimentum nuptiale, etiam impediens duntaxat, ad sponsalium dissolutionem decernendam iudici sufficere utriusque, imò unius tantum sponsi, qui matrimonium coalescere optat, confessionem, *arg. c. Attestationes 10. de Despons. impub. cum Menoch. de Arbitr. jud. casu 103. n. 2. docent citr. Sanchez disp. 71. n. 2. & Gutierrez cap. 36. n. 18. eodémque casu impedimentum unius, etiam aliàs non idonei, iurati tamen testis depositione & fama publica sufficienter probari, ex c. Super eo 22. de Test. & attest. c. Praterea 2. hác Rubr. & c. Super eo 2. de Consang. & affinit. liquet, & ratio est; quia hóc casu agitur de peccato & animæ periculo vitando; atque idcirco minor probatio admittitur, juxta dicta Lib. 2. tit. 19. n. 71.*

125. Si dissolutionis causa matrimonium jure non dirimat impediátve, sed jus solummodo tribuat reiliendi, ut vg. fornicatio est, unius testis depositionem aliámve similem probationem sufficere, vult Paludan. in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. n. 17. in fine, *arg. co. Super citr. c.* Sed malè; quia textus illi procedunt favore animæ, cujus salus tali casu non adducitur in discrimen, sed de solo tertii præjudicio agitur. Quare hóc casu duos testes omni exceptione majores aliámve probationem plenam meritò exposcunt *sic. Sanchez disp. 71. n. 7. Gutierrez n. 17. & Perez s. 4. n. 6. ex generali Regula, talem probationem exposcente; ut in tertii præjudicio aliquid decernatur, c. In omni 4. c. Licet 23. l. Ubi numerus 12. ff. & l. Jurisjurandi 9. C. de Testibus.*

126. Eadem probationes, quæ in externo, etiam sufficiunt in interno sive Conscientiæ foro. Imò in isto ad sponsalium dissolutionem unius, vg. de fornicatione

sponsæ deponentis, testimonium sufficere, docent *citr. Sanchez disp. 73. n. 2. Gutierrez n. 17. & Perez n. 7.*

ARTICULUS VI.

De Matrimonii Contractu.

SUMMARIUM.

127. Origo nominis Matrimonij,
 128. Et ejus ratio.
 129. Definitio contractus Matrimonialis,
 130. Exigentis consensum in individuam societatem vite,
 131. Et in obligationem ad actus conjugales,
 132. Saltem implicitum ac virtuale;
 133. Qualis inter B Virginem & S Josephum intercessit,
 134. Et necessarius est ex Divina institutione;
 135. Ut suppleri non possit ullâ humanâ potestate.
 136. Idem de absoluta Dei potentia affirmantium,
 137. Et negantium vera Opinio.
 138. Consensus Nuptialis debet esse Liber:
 139. Verus non fictus.
 140. Fictè in unam, in aliam verè consentiens, conjux est posterioris:
 141. Nec priori copulari potest.
 142. Cum una sola fictè contrahens fictionem deponere tenetur,
 143. Ratione scandalis ac damni, aliàs secuturi:
 144. Non ratione solius contractus.
 145. Idem consensus debet esse Mutuus, simultaneus & Expressus,
 146. Verbis aut aliis signis externis.
 F
 147. Idem

147. *Idem consensus ex carnali copula
presumebatur,*
148. *Ante Tridentinum & hodie, ubi
hoc non est publicatum,*
149. *Ad peccatum majus excludendum.*

127. **Q**uantumvis sexu ac dignitate Pater Matre præstantior sit, *l. In multis 2. ff. de Statu hominum*, eorum tamen sacro prophanòque Jure approbata conjunctio sive legitimum conjugium non Patrimonii à Patre, sed à Matre Matrimonii nomen sortitur, magnà & in Divino Humanòque

128. Jure fundatâ ratione; quia eorum conjunctio præcipuè spectat procreationem prolis & humani generis propagationem, ut colligitur ex *l. Liberorum 220. §. 3. ff. de V. S. & l. Si vicini 9. C. de Nuptiis*, & ex ipsa Mundi nascentis Historia, in qua Deus, cum à se procreatis masculo ac foemina & ut essent duo in carne una, per copulam carnalem jungendis, benedictionem impertiendò, conjugii finem exposuit, *Crescite, inquit, & multiplicamini, Genes. cap. 1. v. 28.* Prolis autem certa parens est Mater, *l. Quia semper 5. ff. de In jus vocando*: Pater contra incertus, *l. Filium 6. ff. de Hæ, qui sui vel alieni jur. & ex Nuptiis sola ostenditur Juris præsumptione*, non verâ certâque probatione; cum ista regulariter impossibilis reputetur, *l. Lucius Titius 83. ff. de Condit. & demonst.* Accedit; quòd Matris onus gravius sit, quàm Patris; cum illa prolem in utero & extra istum sua substantia alat: atque, ut *c. fin. de Convers. Infidel.* textus habet, hæc ipsi antè onerosa, in partu dolorosa, & post hunc laboriosa esse noscatur, Tholos. *Syntag. Lib. 9. cap. §. n. 1.*

129. Est autem Matrimonium legitima conjunctio viri & mulieris, individuum vitæ consuetudinem continens, *l. 1. ff. de*

Ritu Nupt. §. 1. Instit. de Patria potest. & c. Illud 11. V. Verum, de Præsumpt. à qua definitione, quoad sensum, non divergit ea, quâ Matrimonium à Perez *de Matrim. disp. 13. f. 10. n. 3.* duobus verbis esse dicitur Conjunctio maritalis; subintellige, maris ac foeminae, cum Sanchez *Lib. 2. de Matrim. disp. 1. n. 1.* & Paulo *Tract. 28. disp. 2. p. 1. n. 2.* sensus enim utriusque est, Matrimonium esse Contractum, quòd mas & foemina, nullo Jure impediti, se ad individuum vitæ Societatem & mutuam corporum traditionem, in ordine ad actus, ex se aptos ad generationem prolis, obligant.

Qui definitionis sensus & natura matrimonii explicatio, licet à præcipui nominis DD. magno consensu approbetur, admodum tamen displicet Pontio, ab eoque variè impugnatur *Lib. 1. de Matrim. cap. 18. à n. 7.* contendente, ad matrimonii substantiam non pertinere contrahentium consensum, etiam implicitum duntaxat & virtualem, in obligationem alteri, si exigat, tradendi corpus suum ad actus conjugales, ex se aptos ad prolis generationem.

Impugnat autem illam primò auctoritate S. Augusti *Lib. 3. de Bono Conjugij cap. 1. & Lib. 23. contra Faustum cap. 8.* matrimonium constituentis in sola animorum conjunctione amicali, vitæque individua societate, etiam sine carnali corporum commixtione.

Secundò, argumentò desumptò ex ipsa matrimonii essentia, quam in diversi sexus personarum mutua conjunctione ad individuum vitæ societatem, sine ordine ad carnalem copulam ex parte contrahentium, consistere, infert ex generali ratione contractus, in quo traditio dominii fieri potest sine ordine ad usum; cum enim usus rei v. g. fundi ab ejus dominio separabilis sit, illiusque dominium

Directum

Directum five proprietatis sine Utili haberi possit, etiam in matrimonio mutua corporum traditio quoad dominium tantum Directum seu proprietatis sine Utili & ordine ad eius usum & carnalem copulam ex parte contrahentium fieri poterit; ut id sic contraheentes veri coniuges evadant.

Tertiò exemplis, Imprimis quidem B. Mariæ Virginis, inter quam & Virgineum eius Sponsum & Verbi incarnati Nutritium S. Josephum verum matrimonium intercessit, Matth. cap. 1. v. 20. & Lucæ cap. 2. v. 5. licet huic corpus suum in ordine ad actus coniugales traditum non sit, nec tradi potuerit ab illa; eum obstricta fuerit votò Castitatis, ut cum S. Augustino Lib. 1. de Virginitate, SS. Patres & Doctores alii colligunt ex verbis eius, Archangelo Verbi Divini Conceptionem annuntianti, reponentis, *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Lucæ cap. 1. v. 34. Deinde coniugii inter marem ac foeminam initi sub conditione servandæ Castitatis, quod Jure consistere, cum Abulensi in Lib. Numer. cap. 30. q. 32. Paludanus in 4. dist. 30. q. 2. art. 1. concl. 6. n. 6. & alii docent: licet eò mutuum dominium in corpore in ordine ad individuum vitæ societatem duntaxat, non etiam in ordine ad coniugales actus transferatur. Demum duorum impotentium, à quibus coeundi impotentia cognita matrimonium valide iniri, cum Palud. l. cit. vult Medina de Sac. hom. Continentia Lib. 5. à cap. 74. licet corpus suum ad actus coniugales, ad prolis generationem ex se aptos, utpote sibi impossibiles tradere etiam ipsi non possint, arg. Reg. Impossibile 185. ff. & Reg. Nemo 6. in 6.

131. Sed ista, quamcunque veritatis speciem primò occursum præferant, accuratius tamen ponderata eâ vi non pollent; ut re-

cessum persuadeant à communi sententia aliorum, aliter sentientium & loquentium de contractu verè matrimoniali; quantumvis enim ad matrimonii substantiam neque copulam carnalem, neque actualem & formalem consensum in eam pertinere, etiam ipsi concedant; ad contractum tamen, ut verè matrimonialis sit, ex parte contrahentium utriusque exposcunt mutuam translationem iuris in corpus & consensum, saltem implicitum ac virtualem, non solum ad individuum vitæ societatem, sed etiam in obligationem ad actus coniugales ex se aptos ad prolis procreationem. Rationem solidam reddunt; quòd matrimonialis consensus ferri saltem implicitè & virtualiter debeat in vinculum & obligationem coniugalem; vinculum autem hoc & obligatio essentialiter fit non ad solam indissolubilem vitæ societatem & cohabitationem, sed etiam ad exhibendos, si exigantur, actus coniugales; ut planè liquet Imprimis ex ipsa matrimonii institutione in Paradiso, idque instituentis Domini DEI verbis, *Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem & adhaerebit uxori suæ: & erunt duo in carne una*, Genes. cap. 2. v. 24. Deinde ex Apostolo, qui cum finem coniugii & ex eius contractu ortam obligationem Corinthiis exposuisset verbis, *Uxori vir debitum reddat: similiter autem & uxor viro*, Epistol. 1. cap. 7. v. 3. eius rationem subjiciens ait, *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier, v. 4.* quibus verbis S. Gentium Doctor clarè insinuat, matrimoniali contractu debitum reddendi obligationem induci, eamque oriri ex mutuo contrahentium in illius reddendi obligationem consensu; ac proinde consensum, saltem implicitum & virtualem, in obligationem ad actus coniugales, si exigantur.

exigantur, exhibendos ad nuptialis contractus substantiam pertinere. Unde facrum hunc textum utrumque præ oculis habens S. Augustinus *Lib. contra Adversar. Leg. & Prophet. cap. 11. Deus*, inquit, *masculum & feminam propagandi generis causâ nuptiali castitate conjunxit*, ut refertur *can. Deus 31. q. 1.* Demum ex eo; quod, si vinculum & obligatio conjugalis essentialiter non respiciat actus conjugales, sed individuum duntaxat societatem vitæ, consensus verè conjugalis ipsümque matrimonium inter patrem & filiam, matrem & filium, socerum & nurum &c. consistere posset; cum non appareat ulla ratio, cur vinculum & obligationem ad individuum vitæ societatem subire non possint; cum rationes, ob quas matrimonium inter eos nequit consistere, solum vinculum & obligationem ad actus conjugales, non etiam ad individuum vitæ societatem excludant. Atque ita cum S. Thoma *in 4. dist. 28. q. unic. art. 4.* Durando *ibid. dist. 30. q. 2.* Soto *dist. cit. q. 2. art. 2.* & VV. aliis sentiunt Covarruvias *p. 2. de Sponsal. cap. 3. pr. n. 1.* Vasquez *in 3. p. disp. 125. cap. 7. n. 79.* Perez *de Matrim. disp. 13. s. 5. à n. 5.* Hurtad. *de Matrim. n. 7.* & Barbosa *in can. Institurum 27. q. 2. n. 6.*

132.

Neque istam contractus & consensus nuptialis explicationem convellit Auctoritas S. Augustini; quia S. Ecclesiæ Doctor solummodo vult, non solum matrimonio iam inito ac perseverante, abstinere coniuges posse ab eius usu & commercio carnali, sed etiam in ipso eius contractu necessarium non esse consensum ad eius usum & ipsam copulam carnalem: quod non adversatur communi sensui DD. cum hi etiam non expressum & formalem, sed solummodo implicitum ac virtuales consensum in obligationem ad conjugales actus coniugi exigenti exhi-

bendos requirant.

Eandem non infringit distinctio usus rei ab eius dominio, istiusque partitio in Directum & Utile, cum; quia in matrimonio quoque dominium sive ius & potestas in corpus istiusque usum respiciens obligatio ad actus conjugales ab eius usu & actibus conjugalibus distinguuntur, & cum istis non necessario coniunguntur: tum verò; quia in matrimonio corporis dominium Directum ab Utili, sive ius & potestatem in corpus ad individuum vitæ societatem à iure & obligatione ad actus conjugales separari non posse, patet ex ipsa matrimonii natura & Divina institutione.

Non maiorem vim habent exempla Posteriora quidem duo; quia matrimonium neque sub conditione servandæ Castitatis, neque à mare & foemina impotentibus, aut à tali cum potente contrahi posse, *Tit. 5. à n. 43. & Tit. 15. à n. 30.* statuetur. Primum verò; quia, licet ter Beata illa Dei mater & Virgo non consenserit, neque etiam consentire potuerit in ipsum actum conjugalem, consentire tamen implicite & virtualiter sine voti Virginitatis violatione potuit in individuum vitæ societatem, & in ipsam etiam obligationem corpus suum tradendi ad ejusmodi actus, si exigantur; quia hos à castissimo suo Sponso nunquam exigendos; ac proinde voti violandi ullum periculum non subesse, certa fuit ex revelatione ac dispositione Divina, teste Gratiano *can. Beata 27. q. 2.* cui Virginitatem suam committens non in copulam, ut idem loquitur, ipsamet: sed in individuum vitæ societatem, & in obligationem tantum ad copulam, sive istius exigendæ juris in Sponsum translationem saltem implicite & virtualiter consensit, ut ex mente SS. PP. & Angelici aliorumque DD. sententia rem hanc explicant Laiman *Lib. 5. traft.*

133.

5. *Tract. 10. p. 2. cap. 1. n. 3. Palao cit. p. 1. n. 3. & Barboſa in can. Beata cit. n. 5.*

134. Quare ad contrahendum matrimonium, prout defacto à maris & ſceminæ conditore Deo in Paradifo eſt inſtitutum, neceſſarius eſt contrahentium conſenſus, *l. Nuptias 30. ff. de R. I. can. Sufficiat 28. q. 2. c. Apud nos 23. c. Tna nos 26. hie, Concil. Florent. in Decreto Unionis, cuius §. Septimum, cauſa efficiens matrimonii eſſe dicitur conſenſus utriusque contrahentis, & Trident. Seſſ. 24. cap. 1. pr. de Reformat. Matrim.* Quò conſenſu conjugium cum aliqua inſens huic tradit perpetuum jus in corpus ſuum: ſeque illi obligat non ſolum ad cohabitationem & individuum ſocietatem vitæ: ſed etiam ad exhibendos actus conjugales, ſive ex ſe aptos ad generationem proliſ, & ad abſtinendum ab uſu alterius corporis in ordine ad huiusmodi actus: & viſſim huiusmodi ſui traditionem ab altero ſibi factam acceptat, ut rem hanc explicant Palao *Tract. 28. diſp. 2. p. 5. & Hurtad. diſp. 3. de Matrim. n. 11. & cit. Perez diſp. 14. ſ. 7. n. 7.*

135. Talis autem conſenſus ad matrimonium ita neceſſarius eſt, ut ejus defectus nullâ, tam Eccleſiaſtica quam Seculari, poteſtate valeat ſuppleri, Sylvester *V. Matrimonium 2. q. 15. Covarruvias p. 1. de Sponſal. cap. 4. pr. n. 4. & alii, quos refert & ſequitur Sanchez Lib. 2. de Matrim. diſp. 27. n. 2.* quòd eum ſupplendi facultas ulli humanæ poteſtati conceſſa non ſit: neque eam concedi fuerit conveniens; cum in matrimonio, ſi, mare & ſceminâ ignorantibus, non conſentientibus, & præſertim reſuſtantibus, quâcunque humanâ autoritate conſtitueretur, deficeret eò conjunctorum mutuus amor, maximè neceſſarius ad procreationem & rectam educationem pro-

lis, obſervantiâque fidei conjugalis.

Non deſunt magni nominis DD. qui conſenſum illum ad matrimonium ita neceſſarium exiſtunt; ut matrimoniale vinculum ſine eo ne per abſolutam quidem Dei potentiam conſiſtere poſſit: eaque in re cum iſtis ſentiant *cit. Sanchez diſp. 26. n. 5. & ad huic contradicendum aliàs valde pronus, Pontius Lib. 3. de Matrim. cap. 3. n. 4.* Non tamen eandem uterque reddit rationem; iſte enim præcipuè movetur; quòd de matrimonii eſſentia ſit conjunctio animorum maris ac ſceminæ ad individuum ſocietatem vitæ: ea autem animorum conjunctio ſine conſenſuum unionem nec conſiſtere nec intelligi poſſit. Ille verè; quòd, ſi Deus mari & ſceminæ traderet mutuuum jus in eorum corpora, ut iſtorum uſus fornicationis culpâ vacaret, ea traditio utrique innotefcere, ab iſque coeuntibus acceptari deberet & approbari: quò modo ſuprà deſcriptus ac mutuus utriusque conſenſus jam interveniret.

Sed multò verius marem ac ſceminam ita conjungi, & ad vitæ ſocietatem corporaque ad actus conjugales tradenda perpetuò obligari à Deo poſſe, cum Soto *in 4. diſt. 27. q. 1. art. 2. conſuſ. 1. Rebello Lib. 2. de Oblig. Juſtit. q. 10. n. 26. Coninck diſp. 24. dub. 5. n. 51. & aliis defendit cit. Palao p. 5. n. 2.* idque non levis momenti ratio perſuadet; quia, cum Deus, ſicut cæterarum rerum creatarum, ſic etiam, humani corporis iſtiusque membrorum ac facultatum abſolutum & multò perfectius dominium, quàm ſui quiſque corporis habeat, non apparet ulla ratio, cur in viri & mulieris corpora ad vitæ ſocietatem & actus conjugales jus mutuuum tradere ſibi iſti: non etiam de abſoluta ſua potentia Deus poſſit: & non, ut ab illis ſibi, ſic à Deo iſtis mutuò facta corporum mutuique in

F 2

iſta ju-

ista juris traditione conjugium inducatur. Hoc profectò non impediunt allatae rationes.

Prior; quia essentia matrimonii non consistit in mutua conjunctione & amore: sed in traditione mutui juris in corpora: quæ, licet ex voluntate Dei conjugium instituentis à mare & fœmina sibi mutuo facienda sit, fieri tamen absolute potuisset à Deo, ad perpetuam societatem vitæ & actus conjugales eis mutuam obligationem imponente, eorumque mutui consensûs defectum supplente. Posterior; quia, traditionem illam quidem ad excludendum peccatum fornicationis mari ac feminae innoscere: non tamen etiam ab his acceptari, est necessè; cum Jure etiam humanò rei dominium quandoque acquiratur sine acceptatione: &, si acceptatio necessaria foret, non tamen traditi juris in corpus v.g. fœminæ quasi ab ista, sed quasi à Deo utriusque corporis absoluto domino, & independenter à fœminæ tradita consensu, facta à viro acceptaretur.

238. Porro consensûs, quò matrimonium ex Divina institutione contrahi dictum est, non minus, imò magis quàm sponsalitiûs esse debet

Primò Liber, 1. *Liber 2. C. de Inviol. stipulat. c. Cum locum 14. c. Gemma 29. Sc.* propter arctissimam &, postquam ritè inita & præsertim carnali copula accedente perfecta est, non nisi morte naturali solubilem societatem: quam non nisi libero utriusque consensu contrahi, Divina humanaque Jura voluerunt. Unde, sicut sponsalia, sic & matrimonium ab infante, dormiente, ebrio, amente & extra dilucidi intervalli tempus à furioso contractum nullum est, *can. Neque furiosus 32. q. 7. c. Dilectus 24. hâc Rubr. Sc. Literas 4. de Despons. impub.* propter defectum con-

sensûs juxta dicta n. 12.

Secundò, Verus, non fictus & simulatus, *c. Tua nos 26. Sc. Simulata 30. ff. de Ritu nupt.* Quam ob rem, si Titius post matrimonium, verbis quidem & aliis signis externis, internum consensum significantibus: at re ipsa sine isto, aut cum animo non contrahendi initum cum Bertha, adhibito consensu verò matrimonium iniret cum Caia, propter priûs initi & in consensu deficientis nullitatem, Caia, non Bertha 140. cohabitare teneretur in Foro Conscientie interno, Laiman. *Lib. 8. Traß. 10. p. 2. cap. 6. n. 3. In interno*, inquam; quia aliter proceditur in foro externo, in quo in contractu matrimoniali, in Ecclesiæ facie coram Parocho & testibus juxta Decretum Tridentini *Sess. 24. cap. 1. de Reformat. Matrim.* celebrato, consensum internum intervenisse; ac proinde, prius matrimonium validum esse, Juris præsumptio tam vehemens est; ut contrarium etiam cum juramento asserenti fides non habeatur, *arg. c. Per tuas 10. de Probat. nisi clarissimis indicibus & argumentis omnino indubitatis contrarium sive fictio probetur*, propter maximum periculum; ne matrimonium validè contractum cum gravissimo ipsorum contrahentium periculo & injuria Sacramenti dissolvatur, Laiman. *l. cit.* & ex eo Gobat *Experient. Traß. 10. n. 420.* atque ipse etiam Doctor Angelicus *Quodlib. 1. art. 12.* inter dicta duo Fora illud discrimen statuens; quòd in Interno homini, simpliciter asserenti, pro se & contra se: in Externo autem non nisi contra se credatur.

Hòc tamen non obstante Titius, si 141. fictionis, in matrimonio cum Bertha inito intervenientis, fidem Ecclesiastico judici facere nulla ratione valeat; & propterea eam pro legitima uxore habere, intentata

intentatâ excommunicationis poenâ compellatur, Berthæ quidem, ut Ecclesiæ præcepto satisfaciatur, aliquamdiu cohabitare: potius tamen ejusmodi Censuram, tali casu animam non ligantem, humiliter sustinere, quam illi per carnalem & fornicariam copulam conjungi debet, ex Rescripto Innocentii III. *c. Inquisitioni 44. de Sent. excom. Barbosa in c. cit. n. 2. & 3. Laiman. l. cit.* Circa eandem fictionem

142. Dubium non levis momenti hoc loco resolvendum est, an Titius, qui cum Bertha matrimonium iniit fictè, renovatò consensu cum ea verè contrahere obligatus fuerit, antequam ita contraheret cum Caia. Quod cum Tholos. *Synag. Lib. 9. cap. 5. n. 6.* absolute affirmant Petr. de Ledesma *de Matrim. q. 45. art. 4. dub. 1. §. In hac* & Pontius *Lib. 2. cap. 5. n. 5.* negantium Opinionem omnino improbabilem reputantes, contra Gutierrez *de Matrim. cap. 46. n. 14.* & cit. Sanchez *Lib. 1. disp. 11. n. 5.* Titium depositâ fictione verè contrahere cum Bertha determinatè non teneri, vel defendentes absolute, vel probabilitate non carere, existimantes.

143. Qua in re distinctionis ope pugnant DD. sententiæ reducendæ in concordiam: aut, si hanc non admittant, dubitatio expedienda est; ut in Praxi quidem Titius, & quotquot fictè contrahunt, ad verè contrahendum obligentur, & in utroque foro compelli permittantur; partim propter gravissimum & aliâ ratione vix evitabile scandalum: partim & fere semper propter damnum, quod summè injuriosâ deceptione alter patitur: & (hòc ipsò; quòd fictionis, propter difficillimam ejus probationem, fides Ecclesiæ fieri vix unquam possit, & propterea Caia vg. quæ verè consensit, ad alias nuptias transire prohiberetur: sed

vel ingredi Religionem, vel in seculo in-nupta manere cogetur) aliter, quàm depositâ fictione verè consentiendò tolli non potest. Nihilominus tanquam probabilis sustineatur Opinio eorum, qui Titium deceptorem Berthæ ad eam verè ducendam obligari negant vi solius contractûs; quia iste propter defectum consensûs fuit nullus, *arg. l. Nuptias & c. Tuas cit.* & licet ex parte Berthæ per sui traditionem videatur impletus, ejus tamen traditionis ad individuum vitæ societatem acceptatio & mutua sui traditio ex parte Titii desideratur, ut rectè advertit Palao *disp. 3. p. 7. §. 1. n. 5.* & dictum supra *n. 20.*

Tertiò, consensus esse debet Mutuus; ut uterque in corpus suum jus alteri tradat & acceptet, ut paulò ante diximus, & disertè habetur *c. 1. de Sponsa duor. ibi, Fides consensûs est, quando mutuo se concedunt unus alii, & mutuo se suscipiunt.*

Quartò Simultaneus, saltem moraliter; ut consensus unius plenè jam præstitus ac præteritus, donec alter consenserit, neque expressè, neque etiam tacitè, vg. matrimonium contrahendò cum alia, sit revocatus, *arg. c. fin. de Procurat. in 6.* ad quam Rubricam Matrimonii per procuratorem celebratio explicata est *à n. 26.*

Quintò, Expressus *c. 1. cit. ibi Cor. de Ore*, vel aliis signis, ut sunt, nuntus, scriptura &c. ut desumitur ex *c. Cum apud 23. in fine* & ex Concilio Florentino: cujus Patres dum in *Decreto Unionis §. Septimum*, Matrimoniale consensum Regulariter per verba exprimi dicunt, non obscurè insinuant, eum etiam aliis signis, consensum de præsentibus denotantibus, exprimi posse.

Neque obstat *c. Tuas 25. textus, Sed necessaria sunt, quantum ad Ecclesiam verba,*

verba, consensum experimentia de presenti. Unde non pauci à Sanchez *Lib. 2. disp. 31. n. 2.* relati desumunt, quòd, licet in mutis ac furdis sufficiant nutus aliave signa: in iis tamen, qui linguæ & sermonis usum habent, ex præcepto Ecclesiæ verba formalia exigantur ad matrimonii valorem. Quam ob rem *cit.* Concilii *Decretò* voce *Regulariter* eos duntaxat, qui loqui non valent, denotari volunt. Sed cum *cit.* Sanchez *n. 5.* communis & certa aliorum sententia est, etiam ab iis, qui linguæ usum expeditum habent, matrimonium verbis solum virtualibus, ut sunt nutus, scriptura &c. iniri posse; quòd formalium, sive ore prolatorum, verborum necessitas Jure non satis sit expressa; cum ex una, relata *c. Tua cit.* verba non de necessitate ad substantiam seu valorem matrimonii exaudienda, clarè exprimat ipsomet *c. cit.* textu: eòque disertè asseratur, Matrimonium in veritate contrahi per legitimum consensum viri & mulieris: sed intelligenda sint de sola necessitate ad probationem sive; ut de matrimonio inito Ecclesiæ melius ac facilius fides fiat, ut ibi notant Ant. de Butrio *n. 8.* Alexand. de Nevo *n. 15.* & Barbosa *n. 2.* ex altera verò parte, matrimonium etiam à mutis sine verbis formalibus validè contrahi, clarè habeatur *c. Tua cit.* & inferatur ex *c. fin. de Conjug. servor.* ubi conjugium à milite verè initum, negatur ex ea ratione; quòd *nec verbò nec factò* consenserit. Idem omnino indubitatum est ex *c. Unico, de Despons. impub. in 6.* cujus §. *fin.* puella tacendò, eaque taciturnitate paternum consensum approbandò matrimonium contrahit, secundùm D. Thomam *in 4. disp. 27. q. 1. art. 2.* ex *c. Veniens 15. & c. Is qui fidem 30.* ex quorum dispositione sponsalia de futuro, antecedente solà copulà carnali cum sponsa, in

matrimonium transeunt: & demum ex *c. Ad id 21.* quò textu, ex sola cohabitatione diuturna absque copula, consensus matrimonialis probatur. Unde ditione *Regulariter* non notantur soli muti: sed quicumque alii, consensum de presenti aliter quàm verbis formalibus sufficienter exprimentes. Ita cum S. Thoma *cit. art. 2.* Sylvestro *V. Matrimonium 2. q. 7.* Navarro *Manual. cap. 22. n. 20.* Bellarmino *Lib. 1. de Matrim. cap. 8.* Covarruvia *p. 2. cap. 4. pr. n. 1.* & aliis *cit.* Sanchez *n. 5.*

Dubium hic est, quomodo consensus in matrimonium sufficienter expressus Jure censetur per copulam carnalem cum sponsa, supervenientem sponsalibus cum ea contractis. Non quidem hodie in locis, ubi S. Synodi Tridentinæ decreta Reformatoria usu sunt recepta; in his enim matrimonium quodcumque aliter quàm coram proprio Parocho & duobus vel tribus testibus initum, irritum hodie est ex ejus decretò *Sess. 24. cap. 1. V. Quò aliter de Reformat. Matrim.*

Sed ante dictum Concilium, & hodie in locis, in quibus ejus decreta Reformatoria usu recepta non sunt. Quo tempore ubique & in his locis hodie quoque consensus de presenti, adeoque matrimonialis; ex copula voluntariè habita præsumitur, *c. Veniens & c. Is qui cit.* ut probatio in contrarium non admittatur. Ratio præsumptionis à DD. ea reddi solet; quòd, illam ex affectu conjugali processisse præsumendò, excludatur peccatum: cujus reos sponso de futuro facit, qui carnalem eorum conjunctionem non ex conjugali affectu judicat processisse, ut *arg. l. Meritò 51. ff. Pro socio l. Quintus 51. ff. de Donat. inter vir. & uxor. & c. Estote 2. de R. l. cum Covarruvia cap. 4. §. 1. à n. 2.* Gutierrez *de Matrim. cap. 27. n. 4. &*

4. & aliis notat Barbosa in c. Is, qui si- dem cit. n. 2.

149. Obſtare quidem huic Juris præſum- ptioni, iſtiusque rationi omnem vim ad- dimere videtur Imprimis; quòd ex ofcu- lis, amplexibus & ipſa etiam carnalis copu- læ attentatione legitimus conſenſus & matrimonium non præſumatur, c. fin. quantumvis ejus præſumptione peccatum non minùs excludatur inter deſponſatos, Deinde; quòd ipſa etiam affectùs conju- galis præſumptione in copula peccatum non excludatur; cùm tali etiam affectu admiffa inducat matrimonium Claudefſti- num, Jure Eccleſiaſtico graviter prohi- bitum ante Concilium Tridentinum, & hodie etiam, ubi Reformatoria Concilii decreta in uſum deducta non ſunt, ut ex can. Nullus, 30. q. 5. & ipſo etiam cap. 1. cit. pr. eſt indubitatum.

At revera neutrum obſtat. Prius; quia multò major cauſa eſt Matrimonia- lem affectum præſumendi ex ipſa copula, quàm ex iſtius attentatione & ſimilibus actibus; cùm propter majorem gravita- tem culpæ & injuriæ in illa, quàm iſta intervenientis: tum verò; quòd per il- lam conſummatam fiat traditio uſus cor- poris, non etiam per attentatam, Bar- boſa in c. Is, qui ſidem cit. n. 6. Poſterius; quia idem Interpres in c. cit. n. 5. ipſò Doctore Angelico allegatò, ſponſos af- fectu conjugali clam conjunctos à pecca- to excuſat: dummodo conſuetas Eccle- ſiæ ſolennitates, matrimonium poſtea publicè contrahendò, obſervare conſti- tuerint; quòd, ſi hoc conſtituerint, eos contra Eccleſiæ prohibitionem non agere, velit & deſumat ex deciſione Alexandri III. c. Quod nobis 2. de Claudefſt. deſponſ. ita clam inita conjugia iis, quæ ante car- nale commercium in facie Eccleſiæ con- tracta ſunt, æquiparantis, dum ait, *Ve- rum, ſi perſona contrahentium hoc va-*

luerint publicare, ab Eccleſia recipien- da ſunt & comprobanda tanquam ab ini- tio in Eccleſia conſpectu contracta. Si hoc non probetur, & peccaminofum etiam ita clam initum conjugium aſſeratur, lo- cus nihilominus eſt allatæ rationi, & in iſta fundatæ præſumptioni; quia in du- bio, ſicut non præſumitur delictum, ſic etiam ex duobus delictis, cùm utrum- que excludi non poteſt, præſumendum eſt minus, per ea, quæ arg. l. Si præſes 32. ff. de Penis tradit Soncinus in l. Cùm queritur 26. ff. de Reb. dub. ac proinde in copula deſponſatorum potiùs conjugalis Eccleſiaſticæ, quàm fornicariis & Na- turali Divinæque legi contrariis affectus eſt præſumendus, Barboſa cit. n. 8.

ARTICULUS VII.

De Matrimonii Sacra- mento.

SUMMARIUM.

150. *Matrimonium eſt Novæ Legis Sa- cramentum:*
 151. *Ad cujus dignitatem à Chriſto Do- mino eſt elevatum.*
 152. *Sacramenti Matrimonii deſinitio;*
 153. *Materia, tam Proxima quàm Re- mota, & Forma.*
 154. *Minifter ejus non eſt ſacerdos, ſed ipſi contrahentes.*
 155. *Matrimonium aliud Legitimum, aliud Ratum, aliud Conſumma- tum eſt.*
 156. *Legitimum latè & impropiè;*
 157. *Fidelium Ratum propriè dictum,*
 158. *Et unum Sacramentum eſt, aſſi- ciens conjugem utrumque;*
 159. *Eſt, id Sacramentum eſſe, uterque ignoret.*

G

160. Ma.

160. *Matrimonium fidelium contractum merè Civilem esse posse, affirmantium,*
 161. *Idque negantium verisimiliter Opinio.*
 162. *Matrimonium Sacramentum est, quando initur.*
 163. *Non etiam, quando consummatur.*
 164. *Quod fidelis contrahit cum infideli, Sacramentum non est,*
 165. *Etiam ex parte fidelis.*
 166. *Infidelium baptizatorum conjugium Sacramentum esse, quidam asserunt.*
 167. *Melius alii negant.*

150.

Matrimonium non contractum duntaxat Civilem, sed Novæ quoque & Evangelicæ legis Sacramentum esse, atque, ut Sacramenta cætera, Trident. *Sess. 7. can. 6. 7. & 8. de Sacrament.* obicem non ponentibus ipsam, quam ex Christi Domini institutione significat, Sanctificantem gratiam ex opere operato conferre, Orthodoxa veritas est, ab Oecumenicis Conciliis Florent. in *Decreto Unionis S. Quinti & Trident. Sess. 24. can. 1.* definita. Quod jam pridem agnovit S. Ecclesiæ Doctor Augustinus, cum, in *Ecclesia*, inquit, *nuptiarum non solum vinculum, sed etiam Sacramentum commendatur, Lib. de Fide & Operib.* juxta illud Apostoli, de Conjugio dicentis, *Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & Ecclesia, ad Ephes. cap. 3. v. 32.*

151.

Sicut autem Matrimonium in ratione Contractus sub ipsum Naturæ conditionem exordium in voluptatis adhuc innocentis Paradiso à Domino Deo est institutum, Genes. *cap. 1. v. 6.* juncto *cap. 2. v. 24.* ut intimatur *can. Jus Naturale 7. dist. 1. c. Bigamis & c. Unico V, Nos*

igitur, de *Voto in 6.* sic ad statum & dignitatem Sacramentalem elevatum, & contrahentes ritè dispositos sanctificandivim consecutum est à Naturæ restauratore & Humani generis Redemptore Christo, cum Repudii libellò antiquatò id, sicut ab initio fuit, insolubile in posterum esse jussit verbis, *Quod Deus conjunxit, homo non separet, Matth. cap. 19. v. 7.* ut ex Trident. *Sess. 24. pr. & §. Hoc autem cum Soto in 4. dist. 26. q. 2. art. 2. & aliis colligit Sanchez Lib. 2. de Matrim. disp. 4. n. 5. & Palao Tract. 28. disp. 2. p. 1. n. 4.*

Est autem Matrimonium, pro Contractu simul & Sacramento sumptum, Conjunctio maritalis, Spiritualis gratiæ collativa, sive Contractus maræ ac feminae, nullo Jure impeditos, ad individuum vitæ societatem & corporum ad actus conjugales mutuam traditionem obligans, iisque ritè dispositis conferens gratiam sanctificantem. Ita quoad sensum Toletus *Summa Lib. 7. cap. 5. Palao disp. cit. p. 1. n. 7. & Gobat Experient. Tract. 10. n. 387.*

De ejus Materia & Forma variæ sunt DD. sententiæ. Probabilior & cæteris expeditior est eorum, qui Materiam Remotam, circa quam Sacramentum versatur, constituunt ipsa utriusque contrahentis nullo Jure impediti corpora: Proximam, sive Materiam, ex qua ipsum matrimonii Sacramentum constituitur, ejusmodi corporum actualem & mutuam traditionem, atque acceptationem: Formam demum esse, ajunt, utriusque in eam traditionem & acceptationem consensum, verbis aliisve signis externis expressum. Ita Vasquez *disp. 3. de Matrim. cap. 4. Hurtadus disp. 3. de Matrim. n. 79. & Palao Tract. 28. disp. 2. p. 2. n. 2.* Quorum hac de re sensus verisimilis redditur ex eo; quòd hujus Sacramen-

Sacramenti eadem Materia & Forma sit, quæ est matrimonialis Contractus; cum iste à Christo non mutatus, sed relictus sit sub dispositione humanæ potestatis: & id solum, quod inter homines legitimus matrimonii Contractus est, ab ipso elevatum sit ad statum ac dignitatem Sacramenti, ex opere operato gratiam conferentis, ut communis DD. sensus & assertio est. Materia autem Remota sive, circa quam versatur nuptialis contractus, ejusmodi corpora: Proxima traditio & acceptatio: Forma autem sit contrahentium utriusque in traditionem & acceptationem mutuam consensus: sicut in Nominato v.g. Emptionis, Venditionis, & in Innominato contractu Permutationis Materia Remota res, circa quas alteri ab altero dandas tradendæve versantur: Proxima in Emptione Venditione mercem pro pretio & vicissim hoc pro illa tradendi obligatio, rerumque mutua traditio in Permutatione. Forma verò sunt mutuus consensus in obligationem aut traditionem, per verba aliave signa externa expressus.

Neque hæc explicatio aliena est à Concilio Florentino asserente, Sacramenta omnia constare rebus, velut Materiâ, & verbis, velut Formâ, ut à nonnullis DD. sed malè refertur; quia ejus incorruptus tenor est, *Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materiâ, verbis tanquam formâ & personâ ministri conscientia Sacramentum cum intentione faciendâ, quod facit Ecclesia.* Quò locò sacra Synodus, non verbò, *Constare, sed Perfici* utendò, insinuavit, non omnia Sacramenta necessariò rebus tanquam Materia intrinsecè constitui, ut rectè adnotatur ab Hurtado & Palao *l. cit.*

154. Minister hujus Sacramenti non, ut Canus *de Locis Theolog.* Lib. 8. cap. 5. ad

5. voluit, est Sacerdos, ejus celebrationi assistens & conjugibus impertiens benedictionem nuptialem: sed ipsi contrahentes, ut iterum colligitur ex Concilio Florentino *cit. Decreti §. Septimum*, causam matrimonii efficientem statuens mutuum consensum, expressum regulariter per verba de præsentibus: qui consensus hoc modò non à Sacerdote, sed ab ipsis contrahentibus exprimitur: & ex Tridentino *cit. Sess. 24. cap. 1. de Ref. Matrim.* hoc, sine Parocho & testibus celebratum, antè validum tam in Sacramenti quàm in Contractus ratione fuisse, apertè supponente, dum id sine his initum primùm irritavit. Ratio aperta solidaque est; quia Sacramenti Minister est, qui ponit ejus materiam & formam: quod sibi mutuo ipsi contrahentes, non Sacerdos, præstant, Sotus *cit. q. 2. art. 3.* Bellarminus *Lib. 1. de Matr. à cap. 6.* oppositam Cani Opinionem temerariam vocans, *cit. Sanchez disp. 6. n. 2. & Pontius Lib. 1. Matr. cap. 8. n. 3.*

Dubium nunc est, an omne aut 155. quodnam Matrimonium sit Sacramentum. Est autem matrimonium triplex. Legitimum, Ratum, Consummatum. Legitimum, licet dici valeat, atque etiam sit quodcumque Jure non reprobatum, propriè tamen sive Legitimum tantùm id solummodo nuncupatur, quod secundùm leges humanas inter infideles, Paganos aut Judæos initur, & legitimo eorum consensu constat. Ratum sive Ecclesiæ ratificatione approbatum, quod secundùm Novæ Legis Divinas & Ecclesiasticas Sanctiones contrahitur à Fidelibus seu baptizatis: inter quos tamen, post id contractum, nondum intercessit commercium seu copula carnalis. Consummatum, quod per hujusmodi copulam est perfectum, Covarruvias *p. 2. de Sponsal. cap. 1. §. Unico, n. 4.* & Sanchez *cit. Lib. 2.*

- Lib. 2. disp. 1. n. 7.* Quâ distinctione præmissâ.
156. Convenit inter Orthodoxos DD. primò, Sacramentum propriè non esse matrimonium Legitimum; quòd simplici conventionis, seu contractûs solùm naturali vinculo constet: & licet, quòd signum sacrum & conjunctionis Christi cum Ecclesiâ figura aliquò modò sit, *c. Gaudemus 8. de Divortiiis*; & propterea in larga significatione Sacramentum etiam ipsum nuncupetur *c. cit. & c. fin. de Transact.* veri tamen & propriè dicti Sacramenti rationem non habeat; ut patet ex *cir. Concil. Florent. §. Quintò & Trident. Sess. 24. pr. §. Cùm igitur & can. 1.* id à Christo Domino institutum & Novæ Legis Sacramentum esse, disertè afferentibus. Ratio est; quia Paganorum & Judæorum conjugia deficiunt in virtute conjugum sanctificandi: eaque contractus, quòd sacro Baptismi lavacrò regenerati non sint, veri ac propriè dicti Sacramenti sunt incapaces, per textus *c. Veniens 3. pr. de Presbyt. non baptiz. & c. Per Carthechismum 2. de Cognat. spirit. in 6.* quibus Baptismus Sacramentorum omnium fundamentum ac janua vocatur: & per characterem, eò animâ impressum, homo illorum receptivus efficitur, sicut loquitur S. Thomas 3. p. q. 55. art. 3. Neque perfectè significant prædictam conjunctionem Christi cum Ecclesiâ, *c. Debitum 5. de Bigamis*, propter suam solubilitatem, favore Fidei ac Religionis Christianæ, ab infidelitate conversis aliquando indultam, *1. Corinth. cap. 7. v. 15. c. Quantò 7. & c. Gaudemus 8. de Divortiiis.*
157. Convenit inter eos secundò, verum & propriè dictum Sacramentum esse Matrimonium à Fidelibus contractum & propterea Ratum, ex doctrina S. Genitium Ephes. *cap. 3. v. 32.* & S. Ecclesiæ

Doctoris *de Fide & Operib. cap. 3. & cap. 7.* uti & *Lib. de Bono Conjug. cap. 4.* Ratio est; quia spiritualement & sanctificantem gratiam contrahentibus confert, ex definitione S. Synodi Trident. id impiè negantium temeritatem anathemate ferientis *can. 1. cit.* eaque præcipuè Novæ Legis matrimonium veteribus Judæorum ac Paganorum connubiis præstare, afferentis, *§. Cùm igitur cit.* Præterquam fideles, id dignè ineuntes & gratiæ obicem non ponentes, sanctificandi vim, à fidelibus contractû & Ratû matrimoniû ex Divina institutione continet significationem conjunctionis Dei cum anima iusta per Charitatem & Gratiam sanctificantem, *c. Debitum cit. pr. cùm.* sicut matrimonii Rati vinculum Religiosâ unius conjugis Professione, *c. Verum 2. & c. Ex publico 7. de Convers. conjug. & Apoltolicâ etiam dispensatione, ut Tit. 6. n. 25.* statuemus, sic inter Deum & animam justam intercedens unio peccatò mortali valeat dissolvi.

Neque, ut matrimonium Ratum verum Sacramentum sit, interest, an à viro & muliere præsentibus vel absentibus, per se vel per procuratorem aut epistolam, in initum sit; cùm enim inter absentes ita in initum validum & perfectum sit in ratione Contractûs, *c. fin. de Procurat. in 6.* tale quoque erit in ratione Sacramenti, ut arguimus, cùm de conjugio per Procuratorem in inito ageremus *Lib. 1. Tit. 38. n. 34.*

Convenit inter melioris notæ DD. 158. tertio, à duobus fidelibus in initum matrimonium esse unicum Sacramentum. Ratio est; quia eorum unicus est contractus, & unicum conjugale vinculum, ad individuam vitæ societatem & actuam conjugalem exhibitionem obligationem inducens ex parte utriusque. Ergo etiam unicum Sacramentum, eam, quam significat,

significat, gratiam sanctificantem confers utrique contrahenti, ritè disposito & obicem non ponenti; quia ad statum & dignitatem Sacramenti elevatus est inter fideles initus contractus matrimonialis, Petr. de Ledesma *disp. 19. de Matr. q. 42. art. 1. dub. 3. cit. Sanchez disp. 10. n. 5. & Perez disp. 19. de Matr. f. 5. n. 4.*

159. Convenit inter eos quartò, etiam matrimonium fidelium, ejus elevationem ad statum Sacramentalem ignorantium, verum Sacramentum esse: dummodo intentionem habeant faciendi, quod faciunt ceteri fideles id contrahendò; quia ita id, quod facit Ecclesia, facere & ipsi intendunt, ut nihil desideretur ad rationem Sacramenti, ut cum S. Thoma *Addit. q. 51. art. 2. observant cit. Sanchez n. 6. & Perez f. 10. n. 3.*

160. Dissensio autem inter eos & controversia prima est, an Sacramentum etiam sit conjugium, ab iisdem initum cum intentione Sacramentum excludente, sive celebrandi contractum merè Civilem quod cum Scoto *in 4. dist. 26. q. unic. §. Sed qualiter negant Vasquez Tom. 2. in 3. p. disp. 138. cap. 5. n. 63. Rebellus de Oblig. Justit. p. 2. lib. 2. q. 5. concl. 1. Pontius cit. Lib. 1. cap. 9. n. 3. & RR. alii: qui, licet Matrimonii Sacramentum sine contractu consistere posse, inficiuntur, hunc tamen etiam inter fideles, quin Sacramentum sit, iniri posse, sustinent & moventur Primò; quòd contractus matrimonialis substantia tota haberi valeat sine intentione conficiendi Sacramentum: imò cum intentione hoc excludente; cum ea sine hujusmodi intentione haberi poterit, antequam Contractus elevaretur ad statum Sacramenti: per elevationem autem istam legitimus contractus quoad substantiam non fuerit mutatus. Secundò; quòd contractus matrimonialem, sine ejusmodi intentione initum à Christo*

irritatum, neque à Conciliis aut SS. Patribus expressum: neque ex DD. & fidelium sensu constat. Imò DD. non pauci matrimonium, à fidelibus per procuratorè aut epistolà inter absentes initum, Contractum duntaxat; non etiam Sacramentum esse docuerint cum Cano *de Loc. Theolog. Lib. 8. cap. 5. Cajetano Opusc. de Matrim. q. 1. & Victoria Summa n. 244. Tertio; quòd matrimonium Jure Naturali validum pro tali habendum sit, donec id Divino vel Ecclesiastico Jure irritatum repe-riatur, Extravag. Antiquè Joan. XXII. de Voto. Quartò demum; quòd, cum conditiones de facto aut Jure impossibiles & turpes, prolis & fidei bono & conjugii insolubilitati non adversantes, contractus matrimonialis valori non obstant, c. fin. de Condit. apposit. huic etiam non officiat conditio, excludens rationem Sacramenti.*

Hæ tamen rationes, etsi minimè 161. leves, ejus tamen efficaciam non sunt; ut inter fideles matrimonii à Sacramento separabilitatem propugnantium persuadeant Opiniones, & prævaleant oppositæ, quam cum Petr. de Ledesma *de Matrim. q. 42. & cit. Sanchez Lib. 2. disp. 10. n. 6. defendunt Coninck disp. 24. dub. 6. concl. 4. Palao cit. disp. 2. p. 2. num. 5. Illung. Theolog. Pract. Tract. 6. disp. 7. n. 37. quibus contrarium persuasit primò; quòd inter fideles initi matrimonii essentia consistat in matrimonii Contractu à Christo Domino ad Sacramenti dignitatem elevato; & propterea ex Divina institutione à legitimo Contractu matrimonii Sacramenti esse separabile non sit; ut inter fideles legitima intentio contrahendi matrimonium sit legitima intentio sibi mutuo administrandi & suscipiendi Sacramentum: & eos, qui matrimonialem Contractum volunt, etiam Sacramentum velle: & qui matrimonii Sacramentum volunt,*

volunt, etiam matrimoniale Contractum velle, sit necesse. Secundò definitiones conciliorum Oecumenicorum Florent. §. Quintò & §. Septimum cit. & Trident. Sess. 24. can. 1. de Sacram. Matrim. fidelium conjugium verè ac propriè Sacramentum esse, asserentium indefinitè sine distinctione & exceptione; ac proinde comprehendendum omnia matrimonia, quæ à fidelibus validè inveniuntur. Tertio; quia, si matrimonii Contractus non-Sacramentalis celebrari à fidelibus validè posset, non apparet ulla ratio, cur ab ipsis Sacramenti ratio separari & excludi licitè non possit, cum; quia istius ab illo separatio, si fieri queat, ullò tam Divinò quàm humanò Jure verita non reperitur: tum verò; quia à sponsis in peccati mortalis statu constitutis, matrimonium non-Sacramentale celebrandò, excludi posset Sacramenti administratio & susceptio sacrilega, cujus vitiò procul dubio infecta esset, in eo statu attentata matrimonii celebratio Sacramentalis.

Pro separabilitate rationis Sacramenti à contractu matrimoniali deducta non ad modum urgent. Primum; quia eò ipso; quòd matrimonium fidelium ad Sacramentalem statum elevatum sit, necessaria ad ipsius contractum est Sacramentum administrandi & suscipiendi intentio, saltem virtualis seu faciendi, quod facit Ecclesia, vel, quod faciunt alii fideles, matrimonium celebrantes: ultra quam intentionem circa contractum matrimonialem à Christo Domino nihil requisitum est vel immutatum, sed ille totus Ecclesiæ dispositioni est relictus.

Secundum & tertium, partim; quia ejusmodi intentionem ad matrimonii valorem exigi, satis liquet ex allegatis Conciliis, quæ fidelium matrimonium esse Sacramentum definiendò, ad illius va-

lorem Sacramentum administrandi & suscipiendi intentionem necessariam esse, definitivè intelliguntur: partim verò; quia matrimonium, per procuratorem initum, Sacramentum esse, negantium Opinio rejecta jam est *Lib. 1. tit. 38. n. 34.*

Postremum; quia, dictà matrimonii elevatione supposità, sicut conditio proli & fidei conjugalis bono & conjugii insolubilitati repugnans, sic etiam rationem Sacramenti à fidelium matrimoniis excludens matrimonii substantiæ adversatur; ut, si fideles illud contrahentes nullò modò velint Sacramentum, cum isto excludant validum Contractum: & si hunc efficaciter, & absolutè velint, in erroneo judicio separabilitatis Sacramenti à fidelium contractu fundata voluntas non administrandi & suscipiendi Sacramentum, inefficax evadat, & efficaci atque absolutæ voluntati celebrandi Contractum cedat; ut matrimonium tam Sacramenti rationem habeat quàm Contractus, ut rectè observant *cit. Sanchez & Palao uterq; n. 6.*

Controversia secunda est de matrimonio Consummato. Quod etiam, ac proinde Fidelium matrimonium, non solum in fieri, sive ipsum ejus contractum, sed post hunc jam initum, Eucharistiæ instar, Sacramentum esse & permanere volunt Sanchez *disp. 5. cit. n. 7.* & Laiman. *Lib. 5. Tract. 10. p. & cap. 2. n. 4.* suam hanc Opinionem fundantes in matrimonii significatione; cum eò ipso; quòd fidelium matrimonium omnimodam insolubilitatem pro tota conjugum vita fortiat, juxta illud, *Quod Deus conjunxit homo non separet, Matth. cap. 19. v. 6. c. Ex publico cit. in fine,* ex institutione Divina pro tota vita significet admirabile & insolubile conjugium, sive unionem Christi cum Ecclesia, per Incarnationis mysterium contractam: de qua S. Joannes, *Verbum, inquit, caro factum est & habitum.*

*habitarit in nobis, cap. 1. v. 14. & c. De-
bitum cit.*

163. Sed ratio hæc speciosa magis quam solida est; quia hanc significandi vim matrimonio non confert Sacramentum; cum aliàs unio illa significaretur matrimonio fidelium Ratio: sed conjugii ab ipsis initi consummatio; cum eam vim etiam habeat matrimonii ante initi consummatio, facta post baptismum: licet tale matrimonium Sacramentum non sit. Quare verius, Matrimonii solum contractum propriè dictum Sacramentum esse, defendunt Coninck *disp. 24. dub. 2. n. 11.* & Palao *cit. disp. 2. p. 2. n. 3.* Ratio est; quia Sacramentum ex divina institutione est gratiæ signum Præacticum, ex opere operato sanctificans suscipientem, ut colligitur ex *cit. Concil. Florent. §. Quinto & Trident. Sess. 7. can. 6. 7. & 8.* conjugibus autem matrimonio utentibus gratiam sanctificantem istiusve augmentum ex opere operato conferri, communissima DD. sententia negat.

164. Controversia tertia est de conjugio, à fideli ex Apostolica dispensatione inito cum infideli, ut quondam à S. Monica cum Patricio & à S. Clothilde cum Clodoveo Francorum Rege, viris Ethnicis factum. Id enim etiam Sacramentum esse, Sotus *cit. art. 3.* & Universitatis nostræ singulare decus & Orthodoxæ veritatis adversus Novatorum errores acerrimus propugnator Joan. Echius *Homil. 73. de Sacrament.* quondam voluere, permoti illo, *Sanctificatus est vir infidelis per mulierem fidelem, & sanctificata est Mulier infidelis per virum fidelem, 1. Corinth. cap. 7. v. 14.* Id ipsi suadetur ratione; quòd conjugium tale sit verus matrimonialis Contractus, cui à fideli inito Christus contulit vim ac dignitatem Sacramenti.

165. Cæteri tamen & moderni præsertim DD. plerique, id etiam ex parte fide-

lis Sacramentum esse, negant; quòd, sicut in utroque unus numero Contractus, obligans utrumque, unum quoque & contrahentium utrumque simul afficiens sic Sacramentum; ut adeò, vel in utroque vel in neutro Sacramentum esse debeat: sicut vel in utroque vel in neutro est Contractus. Cum ergo secundum omnes Sacramentum non sit ex parte infidelis, utpote ejus ante Baptismum susceptum incapacis, *c. Veniens & c. Per Cathechismum cit.* tale etiam ex fidelis parte non erit. Quare ad statum ac dignitatem Sacramenti elevatus est solus contractus initus inter fideles, ex doctrina *cit. Gutierrez cap. 42. n. 4.* Sanchez *disp. 8. n. 2.* Vasquez *disp. 2. de Matrim. cap. 4. n. 10.* Neque alia mens fuit Apostoli; cum sanctificatio, quam in infidelem redundare, ait *cit. 1. Corinth. 14.* non sit Sacramentalis; partim quia hæc in infidelem non cadit: partim quia *V. cit.* agitur de eo, qui post conjugium cum infideli jam initum suscepit Baptismum: non de fideli cum Pagano vel Judæo post susceptum baptismum matrimonium ineunte: sed est conversio infidelis ad fidem, quæ ex cohabitatione & conversatione cum fideli conjugis speratur, *cit. Pontif. cap. 6. n. 8. & Perez disp. 19. s. 12. n. 4.*

166. Controversia quarta est de matrimonio, post quod in infidelitate contractum, conjuges suscipiunt Baptismum. Id enim in Sacramentum transire, Opinio est complurium magni nominis DD. in eo tamen dissentientium; quòd aliqui cum *cit. Gutierrez cap. 42. n. 5.* & Sanchez *disp. 9. n. 5.* id fieri velint ipsa Baptismi susceptione: alii vero cum Bellarmino *Lib. 1. de Matrim. cap. 5. in fine* & Laiman *cap. 3. n. 6.* hanc secutà & verbis aliisque signis externis expressâ renovatione pristini consensus. Quorum hi & illi pro se allegant D. Thomam *in 4. dist. 39. q. unica, art. 3. ad 1.* Infidelium conjugium Sacra-

Sacramentum esse asserentem, non actu, sed habitu, quasi diceret, non, dum actu id contrahunt, sed statim ac baptizantur, aut saltem post baptismum renovant consensum, Sacramentum effici; ne otiosa sit potentia nunquam reducibilis in actum. Rationem reddunt; quod infidelium conjugium suscepto Baptismo ratum & insolubile evadat: & Christi cum Ecclesia conjunctionem non minus perfecte significet, quam initum & consummatum à baptizatis. Unde, sicut initum à baptizatis, sic & à Judæis & paganis contractum matrimonium ipsa Baptismi susceptione aut hanc secuta consensus renovatione in Sacramentum transire, inferunt.

167. Sed ejusmodi conjugium in Sacramentum unquam transire, cum *cit. Ledesma q. 59. art. 2. & Vasquez cit. disp. 2. cap. 10. merito negant cit. Coninck disp. 23. dub. 2. concl. 7. Pontius cap. 9. n. 8. Perez f. 11. n. 5. Diana p. 3. Tract. 4. resol. 253. & alii.* Ratio est; quia matrimonium Sacramentum non est, nisi quando celebratur & existit ejus contractus; cum ad Sacramenti statum elevatus sit ejus contractus, secundum Leges humanas perfectus, sive traditio & acceptatio mutua corporum ad individuum Societatem vitæ & actus ex se aptos ad generationem prolis. Cum ergo, neque suscepti Baptismi, neque post hunc renovati consensus tempore, contractus nuptialis actu sit, infidelium conjugium neutro tempore verum novæ Legis Sacramentum evadet. Hoc profectò non asseruit Doctor Angelicus; quia *art. cit.* Sacramenti nomen non strictè, pro signo Practico gratiæ sanctificantis; sed pro merè Speculativo, unionem Christi cum Ecclesiâ representante, accepit: quæ representatio secundum ipsum infidelium matrimonio actu non convenit, nisi post Baptismi susceptionem, *cit. Perez n. 7.*

Neque susceptione aut renovatione illà conjugium in verum Sacramentum transire, & ex opere operato conferre gratiâ, persuadet ratio; quia omnimodam insolubilitatem & unionis illius perfectam significationem infidelium conjugium non consequitur ex eo; quòd evadat Sacramentum: sed partim ex eo; quòd dissolutionis à Deo aliquando permisissæ causa, scilicet Christianæ Religionis favor, cesset: partim verò ex matrimonii consummatione: postquam, neque ingressu Religionis, neque Apostolicâ dispensatione, solvi potest.

ARTICULUS VIII.

De Matrimonii Impedimentis generatim.

SUMMARIUM.

168. *Impedimenta alia Impedientia, alia Dirimentia sunt.*
169. *Utraque enumerantur.*
170. *Etiã dirimentium quadam prodiva Jure Humano,*
171. *Sine mutatione Materie aut Formæ Sacramenti Matrimonij,*
172. *Determinatè requisita à Christo Domino,*
173. *Istius contractum subjiciente dispositioni Ecclesiæ:*
174. *A qua mutatus est, introductu variis impedimentis,*
175. *Omnes, etiã Principibus infidelibus subiectos,*
176. *Et solos fideles afficientibus.*
177. *Pro infidelibus subditis suis infideles,*
178. *Et fideles etiã Principes impedimenta Nuptialia statuere possunt.*

179. *Præ*

179. Pro fidelibus ea neque infideles,
 180. Neque etiam fideles Principes Secu-
 lares:
 181. Neque ipsi etiam Episcopi statuunt:
 182. Nisi Apostolica auctoritas acce-
 dat.
 183. Consuetudinem circa ea aliquid
 posse, quidam negant:
 184. Nisi ejus violatio generet scanda-
 lum:
 185. Vel expresse approbetur à Papa.
 186. Verius est, etiam eâ Impedimenta
 introduci posse,
 187. Et abrogari:
 188. Nisi sit irrationabilis, vel non legi-
 time prescripta.

168. **U**T maris ac feminae ad prolis generationem conjunctio sanctorum firmiterque & Reipublicae utilior foret, eam non temere, sed delectu & circumspeditione maximam iniri, Jura voluerunt, positum non paucis Matrimoniorum obstaculis sive, ut vocamus, Impedimentis: quorum tamen non eadem omnium vis est: sed quaedam nuptiarum Justitiae duntaxat & Honestati: alia etiam Valori obstant, & illas reddunt inutiles, dirimuntque. Istorum sive dirimentium omnino septendecim enumerantur & cogi solent in sequens tetraëchion, memoriae subsidio potius quam tractationis aut Decretalium ordini accommodatum.

*Error, Religio, triplex Cognatio, Crimen, Cultus disparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Honestas, Raptus, Clandestina fides, Imposcöundi, Etas, Affines solvunt connubia cum-
 tia.*

Quorum primò locò relatus Error non eum solum, qui circa personae contra-

hensis substantiam, ut loquuntur, sive individuum: sed illum etiam, qui circa contrahentium alterius conditionem servilem versatur, comprehendit. Conjugium solum impediendum plenam dodecadem aliqui recensent. Alii, nec malè, ea complectuntur quinario, redactò in versum,

Interdico, Dies, Votum, Sponsalia, Crimen.

Quò nonnulli omisum, & addendum existimant. Catechismus. An rectè aut fecus, planum fiet Tit. 16. quò locò, Voto ac Sponsalibus jam præmissis, hæc impedimenta vocabuntur ad examen.

Priorum, sive dirimentium, tria, Errorum circa personam, Vim seu metum, & Honestatem publicam sive istius Justitiam ad præsentem: reliqua ad sequentes hujus Libri Rubricas, Gregorianam compilationem secutus, discutiam, exceptò, & ad Librum V. rejectò Raptu: cujus nuptiale impedimentum spectantes textus istius Tit. 17. sunt subjecti. Priusquam autem singulorum explicationem aggrediamur, de iis agendum generatim: & origo saltem seu causa efficiens impedimentorum est perquirenda.

Et ea quidem non omnia Naturali aut Divinò: sed quaedam, imò potiora, Humanò & Ecclesiasticò Jure introducta, patentius est, quàm ut inficiari quis audeat, vel opus sit demonstratione.

An etiam, quæ istò introducta sunt, conjugiorum valori obesse possint, in dubium & quæstionem vocari sine nota temeritatis, imò Hæreseos crimine, amplius non potest, postquam ea res à S. Synodi Tridentinæ PP. est definita Sess. 24. cujus Canon. IV. est, *Si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta, matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse, Anathema sit.*

H

Ante hanc

Ante hanc autem sacræ & Oecumenicæ Synodi definitionem, ea de re non pauci ambigebant; & ex ipsis illius PP, Episcopi omnino quadraginta alique DD, non pauci in ea sententia in initio fuerunt; ut Nuptialia hujusmodi impedimenta constituendi potestatem penes Ecclesiam non esse, assererent.

171. Neque, in speciem saltem, levis momenti ratio fuit, quâ ad eam potestatem huic negandam sunt inducti; quia fidelium Matrimonium non solum contractum, sed insuper unum ex septem Novæ Legis Sacramentis, à Christo Domino institutis, esse, ab eadem S. Synodo *Seff. cit. an. 1.* est definitum; ab Ecclesia autem sicut novum institui, sic à Christo instituta Sacramenta, eorum Materiam aut Formam, huic aut illi aliquid addendô vel detrahendô, mutari non posse, dogma est ejusdem, *Seß. 21. de Communione cap. 2.* declarantis, *Hanc potestatem perpetuò in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione; sed non nisi salvo à illorum substantiâ statueret &c.* Ex quibus verbis, circa Materiam & Formam, ad Sacramentorum substantiam vel maximè pertinentes, aliquid novi statui & mutari ab Ecclesia non posse, indubitatè defumitur; ac proinde sicut, ut aqua Baptismi, Panis aut Vinum Eucharistiæ Materia: verba *Ego te baptizo &c.* *Hoc est enim Corpus meum*, illorum Sacramentorum Forma non sint: ita etiam; ut persona v. g. fervilis aut in conjugis mortem machinata, quæ ad matrimonium contrahendum antè habilis: consensus seu contractus v. g. clandestinus, qui antè legitimus aut sufficiens erat, jam tales non sint, Ecclesia efficere non posse videtur; cum ita non minus Matrimonii, quàm Baptismi aut Eucharistiæ, Materia aut Forma varientur.

172. Sed inconcussa manet Veritas Catho-

lica & firmâ fide tenendum est, introduci ab Ecclesia posse impedimenta, conjugium non solum impediencia, sed etiam dirimentia, personas aliquas ad id contrahendum reddendô inhabiles, aut ipsam matrimonialem contractum sine certa solennitate, v. g. aliter, quàm propriò Parochô & duobus vel tribus testibus presentibus, celebratum, irritandô; quia Ecclesia hoc faciendô Materiam & Formam Matrimonii, à Christo determinatè institutam, non mutat, sed utramque relinquit invariata; quantumvis enim id statuendô in personis aut ad contractum exegerit aliquid, quod ad conjugii valorem requisitum antè non fuit: hoc tamen agendô non fecit, ut legitimus sive 173. inter personas Jure Humano approbatus, & modò, eodem præscriptò, celebratus contractus non sit, maneatque secundum Divinam institutionem determinata Materia & Forma Sacramenti Matrimonii: sicut, qui aquam, panem aut vinum corrumpit, non mutat materiam & formam Sacramentorum Baptismi & Eucharistiæ à Christo Domino institutas, ut rectè advertunt Sanchez *Lib. 3. de Matrim. disp. 4. n. 7. & 10.* Laiman *Lib. 5. Tract. 10. p. 2. cap. 4. n. 2. & Palao Tract. 28. disp. 2. p. 13. §. 2. n. 4.*

Confirmantur ista primò; quia Sacramentum Matrimonii incipit ab istius contractu inter homines legitimo, hoc est à personis ad eum celebrandum Jure Humano habilibus, & cum solennitatibus eodem approbatis in itò: quem dum Christus ad Sacramenti dignitatem elevavit, quæ personæ ad illum habiles, quæve in eo solennitates observandæ sint, relinquit arbitrio Humanæ & Ecclesiasticæ potestatis: quæ proinde, sicut ad cæteros, sic etiam ad Matrimonialem contractum celebrandum personas habilitare vel reddere inhabiles, eique celebrando formam & sola-

& solemnitates præscribere potest, prout ad Reipublicæ Christianæ bonum & ream gubernationem Fidelium expedire iudicabit.

Confirmantur secundò antiquissimâ praxi Ecclesiæ, irritantis Matrimonium extortum gravi & injusto metu, *arg. c. Cùm locum 14. c. Veniens 15. & c. de Sponsal. & Matr. inter eos, qui in alterius conjugis mortem sunt machinati, can. Si quis vivente, 31. q. 1. c. Super eo 3. De eo, qui duxit & c. inter servum & liberum, illius conditionem ignorantem, c. Proposuit 2. & c. fm. de Conjug. servor. in initum, & clandestinum, cit. Sess. 24. cap. 1. V. Qui aliter, de Ref. Matr.*

175. Dubium nunc est primò, quinam legibus & impedimentis nuptialibus afficiantur. Et Divini quidem ac Naturalis Juris impedimentis omnes planè homines affici; atque idcirco inter patrem & filiam, matrem & filium & cum conjugato inita matrimonia infidelium, cùm ad Christianam fidem convertuntur, dissolvenda, res est omnino explorata. Ecclesiasticò autem Jure introductis fideles sive baptizatos omnes, etiam infidelibus Principibus subiectos, eosque solos: non etiam infideles affici, cum Soto in 4. dist. 42. q. 2. art. 2. & VV. aliis tradunt Tannerus *disp. 8. de Matrim. q. 4. dub. 1. n. 20.* Laiman *cit. Tract. 10. p. 4. p. 1. n. 3.* Pontius *Lib. 7. de Matrim. cap. 1. n. 7. & cit. Palao disp. 4. p. 1. n. 3.* Ratio de fidelibus est; quia Ecclesiastici legislatoris per totum Orbem diffusæ potestati fideles indiscriminatim omnes subjiuntur; & propterea, sicut cæteris Ecclesiæ universalibus, sic & Connubialibus ejus legibus adstringuntur, *arg. can. Enim verò 4. can. Nulli 5. dist. 19. c. 1. & c. fm. de Constitut. De Infidelibus autem; quòd, cùm per Baptismi januam Ecclesiam ingressi non sint, Constitutionibus Canonicis non*

arctentur ex rescripto Innocentii III. relato *c. Gaudemus 8. de Divortii*, uti & S. Gentium Doctoris 1. Corinth. *cap. 5. cujus v. 12. Quid mihi, inquit, de iis, qui foris sunt judicare?*

Dubium secundò est, an impedimenta conjugum dirimentia introducere valeant Principes & similes Magistratus Infideles. Pro subditis infidelibus illa statui ab his posse, S. Thomæ in 4. dist. 39. q. unic. art. 2. Navarri *Manual. cap. 22. n. 48.* Sanchez *Lib. 7. disp. 3. n. 5.* & aliorum sententia communis, ratioque expedita est; quia infidelium conjugia non sunt Sacramenta, sed contractus merè Civiles; atque idcirco, sicut contractus alii, subiecta potestati legislativæ Principum ac magistratum suorum; ut hi pro communi bono Reipublicæ, sicut aliis contractibus præscribere certam formam & solemnitates, ad eosque celebrandos personas quasdam v. g. prodigos aut pupillos reddere inhabiles, sic idem valeant respectu contractus nuptialis; cùm ipsorum subditi infideles, sicut quoad alios, sic etiam quoad nuptialem contractum Ecclesiasticis legibus non subjiuntur, *v. 12. & c. Gaudemus cit.*

178. Simili modo pro infidelibus, in territorio Ecclesiæ temporali degentibus, ut subditis suis Papa, & Christiani Principes alii pro iisdem, in regnis ac provinciis suis commorantibus, leges connubiales irritantes ferre possunt; ut contra has inita ab infidelibus conjugia perinde, ut quæ à talibus contra Principis aut magistratus sui Gentilis, aut à fidelibus contra sacros Canones ea irritantes contrahuntur, viribus ac valore destituantur; cùm enim infidelium conjugia, ubicunque inæantur, non sint vera & propriè dicta Sacramenta, sed contractus merè Civiles ac Politici, sicut cæteri eorum contractus, non ad finem supernaturalem, sed ad bonum dñ-

num duntaxat temporale Reipublicæ humanæ ordinati, sic & contractus nuptiales à Principibus & magistratibus temporalibus sibi promulgatis legibus Connubialibus subiciuntur; ut aded, sicut contractus cæteri vg. alienatio rerum immobilium, sic etiam nuptiæ contra leges irritantes ab ipsis promulgatas celebratæ, irritæ sint, ut cum S. Thoma *cit. disp. 59. q. unic. art. 1.* Glossa *in can. Siquis ancillam 3. V. Et legibus, 29. q. 2.* Steph. Gaëta *in can. Ad limina, 30. q. 1. art. 4. n. 435.* observant Navarr. *cit. cap. 22. n. 48.* Bellarminus *Lib. 1. de Matrim. cap. 21. & 22.* & Sanchez *cit. disp. 3. n. 7.*

179. Dubium tertio est, an Principes infideles leges Nuptiales condere possint pro fidelibus suæ jurisdictioni subjectis. Ratio dubitandi est; quod ejusmodi leges sint justæ, & ab habente potestatem latæ circa contractum suæ potestati subjectum: eaque potestas restricta non sit lege Divinâ, neque etiam Ecclesiasticâ, de contractu nuptiali disponendi facultatem Ecclesiæ reservante; cum hujusmodi lege Ecclesiastica non ligentur, hęc ipsi; quod Ecclesiam ingressi non sint per Baptismû, v. 12. & c. *Gaudemus cit.* Quæ ratio apud *cit. Sanchez n. 7. & Perez disp. 21. s. 5. n. 3.* tantum potuit; ut contra infidelis sui Principis legem irritantem à fidelibus eorum subditis inita conjugia, perinde ut ea, quæ contra tales illius leges à subditis infidelibus, & à fidelibus aliis cum Juris Ecclesiastici impedimento contrahuntur, pro irritis habeant.

Sed ratione multò meliori Principi infideli eam potestatem respectu fidelium, temporali ipsius jurisdictioni subjectorum, competere, hõsque Connubialibus illius legibus affici, cum Soto *in 4. diff. 42. q. 2. art. negant Tannerus de Matrim. thesi 137.* Laiman *cit. cap. 1. n. 3.* Pontius *cit. cap. 1. n. 7.* Hurtad. *de Matrim. disp.*

12. n. 7. & *cit. Palao disp. 4. p. 1. n. 3.* quod, sicut personæ & res consecratæ ipsâ consecratione, sic etiam contractus fidelium matrimonialis ipsâ ad statum & dignitatem Sacramentalem elevatione potestati Ecclesiasticæ fuerit subjectus; ut de eo tanquam de re spirituali & ipsa ad statum illum elevatione à Christo Domino ad finem supernaturalem & animæ salutem ordinatâ, disponere solius Ecclesiasticæ sit potestatis, *arg. can. Certum 3. diff. 10. can. Si Imperator 11. diff. 96. c. Decernimus 2. c. Quanto 3. de Judiciis Co.* Confirmatur hæc ratio; quia fideles, sicut in cæteris ad spirituales animæ salutem ordinatis, sic etiam in contrahendis matrimoniis adstringuntur legibus Ecclesiasticis; ut ab ipsis, quocunque locò degentibus, contra sacros Canones inita conjugia invalida, & contrâ valida sint, quæ secundum eos coalescunt. Unde consequens est, eos non affici impedimentis nuptialibus promulgatis à Principe infideli; quia aliàs huic adtribuenda esset potestas irritandi conjugia à fidelibus inita secundum sacros Canones, & vicissim contra hos, cum clausula irritante promulgatos, inita validandi; ac proinde circa fidelium, temporali suæ jurisdictioni subjectorum, conjugia Principis terreni & pagani potestas major quàm Ecclesiæ foret.

Ex his planè evanescit ratio dubitandi; quia nuptialis fidelium contractus Principis infidelis, impedimenta proponentis, potestati ipsâ ejus ad sacramentalem statum elevatione substractus & Ecclesiæ est subjectus. Unde

Dubitationis quartæ, de Principum 180. fidelium circa impedimenta matrimonialia potestate moveri solitæ, satis expedita resolutio est, post elevationem illam Divinâ autoritate factam, impedimenta, nuptiarum valori & honestati obstantia, pro fide-

pro fidelibus introduci ab ipsis ullave aliâ, præterquam Ecclesiasticâ, auctoritate non posse, ut cum Ant. de Butr. in c. 1. n. 12. Panormit. *ibid.* n. 9. Felino n. 10. Alex. de Nevo n. 21. Turrecremata in can. 1. *Causa 30. q. 3. art. 6. ad 1.* Gaeta in can. *Ad limina cit.* §. 4. n. 299. & VV. aliis docent Sylvester V. *Matrimonium. q. 8. d. 1.* Sotus *cit. q. 2. art. 2. ad 2.* Covarruvias de *Sponsal. p. 2. cap. 6. §. 10. n. 16.* Bellarmin. *Lib. 1. de Matrim. cap. 32. cit.* Pontius *cap. 2. n. 3.* Palao n. 3. & Fagnanus in c. *Utrum 1. de Cognat. Spirit. n. 22.* in eam rem & merito allegans D. Thomam in *4. dist. 42. q. 5. art. 2. ad 4.* ubi dicitur ait, *Prohibitio legis humana non sufficit ad impedimentum matrimonii, nisi interveniat auctoritas Ecclesie, qua idem etiam interdicit: cujus rationem præmisit; quod Sacramenta Ecclesie, sicut est matrimonium, humanis legibus non subdantur. Cujus ratio ulterior est; quia fidelium matrimonium ipsâ ad Sacramentalem statum elevatione contractus politicus ac civilis esse desit, & capit esse sacer ac spiritualis; ac proinde Ecclesie subiectus, c. Decernimus c. Quanto cit. c. Si iudex 12. ibi Quia de re spirituali est, de Sent. excom. in 6. Sc. ut, sicut §. Hinc colligitur, post can. Euphemium 2. q. 3. Gratianus ait, post elevationem illam Matrimonia fidelium regantur Jure Poli, non Jure Soli, & Princeps eique similis Magistratus secularis, sicut de persona, ante sacram Ordinationem vel Religiosam professionem ipsi subiecta, post Ordinationem & professionem illam, sicut etiam post elevationem illam de fidelium conjugis legali aliave ordinatione decernere nihil amplius possit, arg. can. Si Imperator cit. c. Ecclesia 10. de Constitut. c. Quamquam 4. de Censibus, in 6. Auth. Cassa, C. de SS. Eccles. Sc.*

Non parùm roboris huic rationi addit decretum S. Synodi Tridentinæ *Sess. 24. cap. 1. de Ref. Matrim.* cujus pr. de fidelium matrimoniis agens, ea clam inrata & vera matrimonia fuisse affirmat, quamdiu ea Ecclesia irrita non fecit: & Anathemate damnat eos, qui eadem, uti & à filiis familias sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata vel irrita facere (cujuscunque secularis statuti vigore) posse, affirmant. Quod ulterius confirmatur ex eo; quia de causis matrimonialibus, inter fideles exortis & deductis in judicium, cognoscere nequit curia secularis, ex rescripto Honorii III. c. Tuam 3. de Ord. cognit. Alexandri III. c. Causam 7. *Qui filii legitimi* & Synodali definitione Trident. *Sess. cit.* cujus de Sacramento *Matrimonii* Canon. 12. est, *Si quis dixerit, causas matrimoniales, inter fideles exortas, non spectare ad iudices Ecclesiasticos, Anathema sit.* Cujus Dogmatici canonis ratio est; quia ipsâ ad statum Sacramentalem elevatione fidelium matrimonium istiusque causæ subtractæ fuerunt seculari, & Ecclesiasticæ jurisdictioni subiectæ; ut de ejus causis cognoscere & definitive pronuntiare nequeat potestas & Curia secularis. Ergo multo minùs matrimoniis inter fideles contrahendis ponere leges & impedimenta constituere eadem potestas & curia valebit; cum recepta & Magistralis Regula sit, *Cujus quis in aliqua materia non sortitur forum, ejus etiam legibus non ligatur, arg. c. fin. de Constitut. in 6. §. l. fin. ff. de Jurisdic. quam cum Joan. Andr. in c. Per venerabilem 13. Qui filij legit. V. Imperator autem, Ant. de Butr. in Rubr. de Consuet. n. 7. & Socino Lib. 4. consil. 79. n. 9. tradit Fagnanus cit. n. 22. quia legem in aliqua materia ferendi potestas major est, quam potestas de causis, in ea materia exortis, co-*

tis, cognoscendi & pronuntiandi; cum hæc ab illa tanquam fonte dimanet, in eaque includatur; ut locus sit Regulæ, *Cui licet, quod est plus, licet utique, quod est minus*, quæ est *53. in 6.* Unde non apparet, quâ ratione laicis, qui de matrimoniorum inter fideles initorum valore & honestate cognoscendi ac pronuntiandi potestate carent, adstrui valeat potestas promulgandi leges, matrimonia aliàs valitura irritantes.

Dubium quartò est, quibus in Ecclesia competat potestas, impedimenta conjugum dirimentia introducendi. Et Romano quidem Pontifici tanquam supremo Ecclesiæ Legislatori eam competere, Orthodoxorum nemo est, qui in § 81, dubium & quæstionem vocet. De Episcopis autem aliisque Prælati, jurisdictionem quasi Episcopalem in certi territorii clerum ac populum obtinentibus, dubitandi ratio minimè levis est; quòd isti in sua quisque diocesi possint omnia, quæ in Christiano Orbe toto potest Papa, nisi aliqua ab isto suæ dispositioni specialiter sint reservata: quod post Abulensem in *Matth. cap. 16. quæst. 87.* Regulæ instar statuunt Sotus *Lib. 10. de Jusfit. q. 1. art. 3.* Gambara *de Offic. Legari Lib. 10. à n. 466.* Sanchez *Lib. 1. disp. 61. n. 3.* & alii: à Papa autem potestatem illam inferioribus Prælati ademptam, & sibi specialiter reservatam, nullam expressum reperitur.

Sed Regulam hanc nullo Jure esse fundatam, jam ostensum *Lib. 1. Tit. 30. à n. 81.* eamque, nisi variè limitetur, omnino falsam, præter alios pronuntiat Suarez *Lib. 6. de LL. cap. 14. n. 6.* & multis comprobatur Fagnanus *in c. Perniciosam 1. de Offic. Ordin. n. 29. & à n. 55.* quia, ut iste prolixâ deductione à *n. 31.* ostendit, Episcopi jurisdictionem suam immediatè accipiunt à Romano Pontificè: à quo in partem sollicitudinis,

non in potestatis plenitudinem vocantur, *can. Qui se fecit. 2. q. 6. & c. Ad bonorem 4. de Arb. & Usu Pall.*

Quare impedimentorum conjugia irritantium introductio Romano Pontifici, non solum ex Apostolicis constitutionibus vel Conciliorum Oecumenicorum decretis, aut perantiqua & universali Ecclesiæ consuetudine, ut cum non paucis Interpp. & DD. volunt Covarruvias *de Sponsal. p. 6. cap. 6. §. 10. n. 16.* & cit. Sanchez *Lib. 7. disp. 1. n. 10.* sed, hac & illis seclusis, ipsi soli etiam competit; quòd inferiorum Ecclesiarum Prælati eam generaliter concessam, Jure expressum non reperitur, ut cum Anchorano *Constit. 239. n. 1.* docent Fagnan. *in c. cit. n. 63.* Perez *de Matr. disp. 21. f. 5. n. 7.* & Card. de Lugo *Lib. 1. Resp. Moral. dub. 45. à n. 1.* ubi super factò Archiepiscopi, ad promovendam observantiam decretorum Conciliorum Lateranensis *c. fin. pr. de Clandest. de spons.* & Tridentini *Sess. 24. cap. 1. §. Cui malo, de Ref. Matrim.* non præmissis denuntiationibus celebranda conjugia in sua diocesi irritantis, consultus, eum potestatis suæ limites egressum, ab eoque propositum decretum irritantis valore destitui, respondit. Ratio est; quia ea potestas Episcopis non competit ex sua Ordinatione; cum ex ista præcisè actualem jurisdictionem in aliquod territorium aut subditos non habeant, ut patet in Episcopis merè Titularibus: sed eam immediatè accipiunt à S. Petri successoribus, Pontificibus Romanis: à quibus, dum in partem sollicitudinis vocantur, ejusmodi impedimenta introducendi potestatem ipsis communicari consuevisse, non constat: neque propter rei gravitatem publicè expediebat.

Neque hanc nostram doctrinam evertit; quòd, impedimenta quædam, etiam irritantia, olim ab Episcopis & à Conciliis

Conciliis Provincialibus vel Nationalibus introducenda, perhibeantur à Pontio *cit.* n. 12. quia ab his introductorum aliqua à Sede Apostolica rejecta & explosa, idem fateatur: alia verò impedimenta, ejusdem summæ Sedis auctoritate vel ratificatione accedente, constituta sunt aut approbata. Quò modò impedimentorù matrimonia dirimentium introductionem Episcopis competere, in dubium nemo vocat.

183. Dubium quintè & non magis expeditæ Resolutionis controversia est, an impedimenta matrimonium dirimentia introducendi vim aliquam habeat Consuetudo. Huic certè eam negat Glossa *fin. in c. 1. de Cognat. Spirit.* Joan. Andr. & Anchoranus *in c. Quod super 5. de Consang. in fine*, Gaëta *cit.* §. 4. n. 269, & alii, eà persuasi ratione; quòd consuetudo, si ejusmodi impedimenta nova introducendi, ea etiam ab Ecclesia constituta abrogandi vim obtineret; cùm ei, sicut Jus novum introducendi, *can. Consuetudo 5. dist. 1. & l. De quibus 32. ff. de LL.* sic etiam ab humana, tam Ecclesiastica quàm Seculari, potestate constitutum abrogandi, eive derogandi vis adstruatur, *c. fin. de Consuet. & l. De quibus cit. Suarez de LL. Lib. 7. cap. 18. n. 2. & Salas de LL. dist. 19. f. 10. n. 78.* ab Ecclesia autem constitutorum impedimentorum dirimentium aliquod abrogandi vis ipsi non obscure adempta videatur *c. Quod super cit.* ubi intra gradus Jure prohibitos conjugium permittens Consuetudo, tanquam corruptela, disertè reprobatur. Accedit; quòd, licet *c. Super eo 3. de Cognat. Spirit.* Consuetudini ejusmodi vis adstruatur, hæc tamen ei non competat, nisi ex Matrimonii contra eam contractis, sive ex conjunctione personarum, quas ea ad matrimonium inhabiles reddit, scanda-

lum pullulet, juxta *c. 1. cit.* ibi, *Nisi 184. consuetudo Ecclesia, que scandalum generat, aliter se habere noscatur: ex quibus verbis c. Super eo cit.* interpretationem petendam, in illius textum cum Glossa *V. Consuetudo*, notant Panormit. n. 4. Ant. de Butrio *in fine*, & Alexand. de Nevo à n. 18.

Majorem quidem vim in proposita materia Consuetudini adstruunt alii: qui tamen cum *cit.* Pontio *Lib. 6. cap. 5. n. 6. & Fagnano in c. 1. cit. n. 18.* ad eam, ut conjugiorum valori obflans impedimentum inducat, insuper exigunt consensum summi Pontificis, sive expressam istius approbationem, cùm; quòd eadem potestas exigatur ad legis abrogationem, quæ necessaria est ad ejus constitutionem, *arg. c. Cum jam dudum 18. de Preb. & dignit.* tum verò; quòd *c. Super eo cit. & c. Quòd dilectio 3. de Consang. & Affinit.* allegatæ Consuetudines ab Alexandro & Celestino utroque ejus nominis Papa III. expressè sint approbatæ: eaque approbatione transferint in naturam Constitutionis, secundum Hostiens. *in c. 1. de Sponsa duor. n. 1. & Turrecrem. in can. Placuit 13. dist. 32. art. 2.*

Sed malè; cùm specialis hujusmodi consensus non intervenerit in consuetudinibus *c. cit.* quia matrimonia secundum ipsas, ante memoratorum summorum Ecclesiæ Antistitum approbationes contracta, ab his pro validis habentur: tum verò; quia *c. fin. l. De quibus cit. & l. fin. C. Qua sit longa consuet.* generaliter approbata est omnis consuetudo, quæ congrua est rationi & legitime præscripta. Unde Legislatoris consensum, qui per conditos ab eo canones & leges Consuetudinarias habetur, ad consuetudinem sufficere, Panormit. *in c. fin. cit. n. 13.* Rochi de Curte *Tract. de Consuet.* f. 4. n. 14. *cit. Suarez cap. 13. à n. 6. &*

6. & aliorum primi nominis & notæ Interpp. ac DD. communis est sensus.
186. Quare Consuetudini, etiam à Pa-
pa specialiter non approbatæ, dummo-
do ea juxta *c. fin. cit.* rationalis & legiti-
mè præscripta sit, nova ejusmodi im-
pedimenta introducendi vim cum Navar-
ro *Manual. cap. 22. n. 83.* generaliter &
meritò tribuunt *cit.* Suarez *cap. 19. n. 26*
Sanchez *disp. 4. n. 11.* Palao *Tract. & disp. 3. p. 4. §. 2. n. 11.* Perez *disp. 21. sect. 6. n. 5.* & Gonzalez *in c. 1. hâc Rubrica n. 22.* partim propter textum *c. 1. cit.* junctâ Glosâ *V. Lege & c. Super eo cit.* ubi, an personæ aliquæ conjungi valeant, aut secus, Metropolitanæ & vicinarum Ecclesiarum consuetudo, quæ viget: non etiam, an ista à Sede Apostolica approbata, vel ejus violatio cum scandalo conjuncta sit, inquiri jubetur; partim verò; quòd consuetudine, quæ rationi congrua & legitimè præscripta est, antiquum Jus abrogari & novum introduci posse, generalis Regulæ instar desumatur ex *c. fin. cit.* eaque novum Festum, Jejunium, inhabilitatem ad beneficium introduci posse, passim receptum sit apud DD. Cur non etiam nova impedimenta, obstantia valori conjugiorum? cum huic non adverteretur; quòd ea constituendi potestas Sedi Apostolicæ reservata, vel soli immediatè concessa sit à Christo; quia reservatio & concessio ista solummodo excludit potestatem legislativam Secularem & Ecclesiasticam, Papali inferiorem. Non etiam Consuetudinem rationabilem & legitimè præscriptam: cui ea vis *c. cit.* satis stabilitur.
187. Non majorem vim habet contra eam allata ratio; quia eidem consuetudini, sicut Festum aut Jejunium, sic etiam impedimentum Matrimoniale tollendi vim cum Innocentio *in c. 1. cit. in fine*, haud agrè Sanchez *cit. disp. n. 14.* & alii con-

cedunt, permoti partim *arg. s. 1. c. Super eo & c. fin. cit.* in iisque fundatâ Regulâ generali: partim verò; quòd ejusmodi impedimenta tolli valeant: imò aliqua sublata aut restricta sint lege Ecclesiasticâ, *c. Non debet 8. de Consang. & Affinit. & à Trident. Sess. 24. cap. 3. & 4. de Ref. Matr.* quam, quæ rationabilem reddunt, novæ causæ & circumstantiæ, rationabilem etiam reddere valent consuetudinem, per tradita à Sylvestro *V. Consuetudo, q. 1. n. 2.* & Rocho de Curte *l. cit. f. 2. n. 15.*

Neque admodum urget *c. Quòd super cit.* textus; quia intelligendus est de Consuetudine, non congrua rectæ rationi, vel non legitimè præscripta, ut probè advertit Palao *cit. §. 2. n. 5.* cum, quæ ita præscripta & rationalis est, habeat vim legis, *c. fin. cit.* & pro ista suscipiatur, *can. Consuetudo cit.* Gonzalez *in c. Quòd super cit. n. 2.*

ARTICULUS IX.

De valore Conjugiorum, cum Juris Ecclesiastici impedimento initorum ab Hæreticis.

SUMMARIUM.

189. Invalidè hi contrahunt cum Naturalis & Divini,
190. Voti solennis,
191. Et secundùm multos cum quorundam Ecclesiastici Juris impedimento:
192. Quocum inira pro validis alii habent,
193. Vi Consuetudinis,
194. Legitimò tempore præscripta,
195. Et non deficientis in consensu legislatoris,
196. Vel rationabilitate,

197. de

197. *Atque Orthodoxorum moribus recepta:*
 198. *Hæreticos tamen Ecclesia Obedientia non subtrahentia,*
 199. *Et non adversantis Juri Naturali vel Divino.*
 200. *De illis sensu Authoris.*

189. **E**X proximè propositæ dubitationis Resolutione lucem non modicam accipit, sub seculi decimi sexti finem & superioribus annis lapsi decimi septimi initium moveri captum dubium ingens, maximè que momenti & usûs in provinciis Septentrionalibus frequentis controversia de valore conjugiorum cum dirimente, sed Juris merè humani, impedimento contractuum ab & inter Hæreticos, *Cum Humani*, inquam sive Ecclesiastici; quia cum Naturalis & Divini Juris impedimento ab ipsis inita, perinde, ut quæ ita contrahuntur ab Orthodoxis, irrita nullaque esse, nemo, est, qui in dubium & quæstionem vocet.

190. Ea etiam, quæ à Religione & Ordine sacro Apostatæ ad hæreticos transeunt cum seductis & secum abductis Catholicis vel cum A catholicis fæminis sacrilegè ineunt, viribus ac valore destitui, DD. Orthodoxorum olim hodiè que constans & certa doctrina est; quòd, ut alia omittam, eis non suffragetur ulla Consuetudo; cum ejusmodi Apostatarum ad Ecclesiæ gremium reverforum conjugia semper, itaque dissolvantur; ut non solum ipsi statim abstrahantur à consortio uxorum: sed his quoque ad Catholica sacra redeuntibus vel transeuntibus nova conjugia cum aliis viris permittantur, luculentò indicio nullitatis matrimoniorum, antè cum Apostatis initorum; cum, si ista fuissent valida, mulieribus ad alia & meliora vota transitus

permitti, viris, quibus antè copulatæ fuerunt, viventibus, non potuisset, *arg. c. Accepisti 2. c. fin. de Sponsa duor. c. Quanto 7. c. Gaudemus 8. de Divortio &c.*

Quare dubitatio & quæstio solummodo est de valore conjugiorum, quæ inter hæreticos cum aliis, Juris merè Ecclesiastici & in eorum terris non receptis, impedimentis dirimentibus coalescunt. Quam quæstionem etiam, postquam Hæresis in Germaniæ compluribus & circumjectis provinciis Septentrionalibus plenè invaluit, resolvere, imò lucubratione aliqua attingere, nemo ausus est ante Leonardum Lessium. Hunc etiam secuti DD. inter se non parùm discordes, de ea satis ambigè, miraque varietate sentiunt & loquuntur.

Et ejusmodi quidem Conjugia valore omnino destitui, cum eodem Lessio in *Austriaco Lib. 2. de Præscript. casu 1.* sentit Busenbaum *Medulla Lib. 6. Tract. 6. cap. 3. dub. 1. in fine* & latè defendit Gobat *Experient. Tract. 9. n. 49. & Appendic. 15. à n. 88.* pro sua hac Opinione allegans judicium Facultatis Theologicæ Celeberrimæ Universitatis Viennensis, ad quæstionem ab Archiducali Regimine Austriæ 18. Maij 1655. de iis sibi propositam, ea esse invalida, respondentis.

Ratio, quæ eorum valor impugnetur, præcipua est; quia Hæretici, hoc ipsò, quòd per Baptismi lavacrum Ecclesiam ingressi sint, istius jurisdictioni subiciuntur, episcopusque legibus adstringuntur; suæque in erroribus pertinaciæ & recessu ab obedientia ab earum obligatione non eximuntur, ex doctrina Belarmini *de Justificat. Lib. 4. cap. 1. & Suarez Lib. 4. de LL. cap. 19. n. 2.* & cum non appareat ratio, cur Connubialibus minùs, quàm aliis ejus legibus adstringantur, contra eos ab ipsis inita conjugia

conjugia valore destituentur. Quæ ratio

Confirmatur; quòd Hæreticos à legibus Ecclesiæ Connubialibus non eximat ipsis contraria Provinciarum Consuetudo; quia ad hanc, ut Ecclesiæ Legibus prævaleat eisve deroget, necessarius est Principis, sive supremi ejusmodi legum Conditoris consensus, Panormit. in c. fin. de Consuet. n. 13. Sylvester V. Consuetudo q. 3. & cit. Suarez Lib. 7. cap. 13. n. 1. qui in Consuetudinem ab Heterodoxis introductam, & Sanctionibus Ecclesiasticis contrariam consentire præsumi nullâ ratione potest; cum enim illi sint subditi Ecclesiæ rebelles, ullum istius favorem & in Consuetudinem, suis illarum legum transgressionibus introducendam, consensum non merentur. Cui confirmationi non parùm roboris addit declaratio S. Congreg. Cardd. Tridentini Interpp. Episcopo Tricariensi, Sedis Apostolicæ ad Belgas Legato 19. Januarii 1605. inter alia disertè rescribentis, *Hæreticos quoque, ubi Decretum Sess. 24. cap. 1. de Res. Matrim. est publicatum, Teneri talem formam observare: & propterea etiam ipsorum Matrimonia absque forma Concilii, quamvis coram Ministro Hæretico vel Magistratu loci, contracta, nulla atque irrita esse.* Cùm ergo non sit ulla ratio, cur irrita potius sint conjugia, quæ ab Hæreticis contra cit. cap. 1. Decretum, quàm quæ contra alias Sanctiones Ecclesiasticas, clausulâ irritante munitas, contrahuntur: sicut, quæ aliter, quàm coram proprio Parocho, sic etiâ quæ cum alio Juris Ecclesiastici impedimento contrahuntur, irrita erunt, arg. e. Translato 3. de Constitut. & l. Si liberam 28. C. de Nuptiis. Ita isti. Contra quos,

Proposita Heterodoxorum conjugia valida esse, defendunt Petr. Mar-

chantius Tom. 3. Tribunal. Sacrament. Tract. 1. tit. 6. concl. 4. Bonagratia Summa Q. Q. Regular. discept. de Matrim. Hæret. §. 8. qui tamen propter Cardinal. declarat. in contrarium in sua Opinione firmus non est & Henricus Mair de Matrim. Sacram. n. 67. pro se allegans Simonem Felicem Moralis scientiæ eximium Doctorem. Pro eorundem valore, teste cit. Gobat n. 32. non obscure stant Tannerus Tom. 4. disp. 8. q. 3. n. 122. Laiman. Lib. 5. Tract. 10. p. 2. cap. 4. n. 7. & Dicastillo de Matrim. disp. 3. dub. 10. dum valida esse docent conjugia ab Hæreticis, absente loci parochio Catholico contracta.

Fundamentum DD. istorum præcipuum & fere unicum est; quòd sanctionibus Ecclesiæ Connubialibus, quoad vim irritandi matrimonium, moribus sive contrariò non-ufu & Consuetudine non hæreticorum duntaxat, sed Orthodoxorum quoque sit derogatum, & Consuetudinarium jus inducendum conditionum jam nulla desideretur: & imprimis cum actuum frequentia diuturnitatem temporis concurrere, exploratum omnino sit, cum in Germania nostra & cæteris provinciis Septentrionalibus non decem tantùm & longissimò quadraginta annorum spatio, imò seculò integrò & longiori tempore matrimonia cum Ecclesiastici Juris impedimentis absque nullitatis existimatione suspicionèque liberè ineanantur ab hæreticis: & inita ex iisque susceptæ proles legitimæ ab ipsis quoque Catholicis habeantur: & quamvis Nobiles & Equestres præsertim familiæ, ne à sequiori & cum illegitimè natis inito connubio labem accipiant, sollicitè caveant, nullò tamen ejus metu conjugia ineanant cum iis, quorum parentes & majores alii contra sacrorum Canonum præscriptum fuerè copulati: similique modò, licet in-

justis

195. iustis nuptiis procreati ab officiis honorificis & publicis muneribus, à beneficiis Ecclesiasticis, & Metropolitanarum Cathedralium & quarundam etiam Collegiarum Ecclesiarum dignitatibus & Canonicatibus magnò rigore arceantur, ad hæc tamen & illa faciliè admittantur, quorum parentes, insuper habitis Ecclesiastici juris impedimentis, conjugia injerunt. Neque in eo, quod DD. isti propugnant Jure consuetudinario Principis sive legislatoris consensus aut rationabilitas desideratur. Ille quidem; quia ad consuetudinem necessarius non est Principis consensus Personalis, sed sufficit Legalis sive Juridicus, qui per leges & canones consuetudinarios habetur, ut cum Panormit. cit. n. 13. Rocho de Curte in s. fin. cit. f. 4. n. 14. docent cit. Suarez cap. 13. à n. 6. & Sanchez Lib. 7. disp. 4. n. 11. & 15. & dictum est Lib. 1. Tit. 4. n. 27. quibus contrarius & sanctionibus Ecclesiæ connubialibus quoad irrationem deroganti consuetudini vim adimens Papæ consensus ullò jure non est expressus. 196. Ista verò sive rationabilitas; quia, sicut solemnitate aliquam ad rei Ecclesiæ immobilis alienationem Jure præscriptam, v.g. Capituli subscriptionem, longissimo tempore non observatam, tandem tolli, eaque non interveniente, celebratam alienationem subsistere, juxta dicta Lib. 3. Tit. 10. n. 13. sic eodem tempore in aliquibus provinciis Septentrionalibus continuatò non usu merè Ecclesiasticorum canonum nuptias irritantium vim, ex iisque proveniente conjugiorum nullitatem cessare, non alienum à ratione & publicè expediens videtur non solum; quòd eorum, ex quibus ista provenit, canonum observantia sperari jam non possit: sed vel maximè; quòd eorum quoad irritandi vim cessatio conferat ad conservationem pacis & tranquillitatis publicæ inter A catholicos & Orthodoxos, & illorum ad Ecclesiæ gremium faciliorem reductionem: quarum illa sæpe adduceretur in discrimen, & ista multò difficilior foret, si ea, de quibus sermo est, hæreticorum conjugia pro incestis & inutilibus, ex iisque procreatæ proles pro spuris & illegitimis, officiorum & munerum publicorum in seculari, dignitatum aliorumque beneficiorum & sacre Ordinationis incapacibus in Ecclesiastica Republica haberentur.

Atque huic suæ rationi non leve robur addunt allegatione Praxis observatæ in Palatinatùs aliarumque Germaniæ nostræ provinciarum ad ovile Christi reductione: in qua defudantes clericos Seculares & Regulares de dissolvendis aut impetrata dispensatione renovandis ejusmodi conjugis laborasse, aut multum sollicitos fuisse, non constat: quantumvis non pauca à reductis, dum Lutheri aut Calvini dogmata sectarentur, cum diversis Ecclesiastici Juris impedimentis contracta fuisse, extra omne dubium sit.

197. Neque rationem hanc convellit aut infirmat Primò; quòd secundum eam Hæretici ab Ecclesiæ obedientia exempti planè essent in omnibus, in quibus ejus legibus & Constitutionibus stabiliter contraveniunt; quia illatio hæc in multis, & imprimis quidem in eo peccat; quòd ex mente DD. eam deducunt, legibus Ecclesiæ Connubialibus derogatum, supponat etiam quoad obligationem, quam DD. illi relinquunt intactam. Deinde; quia ab una vel pluribus particularibus Ecclesiæ legibus ad omnes illata assertio generalis communibus Juris & ipsius etiam Dialectices Regulis adversatur, eique minimè locus est in materia Legali; quòd, per viam Consuetudinis sicut unam vel plures, certum aliquem actum spectantes, Canonicas & Legales sanctiones ab-

nes abrogari eisve derogari, ex *c. fin. & l. De quibus cit.* exploratum est, sic omnes ejusmodi sanctiones tolli posse, uno ore omnes inficiuntur; cum ulius Consuetudinis ac præscriptionis vi subditos ab Obedientia eximi, nec Jus *c. Cum non liceat 12. de Præscript.* nec ratio permittat; ne evacuatis legibus omnis disciplina evanescat & Ecclesiastica terrenaque Respublica in nihilum redigatur, *c. Cum inter 5. de Consuet.* Demum; quia illatione illa impetita consuetudo particularis quoad conjugiorum valorem & ex iis susceptarum prolium legitimos natales firmata est moribus usque ipsorum Orthodoxorum, illa pro justis & ista pro legitimis habentium in provinciis, in quibus hæretici Catholicis permixti degunt.

199. Neque secundo; quod Constitutio-
nibus Ecclesiasticis scienter controvenientium consuetudo irrationabilis sit; cum ea Naturali & Divino juri adversetur. Non, inquam, etiam hoc deductam rationem infirmat; quia, esto legitimi superioris ordinationi cum pertinacia resistere Juri illi utrique: neutri tamen immediate repugnat nuptiarum cum impedimento, Jure solum Ecclesiastico dirimente, initarum valor, & ipse etiam contractus hoc ipso; quod impedimentum Jure humano proditum sit: & si hujusmodi valor & contractus Juri illi ita repugnaret, omnis actus contra legem humanam irritantem gestus ejusque valor Naturali & Divino Juri adversaretur: humanæque legi contraria Consuetudo quæcunque tanquam juri illis contraria penitus excluderetur, contra *c. fin. & l. De quibus cit.* textus & communem sensum DD.

Neque tertio eam convellit; quod contrarii mores utentium debeant esse rationabiles: tales autem hæreticorum mo-

res non sint, cum; quia ad Consuetudinem contra legem eaque inductam nullitatem non exigitur; ut actus, quorum frequentatione introducitur, bonâ fide & sine peccato sint continuati, per tradita *Lib. 1. Tit. 4. a n. 35.* tum verò; quia propositam consuetudinem ipsa ejus ad faciliorem hæreticorum conversionem pacisque & tranquillitatis publicæ conservationem conducentia satis rationabilem reddit. Alia, quæ deductæ rationi apponuntur: facile diluuntur ex Juris non-scripti principiis *cit. Tit. 4. traditis*, in quæ pleraque impingunt.

Ne autem ita roborata posteriori Opinioni pro priore allata obitent; ea DD. illius assertores variè enervant: & imprimis hæreticos suo quidem in errorem lapsu pertinaciæque & in Christi Vicarium inobedientia poenas potius quam favorem aliquem promeritos, etiam ipsi pronuntiant: miseracione tamen non indignos censent; quod ipsi magnam partem hodie, se errare & Ecclesiæ jurisdictioni ac legibus subjectos, inculpabiliter ignorent.

Deinde hæreticos, sicut à cæterarum, sic etiam à Connubialium Ecclesiæ legum obligatione non eximunt: ut, sicut antiquo Jure contrahentes matrimonia clandestina, licet ista subsisterent, secundum Trident. *Sess. 24. cap. 1. pr. de Res. Marrim.* sic etiam hæretici contra sacrorum canonum præscriptum copulati, seclusâ obligationis ignorantia peccent: licet ipsorum conjugia vi Consuetudinis subsistant. Valorem autem istorum & ex iis susceptarum prolium legitimitatem non hæreticis magis quam rei Orthodoxæ favorabilem, ajunt hoc ipso; quod eò stabilietur publica tranquillitas, & illorum ad Catholica sacra reductio expeditior reddatur.

Præterea ad ejusmodi consuetudinem ne-

nem necessarium Principis sive legislatoris Ecclesiastici consensum saltem tacitum non desiderari, asserunt; quod is per sacros canones, rationabilem & legitime præscriptam consuetudinem, etiam quæ Juri Positivo derogat, generaliter approbantes, satis habeatur: & non extet Constitutio Apostolica, quæ sanctionibus Ecclesiæ connubialibus deroganti Consuetudini specialiter resistat.

Demum relatâ Cardinalium declaratione, etiam si ea in forma authentica exhiberetur, plus non evinci volunt, quàm *cap. 1. cit.* decretò in provinciis, in quibus publicatum est, affici hæreticos: non etiam Consuetudini ademptam efficaciam ipsi aut aliis sanctionibus Canonice in aliquibus provinciis derogandi, si cut eis derogatum est in Gallicanis.

200. Ex duabus his Opinionibus, licet probabilis ac tuta utraque, & posterior, ratione Jurisque principiis generalibus spectatis, potior videatur, Controversiæ tamen decisionem Apostolicam, quæ ea propter rei gravitatem & casuum frequentiam dignissima est, humiliter expectare, quàm de ea certi aliquid statuere consultum reor.

ARTICULUS X.

De Matrimonio inito
Errore, Dolove obtento.

SUMMARIUM.

201. *Errore inita conjugia irrita sunt;*
202. *Propter defectum consensûs:*
203. *Qui in inito sub conditione impossibili,*
204. *Et presumpso matrimonio non consideratur.*

205. *Et omnino necessarius est.*
206. *Non omnia error dirimit matrimonium:*
207. *Sed versans circa individuum personæ:*
208. *Propter quem initio nullum fuit conjugium Patriarchæ Jacob cum Lia:*
209. *Etsi uterque à culpa valeat excusari.*
210. *Talis error conjugium dirimit Jure Naturali:*
211. *Etsi non obstat valori Benedicti-
onis,*
212. *Aliorum Sacramentorum,*
213. *Et Contractuum.*
214. *Error Qualitatis in personam redundantis,*
215. *Non alterius, conjugium dirimit.*
216. *Disparitas inter conjugium initum Errore & Metu:*
217. *Inter illud & Sponsalia,*
218. *Ceterisque contractus.*
219. *Consensus alligatus qualitati, hanc exigat.*

Errone Matrimonium dirimi, sicut 201. certa omnium sententia, ita communi DD. ferè omnium calculò approbata ratio est; quòd Matrimonium solo consensu contrahi pronuntiatum, Alexandri III. *c. Cum locum 14. de Sponsal. & Matrim. & Juris Regula fit, Nuptias non concubitus, sed consensus facit, l. Nuptias 30. ff. de R. J. Errantis autem, ac proinde conjugium Errore 202. contrahentis, nullus sit consensus nec voluntas, l. Cum testamentum 8. & l. Non idcirco 9. C. de J. & F. Ignorant.*

Hujus tamen, quantumvis gravissima, rationis vis non parùm infringi videtur decisione *c. fin. de Condit. apposit.* cujus *V. Licet*, Gregorius IX. apertè stat pro valore conjugii, initi sub conditione impossibili:

possibili: sub qua contrahens non consentit; quia non aliter consentit, quam si venerit conditio: quæ per rerum naturam evenire non potest; cum id, quod impossibile est, necessariò nunquam sit eventurum, secundum Aristotelem *Lib. 2. de Interpret. cap. 3.*

204. Cum eadem ratione & necessitate consensus non obscure pugnat altera non minus celebris decisio ejusdem Papæ c. *Is qui fidem 30.* & ante ipsum Alexandri III. c. *Veniens 15.* pronuntiantium pro conjugio ejus, qui sponsam de futuro carnaliter cognovit: quantumvis se in conjugium non consensisse, imò se dissensisse probare velit, ut cum Panormit. in c. *Is qui cit. n. 5.* observant Alciarus de *Præsumpt. pr. 2. n. 8.* Covarruvias de *Sponsal. p. 1. cap. 4. §. 1. n. 3.* & Menoch. de *Arbitr. Jud. casu 103. n. 8.*

At revera decisiones istæ rationis illius vim non infringunt, sed relinquunt intactam; quia *V. Licet cit.* sub impossibili conditione initum conjugium, non cum eam seriò adjectam constat: sed eò solum casu pro valido habetur, quò, an ea seriò jocòve aut alia intentione adjecta sit, dubium est: & propterea matrimonialis contractus favore consensus ei non alligatus, sed absolutus ac legitimus intervenisse præsumitur, arg. c. *Licet 47. de Test. & Attest. & c. fin. de Sent. & rejudic.* ut ad *Tir. 5. d. n. 18.* plenius tradetur.

Minus urgent decisiones c. *Is, qui fidem & c. Veniens cit.* quia etiam ipsæ nituntur præsumptione legitimi consensus in matrimonium, antecedentis commercium carnale ferè; sicut consensus in conjugium spirituale præsumitur ex gestatione habitus & aliis actibus propriis Professorum, c. *Vidua 4. & c. Ex parte 22. de Regular. Barbolà in c. Is, qui fidem cit. n. 3.*

205. Firma igitur manet ratio illa, eaque

stabilita Matrimonii errore initi nullitas ex defectu consensus: quem per textum *initio cit.* error tollit: & necessariò exigit valor matrimonii, per *can. sufficit 27. q. 2.* ubi Nicolaus Papa: *sufficit*, inquit, *consensus eorum*, de quorum conjunctionibus agitur: *qui solus, si deficiat, cetera frustantur, c. Cum locum cit. c. Tna 25. de Sponsal. & Matrim.* & alios passim obvios textus: quibus consonant Concilia Oecumenica Florentinum in *Decreto Fidei, de Sacramentis §. Septimum* ibi, *Causa efficiens Matrimonium est consensus utriusque contrahentis*, & Tridentinum *Sess. 24. cap. 1. de Ref. Matrim.* Id ipsum perluadet ratio; quia Matrimonium initur mutuà traditione corporum ad actus conjugales: quæ traditio contrahentium consensum ita exigit; ut ejus defectus nullà, tam Ecclesiasticà quàm seculari, potestate suppleri possit, ut cum Sylvestro *V. Matrimonium 2. q. 15.* Covarruvia *cit. p. 1. cap. 4. initio n. 4.* & aliis notat Sanchez *Lib. 2. de Matrim. disp. 27. n. 2.*

206. Quoniam verò consensum non omnis error tollit, non, quæcunque eò inita sunt, conjugia valore destituuntur. Quæ autem talia, aut errore non obstante valida sunt, statuendum est beneficiò distinctionis inter errores, qui sicut in ceteris, sic etiam in Connubiali contractu intervenire possunt & non rarè solent.

207. Primò enim intervenire in isto potest error circa substantiam, ut loquuntur, sive ipsum individuum personæ, quæcum matrimonium initur: sicut accidit, si Titius contrahere volens cum Bertha, id ineat cum Caja, per errorem existimans esse Bertham. Cujusmodi errore consensum excludi, patet ex *initio cit. & l. Si per errorem 15. ff. de Jurisdic. & matrimonium dirimi difertè habetur *can. Unico, 29. q. 1. ibi, Error persona conjugij consen-**

- consensum non admittit*; sicut enim, sine consensu in conjugium, hoc non datur, ita sine consensu in certam & determinatam personam, quacum ineundum est, nullum cum ea conjugium est: qui autem errat circa personam, non consentit in eam, quacum errore contrahit; cum ejus consensus totus feratur in personam absentem, quam per errorem existimat esse presentem: non in eam, quæ revera est presentis; ut proinde cum ista conjugium propter defectum consensûs non detur. Unde, ut *can. cit.* non malè declaratur, inter Jacob Patriarcham & Liam Labani filiam, pro Rachele illi suppositam, verum conjugium nunquam intercessisset: nisi cognito errore consensus in individuum vitæ societatem cum illa fuisset subsecutus, S. Thomas *in 4. dist. 30. q. 5. art. 1. ad 4.* & Brunellus *de Sponsal. conclus. 32. n. 1.*
208. Neque tamen propterea fornicarius Patriarcha fuit: quia ipsum excusavit ignorantia & affectus conjugalis. Liam etiam, licet adulterii & incestûs ream censeat Cornelius à Lapide *in Genes. cap. 29. v. 24.* ab utroque crimine illo cum laudato Doctore Angelico absolvunt Ystella *in Genes. cap. cit. n. 17.* & Perez *cit. disp. 24. s. 1. n. 12.* quòd lege primogenitarum & paternis imperiis, se illi legitime copulatam, existimavit; quia natu majorem primò nuptui tradi illius temporis, à Labano prætesà consuetudine, receptum fuit, ut notat Glossa *in can. cit. V. Primogenitarum.*
210. Hoc quidem Jacob cum Lia commercium verè conjugale fuisse, & errore circa ipsum personæ individuum interveniente conjugia validè iniri, evincere videtur paritas, imprimis cum Benedictione: quam eidem Patriarchæ, maternis consiliis ad representandam Esau primogeniti personam inducto, ab Isaaco, licet

error circa personam intervenisset, validè impensam, indicant istius sacro textu relata, verba, *Benedixitque ei, & erit benedictus* Genes. cap. 27. v. 34. Deinde cum cæteris Sacramentis omnibus, quorum valori personæ error non obest; cum Baptismus, Absolutio Sacramentalis &c. validè conferantur, quantumvis Sacramenti minister circa baptizati, absoluti &c. personam erret: & Cajus sit, quem esse Titium existimat. Et demum cum Emptione, Venditione cæterisque Contractibus, qui regulariter validè celebrantur, licet v.g. venditor Cajum emptorem errore deceptus pro Titio habuerit.

Sed firma manet nostra de isto Patriarchæ & aliorum quorumcunque, etiam infidelium, erroneis conjugii sententia; cum enim circa personæ individuum intercedens error excludat consensum, ad conjugium ritè ineundum requisitum Jure Naturali, hoc ipso Jure illud Patriarchæ, & quæcunque, etiam infidelium, tali errore celebrata conjugia irrita sunt.

Neque aliud evincunt: imò nec subsistunt pro istorum valore allatæ paritates. 211.

Prima; quia Benedictio illa, vel ab Isaaco directæ fuit in personam filii præsentis, seu primogeniti: qui jam non Esau venator, sed Jacob censebatur, ut cum Tostato *in Genes. cap. 27. q. 7.* Cornelius *ibid. v. 33.* vel, ut alii cum SS. Augustino *de Civitate Dei cap. 37.* & Theodoro *in Genes. q. 79.* volunt, cum initio ob errorem personæ fuisset invalida, postea subjectis verbis, *Et erit benedictus*, à Patriarcha, ita cognitæ divinæ dispositioni se conformante, fuit confirmata.

Altera; quia in Baptismi, Pœnitentiæ aliorumque Sacramentorum administratione non spectatur hæc vel illa, sed ferè solummodo præsens persona; cum baptizantis, absolventis &c. & ipsorum etiam 212.

etiam Sacramentorum non interfit; an hæc vel illa baptizetur, absolvatur &c. & propterea in Baptismo, Absolutione &c. conferentis intentio solum in personam præsentem dirigi soleat: & si non in præsentem, qualiscunque ea sit, sed certam & determinatam aliquam dirigetur, si præsens ista non esset, Baptismus & Absolutio invalidè conferrentur: sicut contra validum foret matrimonium, si id contrahens cum persona præsentem, qualiscunque ea sit, contrahendi haberet intentionem, *cit. Gutierrez cap. 89. n. 2. Sanchez disp. 18. à n. 12. & Perez n. 10.*

213. Postrema; quia vendens rem, v.g. equum, hunc præcisè tradere: & istum emens præcisè pretium vendenti tradere intendit, quisquis sit, cui ille rem, vel pro re pretium iste tradit. Aliter res se habet in Matrimonio: in quo contrahentis intentio fertur in personam, non quamcunque, sed certam & determinatam: quacum id inire specialiter intendit. Ratio hujus tam luculentæ disparitatis est; quia, an equus huic vel illi emptori, & vicissim pretium huic aut alteri venditori obveniat, plerumque parum interest venditoris & emptoris; cum ab utroque ferè sola æqualitas inter datum & acceptum, equum & pretium soleat attendi. Contra in Matrimonio, quod individuum vitæ societatem inter contrahentes inducit, horum utriusque plurimum interest, quocum ineatur. Unde in eo contrahentium intentio dirigi censetur in personam, non qualemcunque præsentem: sed in eam, quæ cognita & specialiter electa est; ac proinde, si ea, quæ præsens est, per errorem judicatur esse alia, quæ electa & absens est, matrimonium cum præsentem ininitum, invalidum erit; quia actus agentium ultra eorum intentionem non operantur, *l. Non omnis 19. ff. de Reb. credit.* Ita cum S. Thoma *cit. dist. 30. q. 9. art. 1.*

Alexand. de Nevo *in c. Proposuit 2. de Conjug. Servor. n. 9. & aliis DD. cit. Gutierrez n. 2. & Sanchez Lib. 7. disp. 18. num. 12.*

214. Secundò, Error versari potest circa qualitatem quidem, sed in ipsum personam individuum redundantem: sicut contingit, cum qualitas, circa quam ille versatur, est omnino singularis, & certum individuum denotans, v.g. quòd is, quocum matrimonium initur, sit certi Regis vel Principis filius, aut filia primogenita: vel, cum qualitas aliqua est unicus finis Matrimonii cum aliquâ contrahendi ita; ut hoc unice eligatur, tanquam medium ad finem seu qualitatem illam obtinendam; quòd persona, quâcum matrimonium initur, illâ prædita esse judicetur v.g. si juvenis opibus præpollens, sed non nobilis, ad familiam aliunde adscito splendore ornandam, attollendamque, affinitatem cum illustribus familiis querat, & unice eò sine inducatur ad matrimonium cum puella, quæ se illustri sanguine procreata dolosè mentitur: cujusmodi mulieris imposturæ illustre exemplum ex Caramuele refert Gobat *Experient. Tract. 9. n. 114.* Atque hujusmodi errore, quantumvis circa qualitatem sit, matrimonium dirimitur; ac proinde quod Caia cum certi Regis aut Principis primogenito, vel Titius cum sola puella illustri inire vult, irritum nullumque est, si ab illa cum secundò vel tertio genito, & ab isto cum ignobili per errorem sit contractum: sicut de priori, cum D. Thoma *1. p. q. 29. art. 1. & communi aliorum sententia Sanchez disp. cit. n. 26. de posteriori, cum eodem Caramuele Fundament. Theolog. fund. 70. §. 2. docet Gobat cit. 114.* Ratio de utroque est; quia in iis desideratur legitimus consensus; hic enim non ferebatur in personam, nisi ut præditam qualitate primogenituræ, aut nobilitatis: ad quam

ad quam obtinendam matrimonium tanquam medium unice fuit electum.

215. Tertiò, intervenire error potest circa qualitatem, in substantiam sive individuum personæ non redundantem, v.g. si idem Titius matrimonium contrahat cum Caia, quacum id inire intendit, non parùm deceptus; quòd eam nobilitate, opibus, formâ, modestiâ, aliâve dote præstare falsò existimârit. Cujusmodi errore, licet ad ineundum matrimonium inducendus sit, hoc tamen contractum, si ejusmodi dotis seu qualitatis existentie contrahentis intentio alligata non fuit, jure subsistere, cum Glossa in c. *Cum dilectus* 6. V. *Ad satisfactam, de Iis, qua vi metusve* &c. & Panormit. *ibid.* n. 13. docent *citt.* Sylvester V. *Matrimonium* 8. q. 1. *citt.* Covarruv. p. 2. cap. 3. §. 7. n. 3. Gutierrez cap. 89. n. 3. & Sanchez *disp. cit.* n. 18. Moventur partim decisione Urbani III. c. *Cum in Apostolica* 18. *hâc Rubr.* pro valido habentis conjugium, cui dolosum mendacium & subreptio causam dedit: partim ratione; quia hujusmodi error non tollit consensum in personam, ad matrimonii valorem requisitum, & in traditione juris in corpus personæ consistentem, manentemque, licet ista existimatâ qualitate prædita non sit. Accedit; quòd, si talis error matrimoniale consensum tolleret, plurima matrimonia, magnò prolium maximòque Reipublicæ damno & publicò scandalò, dissolverentur, ut rectè observant *citt.* Perez f. 3. n. 8. & ex eo Gobat n. 17.

216. Neque Resolutionem hanc convellit; quòd irrita sint conjugia inita gravi & injusto metu, c. *Cum locum* 14. c. *Veniens* 15. & c. *consultationi* 28. qui tamen voluntario & libero consensui non magis obstat, quàm hæcenus declaratus error & dolus; quia metus multò faciliùs probatur, quàm dolus; & propterea

ad cavendas multas difficultates & lites judiciales Ecclesia non, sicut metu, sic etiam dolo, & ex hoc orto errore circa qualitatem, in substantiam vel individuum personæ non redundantem, inita matrimonia irritavit, Laiman *Lib. 5. Tract. 10. p. 4. cap. 5. n. 2.* Accedit; quòd metus minuatur voluntarium circa substantiam personæ: non etiam dolus & error circa ejusmodi qualitatem, Perez *cit. disp. 24. f. 3. n. 16.*

Neque etiam; quòd sponsalia: imò etiam alii bonæ fidei contractus, quibus dolus, indèque ortus error causam dedit, vel irriti sint ipso jure, vel saltem obnoxii rescissioni, l. *Eleganter* 7. *pr. ff. de Dolo* §. 1. *Si dolo* 5. *C. de Rescind. vendit.* Quia, utcunque ista se habeant, alia, quàm eorum, ratio est contractus matrimonialis; cum, præterquam, quòd sponsalia & ceteri contractus naturâ suâ solubiles, matrimonium autem insolubile sit, ex illorum irritatione, sive à jure, sive per sententiam inducatur, tam gravia mala & scandala non sequantur, quàm errore circa qualitatem in personæ substantiam non redundantem, contracti matrimonii irritatio afferret, Palao *Tract. 28. disp. 4. p. 5. n. 4.*

Si tamen ejusmodi qualitatis existentie intentio alligaretur, sicut contingeret, si à Titio matrimonium cum Caia contraheretur sub expressa conditione, *Si Virgo, Nobilis aut Opulenta sit,* matrimonium cum eâ, hujusmodi dote, vel qualitate carente, in initum irritum foret; cum in eo consensus clarè desideraretur, *citt.* Laiman. *num. 2.* & Perez f. 3. *num. 4.*

K

ARTICU-

ARTICULUS XI.

De Matrimonio &
Sponsalibus, Metu ex-
tortis.

SUMMARIUM.

220. Matrimonium irritat Metus
221. Non quidem levis
222. Neque etiam gravis à Naturali
223. Vel à libera causa justè incussus
224. Sed exigitur injustus
225. Aut justè modum excedens
226. Præsertim, si ad extorquendum
matrimonium
227. Etiam ab aliquo tertio,
228. Aut ad id cum una ex pluribus ob-
tinendum sit incussus.
229. Injusto metu aliò sine illatò obtre-
num pro valido habentium,
230. Idque irritum esse, asserentium O-
pinio verior,
231. Jurisque decisionibus,
232. Et rationi magis consentanea est.
233. Etiam cum metus solum materia
liter injustus,
234. Et sine mali inferendè animo est il-
latus.
235. In dubio favorabile non est ma-
trimonium coactum.
236. Non valet matrimonium initum
intuitu liberationis, à metu in-
ferente,
237. Et ab alio etiam promissa
238. Nisi illa ab isto debita Jure non
fuerit.
239. Coacta conjugia in foro externo,
240. Et in interno quoque irrita sunt.
241. Eadem secundum aliquos irrita
sunt Naturali Jure
242. Verius Ecclesiasticè duntaxat,
243. Etque Decretalibus antiquiores
244. Consensum ab injusta vi liberum
exigente.
245. Infidelium conjugia metu extorta
valent.
246. Secundum aliquos etiam Fide-
am, si sint jurata
247. Quod alii merè negant
248. Licet olim sponsalia,
249. Et fortassis ipsum quoque matri-
monium metu initum subsite-
rit.
250. Conjugia metu inita sponte ad-
missa copulà carnali,
251. Et ita diu continuata cobabita-
tione convalescerunt ante
252. Non etiam post Concilium Triden-
tinum.
253. Metum inferentem eum passo ad
nuptias obligari, asserentium,
254. Et negantium Opiniones
255. Etque de re sensus Autoris.
256. Sponsalia coacta hodie quidam ir-
ritia
257. Verius alij, ea valida esse, desen-
dunt
258. Quòd neque Naturali,
259. Neque Positivo Jure reperiantur
irritata.
260. Non semper locus est argumento à
Matrimonio ad sponsalia
261. Quæ ad nuptias obligant cessante
metu,
262. Illas non irritante, nisi metus in-
terveniat in contractu.

Contractus Matrimonialis non so-
lùm Voluntarius, sed ferè etiam
Spontaneus, hoc est, non vi me-
tù extortus esse debet, c. Cùm
locum 14. ubi relatum Alexandri III. ad
Episcopum Papiensem rescriptum est.
Cùm locum non habeat consensus, ubi me-
tus vel coactio intercedit, necesse est; ut
ubi assensus cujusquam requiritur, co-
actionis

tionis materia repellatur. Matrimonium autem solo consensu contrahitur: & ubi de ipso queritur, plenâ debet securitate gaudere, cujus est animus indagandus; ne per timorem dicat, sibi placere, quod odit, & sequatur exitus, qui de invitâ solet nuptiis provenire. Consonant decisiones c. Veniens 15. c. Consultationi 28. hâc Rubr. & c. Significavit 2. de Eo, qui duxit in matr. &c. Quod sicut omnino certum, sic indubitatum est, matrimonia non dirimi Metu quocunque. Quô autem id fiat, planum erit, si inter Metum gravem levemque, à causa Naturali & libera, justè injustèque, ad Matrimonium extorquendum & aliô sine sive intentione incussum distinguamus.

221. Et primò quidem matrimonium non irritari metu solum levi, à quocunque etiam ad conjugalem consensum extorquendum incusso, non obscurè desumitur ex c. Veniens cit. quô relatus idem Alexander Papa ad conjugii nullitatem exigit metum, qui cadat in constantem virum, Neque id immeritò; quia metus levis, sicut exigua est vis; ut facile superari queat: sic exigua consideratio & ratio in Jure habetur, c. Cum dilectus 6. de Us, qua vi metusve causa, l. Metum 5. & 6. ff. Quod metus causa & l. Vani 184. ff. de R. J. etiam in matrimonio; quia alias plurima conjugia nulla & dissolvenda essent; cum metu levi frequentissimè contrahantur, Glossa in c. Veniens cit. V. In virum Panormit. in c. Consultationi cit. n. 4. Sylvester V. Matrimonium 8. q. 11. disto 2. Covarruvias de Sponsal. p. 2. cap. 3. §. 4. pr. & Sanchez Lib. 4. disp. 17. n. 3.

222. Secundo, sicut cæteros, sic etiam matrimonialem contractum, metu etiam gravi, à causa Naturali, vg. metu mortis ex humorum abundantia alicui imminenti, incusso non irritari, omnes facile concedunt; quôd tali metu contrahens non

patiatur injuriam: metus autem, sicut cæteros actus, sic etiam matrimonium non irriter, nisi cum injuria sit conjunctus, ut mox statuetur.

Tertiò, matrimonium etiam non irritari metu etiam gravi justè inclusò, sive ab eo, cui Jure competit, grave malum, nisi illud contrahatur, inferre, cum Hostiensis in c. Veniens cit. ad finem & ibi Joan. Andr. n. 8. Anchorano n. 6. Panormit. n. 8. Sanchez cit. disp. 17. n. 3. & Perez de Matrim. disp. 17. f. 8. n. 2. satis concors & certa sententia est aliorum præcipui nominis Interpp. ac DD. pro validis habentium conjugium Primò à reo ærumnoso carcere justè detento liberationis sibi promissæ intuitu initum cum filia detinentis, sive matrimonium à detento sub liberationis conditione filix ultro oblatum, sive acceptatum sit. Secundò à reo, ob homicidium perpetratum ad mortem vel triremes condemnato, ad vitam & libertatem conservandam initum cum uxore, filia vel consanguinea occisi vel etiam cum meretrice. Tertiò ab eo, qui bellò justè sibi illatò ad angustias redactus vel in arce obsessus sub pacis obtinendæ vel solvendæ obsidionis conditione duxit filiam hostis, à quo bellò impetitus est vel obsessus. Quartò excommunicationis vel alterius gravis pœnæ à judice Ecclesiastico intentatæ metu initum cum puella, cui præviis sponsalibus de matrimonio contrahendo data fides, quæve nuptiarum spe & promissione decepta & corrupta ab ipso fuit. Quintò à juvene initum cum puella, quacum ipsi in flagitio deprehensò deceptæ parens, si eam non ducat, accusationem est minitatus, arg. l. Continet 3. §. 1. ff. Quod metus causa & gest. quô relatum Ulpiani responsum est, passo vim metumve, qui non contra bonos, sed jure licitò sive justè illatus est, Jura non subvenire. Ratio est partim, quòd talis me-

determinatè ad illam ducendam obligari & carceris ærumnis compelli, Jure non potuit, ut cum *cit.* Sanchez *disp.* 13. n. 7. rectè observat Pontius *de Matrim. Lib. 4. cap. 18. n. 13.*

227. Quintò hujusmodi injustus metus matrimonium irritat, sive is gravis mali intentione ab eo, quocum istud est contractum, sive ab alio ad extorquendas nuptias fuerit incussus, ut desumitur ex *c. Veniens cit.* decisione, quâ irritum declaratur matrimonium, mortis aliàs inferendæ metu initum cum puella: licet mortem non ista, sed ejus parens fuerit minitatus. Ratio est partim; quia metu gesti contractus & actus alii ad illum passim instantiam rescinduntur: licet metus non eorum, quibuscum actus gesti sunt, sed alicujus tertiæ personæ injuriâ fuerit illatus, *l. Si cum exceptione 14. ff. Quod met. causâ gest.* metus autem, qui contractus & actus alios infirmos & obnoxios rescissioni, matrimonium ipsò Jure irritum reddit, ut cum Præposito *in c. Cum locum cit. n. 6.* & aliis observant Navarrus *Confil. 36. hâc Rubr. n. 10.* & Covarruvias *p. 2. de Sponsal. cap. 3. §. 6. n. 4.* partim verò; quia metu, à tertio ita incusso, gravis injuriâ inferitur contrahenti eum passo & libertas consensus minuitur non minùs, quàm si incussus fuisset ab eo, quocum matrimonium est contractum, *citt. Sanchez disp. 13. n. 19.* & Pontius *cap. 14. n. 15.* Hæc satis certa.

228. Dubium autem est primò de valore matrimonii, à Titio initi cum Bertha, unâ ex tribus sororibus, ad quarum unam ducendam gravi & injusto metu fuit coactus. Id certè cum Præposito *in c. Cum locum cit. n. 8.* Felino *in c. In præsentia 8. de Probat. n. 37.* & Jafone *in l. Titia 134. ff. de V. O. n. 6. in fine* pro valido habet Azor *p. 1. Instit. Lib. 1. cap.*

11. q. 11. *in fine*, ductus aut veriùs deceptus paritate cum electione, celebratè de una ex tribus personis, ad quarum aliquam eligendam injustè coacti sunt electores: cujusmodi electionem cum Panormit. *in c. Cum terra 14. de Elect. n. 4.* DD. *citt.* validam esse, ajuat, ab eaque, tanquam spirituali matrimonio inchoato, *c. fin. §. Si vero pr. Ut lite non contest.* argumentum transferunt ad matrimonium carnale; nam & hoc ita initum Jure subsistere, inde etiam desumunt; quòd ad contrahendum cum Bertha Titius non fuerit coactus, sed eam duabus ejus sororibus liberæ ac spontaneæ voluntatis determinatione prætulit instar electorum, ad aliquam è tribus personis propositis eligendam injusto metu coactorum.

Verùm hac in re locus non est argumento, ad carnale matrimonium ducto ab electione, partim; quia electio, ejusque de aliquo celebratæ acceptatio eò ipsò; quòd via duntaxat & inchoatio quædam sit spiritualis conjugii, inter Prælatum & Ecclesiam intercedentis, *§. Si vero cit. pr.* non rectè æquiparatur matrimonio carnali, sed solis sponsalibus de futuro, quæ gravi & injusto metu extorta in multorum & veritati magis consentanea sententia Jure subsistunt: quamvis, illò extortum carnale matrimonium irritum esse, certa omnium sententia sit, propter apertos textus *c. Cum locum, c. Veniens &c. cit.* partim verò; quia à valore spiritualis ad carnale matrimonium arguere non licet, quando eò argumentò illati contrarium Jure est expressum: sicut de carnali matrimonio metu injustè incusso inito expressum est *cc. cit.* in quorum textus intenti *citt.* Covarruvias *cap. 3. §. 5. n. 8.* Sanchez *disp. 12. n. 20.* Pontius *Lib. 4. de Matrim. cap. 14. §. n. 14.* Palao *Tract. 2. disp. 1. p. 9. n. 9.* & *cit.*

K 3

& cit. Perez *f. 10. n. 6.* in proposito casu matrimonium, à Titio initum cum Bertha, pro irrito & merito habent; quod hoc contrahens gaudere debuerit plenâ libertate, *c. Cùm locum cit.* quâ tamen Titius gavisus non est; cùm metu injustè incusso verè & simpliciter coactus sit ad ducendam unam ex tribus; quas cùm averfatus omnes sit, ex nuptiis secutis cum una timeri jure possunt infelices exitus, qui ex coactis nuptiis solent provenire.

229 Dubium secundò &, sicut utilissima in praxi, sic difficillimæ resolutionis controversia est de matrimonio inito metu, injustè quidem, sed alio fine, quam ad id extorquendum incusso. Id enim pro valido eum Ant. de Butrio *in c. Cùm locum cit. n. 11.* & Præposito *in c. cit. n. 12.* habent Covarruvias *cit. p. 2. cap. 3. §. 4. n. 15.* Henriquez *Lib. 11. cap. 49. n. 4. cit.* Sanchez *disp. 12. n. 3. §. 11.* & Perez *f. 9. n. 3.* quorum ille, id apud omnes certissimam conclusionem, iste assertionem DD. communissimam esse, aiunt.

Moventur primò; quia hujusmodi matrimonium irritatum non est Jure Naturali vel Divino; cùm voluntario & spontaneo consensu electum initumque sit; Ecclesiastico autem ex metu pro irritato id solum habetur, quod extortum est metu, ad id extorquendum incusso; cùm rescripta Apostolica, *c. Cùm locum: c. Veniens, c. Consultationi & c. Significavit cit.* relata, planè omnia propositis ita initorum casibus sint accommodata.

Secundò; quia, cùm metus alio quàm conjugii extorquendi sine incutitur, contrahens ad matrimonium à nemine impellitur: sed hoc tanquam medium ad propulsandum, quod intentatum est, malum, spontaneo consensu ipse eligit:

&, licet ejus mali intentione patiatur violentiam & injuriam, ista tamen non intervenit in contractu nuptiali, nemine cogente liberè ac sponte electo; ac proinde contrahens nec est, nec dici valet ad matrimonium injustâ vi coactus.

Tertiò; paritate cum ingressu & susceptione habitus Religionis; cùm enim ista, mortis ex infirmitate imminentis metu facta, Jure subsistat, *c. Sicut nobis 17. de Regular.* quòd ingressus & habitus susceptio ab ægroto ad propulsandum mortis periculum, nemine alio impellente, sponte ac liberè sit electa, Jure etiam subsistit matrimonium; quod ad mortis aut alterius mali, aliò quàm illius extorquendi animò intentati, periculum evitandum est contractum; cùm; quia etiam hoc, nemine ad id cogente, propriæ & liberæ voluntatis spontaneo motu fuit electum: tum verò; quia à matrimonio spirituali ad carnale, & vicissim rectè ducitur argumentum, *c. Inter & c. fin. de Translat. Episc. Boerius Decis. 1. n. 18.* & Everard. *Legal. Arg. loco 33. à n. 1.*

Quartò; quia matrimonium injusto, sed alio quàm ejus obtinendi animò illato metu initum, Jure invalidum esse, nequaquam certum, sed maximè dubium est: in dubio autem ejus valor potius quàm nullitas adstruenda est, propter specialem ac justum ejus favorem, *c. fin. de Sent. & re judic. c. Directa 39. de Appellat. & c. fin. de Condit. apposit.* etiam contra sententiam communem, ut cum Panormit. *in c. fin. cit. de Sent. & re jud. n. 3.* & Menoch. *Lib. 2. præsumpt. 71. n. 30.* notant Barbosa *in c. fin. cit. n. 2.*

Verisimilitùs tamen injusto etiam hujusmodi metu, sicut contractus & actus alios obnoxios rescissioni, juxta dicta *cit. Tit. 40. n. 35.* sic matrimonium irritum reddi,

reddi, defendunt Aut. Cucchus *Lib. 5. Institur. major. tit. 12. n. 160.* Palacios *in 4. dist. 29. disp. unic. ad finem §. Nond. Veracrux Specul. p. 1. art. 8. dnb. 3. §. Clarissimè &*, aliis relatis, Card. de Lugo *de I. & I. disp. 22. n. 175.* quibus suam hanc sententiam persuasit

231. Primò, *c. Cum locum cit.* textus, quò relatus Alexander III. *Ubi*, inquit, *de ipso Matrimonio queritur, plenà debet securitate gaudere, cujus est animus indagandus; ne per timorem dicat, sibi placere, quod odit, & sequatur exitus, qui de invitis solet nuptiis provenire*: quibus verbis Papa Primò in contrahente exposcit plenam securitatem ab injusto metu ab eo, quocum aut in cujus gratiam matrimonium initur, immunem: quæ in matrimoniali contractu non minus deficit, si is metu alio animò & fine, quàm ad contractum illum obtinendum, incussò initus sit. Secundò de metu injusto loquitur indistinctè & abstrahendò, an metus ad nuptias extorquendas vel alio fine sit incussus. Tertio subiicit rationem adversus consensum, secutum ex metu utroque fine incusso militantem; cum etiam, si consensus injusto metu ex alia quàm matrimonii obtinendi causa illatò extortus sit, eò contrahens per timorem dicat, sibi placere quod odit, & facillè sequantur exitus infelices. Quartò demum in ipsa propositi facti specie non exprimitur, illatum ad nuptias extorquendas: & si hoc exprimeretur, antecedentium tamen verborum generalitas quemcumque metum injustè incussum comprehendit ac irritat matrimonium cum eo, qui mali intentione eum incussit, vel in ejus gratiam contrahendum.

Secundò argumentum ductum à contractibus & actibus aliis, gravis mali etiam alio fine quàm ad eos extor-

quendos, intentati metu gestis, itaque per ingressum Religionis inito matrimonio spirituali: quorum illi obnoxii recessioni, *arg. 1. Nec timorem 7. ff. Quod met. causa gest.* hoc ipso Jure irritum esse, *cit. n. 35.* dictum & desumptum est ex *c. 1. de lit. que vi metusve caus.* quò ob metum pro invalido apertè habetur mulieris in Monasterium ingressus & susceptio habitus Religionis: licet mortis metus ei non ad ingressum & susceptionem illam extorquendam sed ex alia causa, scilicet ob suspicionem & in ultionem adulterii fuerit illatus, ut planè liquet ex eo; quò non à marito, qui mulierem propter suspicionem illam jussit occidi, sed à militibus ad necem illi inferendam constitutis, & tunc primò, cum mulier in sylvam jam educta & evaginató gladiò interficienda esset, *Pietate ductis*, sive mulieris miseratione commotis ingressus Religionis ei propositus & vita condonata fuerit *Sub tali conditione, si in Monasterio de Colobris habitum susciperet Monachalem*; ac proinde mulier intravit Monasterium & habitum suscepit tanquam medium ad evitandum periculum mortis, non ad ingressum & susceptionem illam extorquendam, sed alio fine, scilicet in ultionem adulterii, sibi inferendæ. Cum ergo à matrimonio spirituali ad carnale ducto argumentò, tanquam Jure valido, oppositæ Opinionis Assertores ipsi utantur, metu obtentum, sicut spirituale, sic etiam carnale matrimonium irritum est: licet metus non ad ejus contractum extorquendum, sed alio fine fuerit illatus.

Tertiò; quia eadem ferè ratio est contractus, gravis & injustè intentati mali metu initi, sive malum illud ad contractum extorquendum, sive alio fine fuerit intentatum; esto enim, malum alio fine intentatum sit, intentatum tamen est

men est per injuriam: isque, cui intentatum est, in contractum verè & simpliciter injusto metu coactus consentit, non consenturus, si mali intentatio abfuisset; atque idcirco is, qui metum mali intentione intulit, ad tollendum & reparandum omne damnum, quod ex mali ab ipso injustè intentati metu secutum est, resarcitionem obligatur, & tenetur procurare metum passi reductionem in statum indemnitate: & cum hoc per actus, mali ab eo intentati metu gesti, rescissionem obtineatur, ad contractum rescindendum obligatur juxta deducta *cit. Tit. 40. n. 35.* Cum ergo metus, qui sufficit ad rescissionem contractuum & actuum aliorum, matrimonium ipso jure irritet, ut cum *cit. Navarro n. 10. & Covarruvia n. 4.* tradit *cit. Sanchez disp. 6. n. 2.* imò apud hunc Doctorem *disp. 13. n. 1.* matrimonium, propter specialem ejus prerogativam & maximam libertatem, quandoque irritari metu, qui ad aliorum actuum rescissionem sufficiens non est, cum *Glossa inc. Abbas 2. V. Coactus de his, qua vi Et. Panorm. in c. Veniens cit. n. 8. ad 2. Alex. de Nevo ibid. n. 18. Cucchus cit. Tit. 12. n. 129.* & alii velint, gravis mali injustè intentati metus matrimonium irritabit, etiam si ejusmodi malum alio fine quàm ad extorquendum consensum nuptialem fuerit intentatum; cum verè & simpliciter ineatur à coacto metu per injuriam incusso, & cum eo vel in gratiam ejus, à quo metus ita est incussus; ut adeò de tali matrimonio procedat dispositio, *c. Cum locum cit.*

Confirmatur hæc ratio; quia matrimonium mortis vel alterius mali gravis injustè intentati metu initum irritandi ratio fuit; ut illum passi libertati & indemnitate consuleretur, & occurreretur malitiæ injustitiæque inferentis: ne scilicet metum passus ex aliena injuria pa-

teretur irreparabile damnum: & qui illum intulit, ex sua iniquitate inaufertibile lucrum seu commodum consequeretur: quæ ratio contra matrimonium metu per injuriam illato contractum æquè militat, si malum aliò, quàm si illud extorquendi animò fuit intentatum.

Ex hac resolutione inferitur, invalidum esse matrimonium Primò, quod ex alia quàm consensù conjugalis extorquendi causa injustè condemnandus ad se liberandum cum filia judicis contraxit, vel huic etiam sub liberationis conditione ipse obtulit. Secundò etiam, si ad mortem v.g. vel trirèmes à judice, allegationibus & probationibus falsis decepto, ac proinde non formaliter sed materialiter tantum injustè fuisset condemnandus; cum enim metu ex parte solius patientis injusto gesti actus alii ad istius instantiam rescindantur, juxta dicta *cit. Tit. 40. n. 30.* matrimonium, metu ex parte solius patientis injusto cum inferente vel in ejus gratiam cum alio contractum, irritum erit. Tertio initum metu cujuscunque gravis mali & vexationis injustæ, alio fine quàm ad nuptialem consensum obtinendum, etiam sine ejus mali inferendi animo, illato; quia mali, quod justè inferri nequit, sicut illatio, sic & comminatio injusta est eodémque modò, quò illa etiam ista voluntatem ad consensum impellit; cum metum non causet ipsum malum, sed ejus inferendi apprehensio, quæ eadem est, eodémque modò movet & extorquet consensum, sive malum minitandò inferendi animus adsit, sive absit, juxta dicta *cit. Tit. n. 39.* Quarto à juvene initum cum puella, quacum ille in flagranti deprehensus, ut mortis vel mutilationis ab istius parente in flagitii ultionem inferendæ discrimen evitaret, parenti obtulit nuptias cum puella, vel ab illo ob-

illo oblatas accepit. Quintò à muliere infirma contractum cum medico, à quo ex officio suo & iustitia debita curationis opitulatio, ex odio, ignavia aliave simili causa denegata, & tandem oblata fuit sub conditione nuptiarum, secum (aut cum filio suo) contrahendum &c.

234. Neque ita firmatam & declaratam proposita dubitationis Resolutionem convellunt pro conjugii tali metu ini valore deducta argumenta.

Primum, desumptum ex textibus Juris; quia *c. Cum locum cit.* relatum Apostolicum rescriptum etiam de conjugio, quòd gravis mali, etiam alio, quàm ad id extorquendum, sine, injustè intentati metu obtentum est, procedere, ex dictis satis constat. Reliquorum *cc. cit.* licet casus sint conjugiorum, metu ad ea extorquenda injustè incusso obtentorum, decidendi tamen eaque invalida declarandi, in plena & ab omni metu injustè illato immuni libertate fundata ratio conjugii metu, etiam alio sine quàm ad ea extorquenda incussò, obtentis est accommodata.

Alterum; quia, esto metus illatus non sit ad matrimonium extorquendum, hoc tamen ab inferente aut in ejus gratiam obtentum est injurià: quæ, licet alio sine illata sit, impolit tamen ad matrimonium, quod cum inferente aut in ejus gratiam cum alio est contractum; ut adeò consensus præstitus in matrimonium verè & simpliciter non fuerit spontaneus, sed coactus.

Tertium, ex *c. Sicut nobis cit.* desumptum, ad rem non est; cum ejus decisione solummodo adstruatur valor professionis Religiosæ editæ metu, nullâ cusquam injuriâ & non à libera, sed à naturali & necessaria causa illato, & orto ex infirmitate: ex qua conceptum metum

hòc ipsò; quòd injustus non sit, sicut spiritualis, inducitur Religiosa professione, sic etiam carnalis conjugii valori non officere, dictum est *n. 222.*

Postremum; quia in dubio pro matrimonio pronuntiandum est regulariter duntaxat, non semper: & eò præsertim casu illi favendum non est, quò illius valor dubius est propter metum, ut cum Purpurato *Lib. 2. consil. 575. n. 16.* Seraphino *Decis. 893.* Riminaldo *Consil. 77. n. 37.* & aliis, Rotæque decisione allegatâ, notat Barbosa *in c. fin. de Sent. & re jud. n. 3.* & Voto *Decis. 1. n. 137. n. 16.* cum; quia matrimonia coacta difficiles exitus frequenter solent habere, *c. Cum locum cit. & c. Requisivit 17. in fine:* tum verò; quia injusto metu contracti matrimonii valor illum passo irreparabile damnum, & inferenti inaufertibile commodum affert, contra *Reg. c. Ex literis 2. c. Contingit 9. de Dolo & l. Non fraudantur 134. §. 1. ff. de R. I.* Unde

Dubium tertium nascitur de valore 236. matrimonii, quod Titius damni in rebus suis aut alterius injustæ vexationis, à Sempronio per injuriam intentatæ, metu iniit cum Bertha filia Caii, & isti ipse obtulit vel oblatum accepit intuitu liberationis à vexatione illa, à Caio sibi promissæ ac procuratæ. Ratio dubitandi gravissima est; quòd, cum ex præcedentis dubitationis Resolutione invalidum sit matrimonium, intuitu liberationis initum cum Mævia filia Sempronii, illam sub nuptiarum conditione promittentis, invalidum quoque esse, necesse sit initum cum Bertha filia Caii: aut, si hoc Jure subsistat, illud quoque subsistere sit, necesse; cum utrumque ejusdem vexationis per injuriam illatæ metu contractum, & à Titio oblatum vel acceptatum sit, tanquam medium se liberandi ab injusta vexatione. Cui rationi non nihil & non

nimum tribuendum, & proposita dubitatio expedienda est auxiliò distinctionis; vel enim Caius ad Titium à vexatione per injuriam illata liberandum ex Justitia obligatus fuit, vel non?

237. Si prius, sicut cum Mævia Sempronii, sic & cum Bertha filia Caii sub liberationis conditione initum conjugium invalidum est; cum eò ipsò; quòd Caius ad Titii liberationem procurandam ita fuerit obligatus, ejus denegatione injuriam Titio ipse quoque inferat, & ex vexatione injusta conceptum metum augeat, firmetque & quodammodo consummet; quia, ex justitia debita liberationis ope denegata, perseverat & urget metus, qui illà ex debito præstita cessaret; ut adeò, sicut intuitu cessationis ab injusta vexatione cum Mævia Sempronii, sic intuitu liberationis, si Bertha Caii filia non ducatur, injustè denegata, & si ea ducatur, præstita, contractum matrimonium, tanquam metu injustè incusso nullòque justò titulò obtentù, invalidum sit, ex decisione *c. Cum locum cit.*

238. Si posterius, & ab injusta vexatione à Sempronio intentata liberatio, sive modus & media, quibus ista à Caio procurata est, ex Justitia debita non fuerunt, conjugium ejus promissæ ac præstitæ intuitu cum Bertha initum Jure subsistit. Ratio est; quia hoc à Titio oblatum & acceptatum fuit in compensationem auxilii & mediorum in liberationem impensorum, quæ, eò ipsò; quòd Jure fuerint indebita, oblatione conjugii vel istius oblati acceptatione compensari poterunt.

Neque conjugii ita initi valori officit; quòd ejus oblationi vel oblato acceptationi occasionem præbuerit metus, cum à Sempronio injustè illatæ vexationis, tum carentiæ auxilii ad liberationem à Caio, si Bertham non ducat, denegan-

di; quia imprimis conjugium initum non est cum eo aut in gratiam ejus, qui vexatione injusta metum incussit aut ad istius causam removendam fuit obligatus, sicut factum casu priori. Deinde; quia Sempronianæ vexationis metus, licet fuerit injustus, non afficit aut irritat conjugii petendi titulum, sive compensationem cooperationis ad liberationem ab injusta alterius vexatione: qui titulus justus eò ipsò fuit; quòd liberatio sive modus & media, quibus ea obtenta est, ullò Jure debita non fuerint; cum enim liberatio illa compensari poterit alià ratione, v.g. donatione aut venditione domus, compensari etiam potuit nuptiarum oblatione vel oblatum acceptatione: cujusmodi justus titulus priori casu desideratur. Denique; quia metus conceptus ex liberationis, sive mediorum ad eam obtinendam sufficientium denegatione, non fuit injustus; cum enim liberatio per media illa Jure debita non fuerit, ex ejus denegatione conceptus metus ex parte denegantis vacavit injuriæ, vimque non habuit conjugium eò contractum inficiendi & irritandi, juxta dicta *n. 223.* & deducta à Card. de Lugo *cit. disp. 22. n. 179.* Unde corrumpit ratio dubitandi: & sicut non rescinduntur contractus & actus alii, quibus metus à tertio injustè incussus ita præbuit occasionem, sic irritum non est conjugium occasione metus tertii injuriæ incussi ita contractum; licet, sicut infirmi & rescissio-ni obnoxii sunt contractus, sic irritum sit matrimonium cum eo vel in gratiam ejus, à quo metus injustè illatus, ejusque causa contra obligationem Justitiæ remota non fuit, nisi intuitu nuptiarum, juxta dicta *Lib. 1. tit. 40. n. 35. ad 3.*

Dubium quartò de matrimonio injusto metu extorto est, an irritum sit in utroque foro, Fuere enim & à D. Thoma *in*

ma in 4. dist. 29. q. unic. art. 3. *quasi-unc.* 1. referuntur DD. qui id in foro interno subsistere asserent, eâ persuasi ratione; quòd in externo foro irritum sit ex præsumptione Ecclesiæ, verba consensum exprimentia à metu passo sine consensu interno & mendaciter prolata, credentis; quòd, ubi urget coactio, deficiat consensus, *c. Cum locum cit.* Cum ergo in foro interno præsumptio cedat veritati, consensu in animo non deficiente initum conjugium in foro interno subsistet. Cui rationi non parùm roboris confert; quòd nemo ad consensum internum, sed ad verborum duntaxat aliorumve signorum internum consensum exprimentium prolationem vel positionem cogi possit; ut adeò, animò verè consentiens, validè contrahat, mali injustè intentati metu non obstante.

240. Verùm, quia consensus internus, licet extorqueri nequeat vi, mali tamen intentati metu impellente præstari potest & solet etiam, cum metus urget, quoties gravis mali metu impellente in matrimonium præstatur, ab Ecclesia irritatus est, *c. Cum locum, c. Veniens Sc. cit.* non tam ex præsumptione ejus deficientis, quàm intuitu incommodorum, quibus obnoxia esse solent conjugia coacta, *c. Cum locum cit. & Requisivit 17.* quod inde confirmatur; quia verba à contrahente, non tam fictè & mendaciter, quàm verè prolata Ecclesia præsumit ad excludendum peccatum; sicut antiquo Jure, ad fornicationis peccatum excludendum, in copula, à sponsis de futuro admitta, affectum conjugalem præsumebat, *c. Is, qui fidem 30. hanc Rubr.*

Quare metu per injuriam illato extortas nuptias sicut in externo, sic in interno quoque foro irritatas, & consensui interno verè præstito nuptias inducendi vim ab Ecclesia ademptam, cum D. An-

gelico l. cit. Sylvestro V. *Matrimonium 8. q. 11. d. 3.* Soto *dist. cit. q. 1. art. 3.* Navarro *Manual. cap. 22. n. 51. ad finem* & aliis meritò docent *cit.* Sanchez *disp. 12. n. 18.* & Perez *disp. 17. f. 10. n. 4.*

Dubium quintò & DD. rationumque, in utramque partem militantium magnà vi agitata controversia est de Jure, ex quò metu injusto extortorum conjugiorum nullitas immediatè descendat. Et à Naturali quidem eam descendere, cum Scoto in 4. dist. 29. q. unica §. De secundo Alexand. Garerio *Lib. 4. de Sponsal. cap. 9.* Covarruvia *cit. cap. 3. §. 5. n. 6.* & Petr. Barbosa in *Rubric. ff. Solutio Matr. p. 4. n. 30.* ex RR. defendunt Molina *Tract. 2. de l. & l. dist. 326. n. 14.* Pontius *cit. Lib. 4. cap. 14. n. 4.* Gobat *Experient. Tract. 9. n. 245.* & Gonzalez in *c. Veniens cit. n. 5.* Rationes, quibus nituntur, minimè leves sunt Primò; quia Jus Ecclesiasticum ejusmodi conjugia non tam irritat, quàm anteriori aliquo Jure irritata supponit textibus n. 220. allegatis planè omnibus; cum iis referantur casus conjugiorum metu initorum: quæ, si nullo anteriori Jure irritata, sed valida fuissent, ab Ecclesia non potuissent irritari, juxta illud, *Quod Deus conjunxit, homo non separet*, *Matth. cap. 19. v. 6.* textibus autem illis Jus, quò irritatum sit, antiquius non extat. Secundo; quia *c. Cum locum cit.* irrita pronuntiantur ex ratione; quòd vis & coactio, sive metus tollat consensum, *l. Nihil consensui 116. ff. de R. l.* ad matrimonii valorem requisitum Jure Naturali. Tertiò; quia Natura, si ejusmodi matrimonium non ipsa irritasset, non satis consulisset indemnitati innocentis, passi metum injustum; cum enim matrimonium, semel validè contractum, nullâ humanâ authoritate valeat dissolvi, ad id

ineundem metu coactus sine ullo remedio contractum observare teneretur; ac proinde ex injuria sibi illata ipse damnum irreparabile subiret; illum autem inferens lucrum inaufertibile consequeretur. Quod cum Naturæ genio adverteretur, statuendum omnino est, metu inita conjugia ex ejus potius, quam Humanæ Legis dispositione irrita esse, ut cum DD. *cit.* & Card. Pallavicino subtiliter arguit Haunold. *Tom. 2. de I. & I. Traçt. 8. n. 107.*

242. Ego tamen, ita firmatâ & valde probabili sententiâ potiorē ac præferendam oppositâ, & matrimonii injusto metu extorti nullitatem in Jus Ecclesiasticum immediatè refundendam, existimo cum Sylvestro *cit. q. 11. d. 3. Navarro Manual. cap. 22. n. 5. Soto in 4. dist. 29. q. 1. art. 3. Henriquez Lib. 11. cap. 9. n. 1. & 3. Sanchez cit. Lib. 4. disp. 14. n. 2. Laiman Lib. 5. Traçt. 10. p. 2. cap. 5. n. 1. Perez disp. 17. s. 11. n. 2.* quos Card. de Lugo *Tom. 2. de I. & I. disp. 22. n. 115. Pirrhing ad hanc Rubr. n. 106.* & alii tam VV. quàm, RR. sunt secuti. Ratione duplici nituntur. Una est; quòd ad valorem, sicut cujuscunque alterius, sic etiam matrimonialis contractus Jure Naturali plus non exigatur, quàm justus titulus & voluntarius consensus: quorum neutrum metu excludit. Prius; quia metu non obstante intervenit traditio juris in corpus pro jure in corpus. Posterius; quia voluntarium & liberum, ad actus humani valorem requisitum Jure Naturali, metus solummodo diminuit, non tollit; ideòque dici solet, coacta voluntas est voluntas, cum Paulo *ICT. l. Si mulier cit. §. 5.* Altera; quòd non appareat sufficiens ratio, ob quam ejusmodi irritatio à Natura debuerit esse introducta; non enim ab ista matrimonium metu extortum necessariò irritatum est

propter injuriam, ut aliqui volunt, partim; quia si ex hac ejus nullitas oriretur, irritum etiam esset matrimonium obtentum contrahentis dolò; cum sicut metum passò sic & dolò circumvento injuria inferatur: partim verò; quia aliàs irritum etiam esset matrimonium contractum metu levi; cum etiam per hunc injuria, & sæpe mortaliter peccaminosa, inferatur, Neque etiam, ut alii existimant, propter defectum libertatis; quia imprimis metus, ut dictum, voluntarium & liberum non tollit. Deinde; quia libertati matrimonii non magis obstat metus à libera, quàm à necessaria causa incussus; & tamen metu à causa necessaria incusso matrimonium irritari, ex adversariis plerique negant. Demum; quia voluntarius & liber consensus etiam requiritur ad Baptismum & juramentum; & tamen neque istud gravi metu præstitum, *c. Si vero 8. c. Verum 15. Sc. de Jurejurando*, neque ille ita susceptus irritus est, per textum *c. Majores 3. §. Item quaritur, de Baptismo.*

Neque contrarium evincunt in eam rem allatæ rationes. Prima; quia, licet quatuor *cc. cit.* irritatio non primùm inducatur, & scriptum Jus antiquius non allegetur, tale tamen scriptò, aut vivâ voce aliquando traditum, aut aliâ viâ introductum, ex iisdem textibus & continuâ Ecclesiæ observantiâ satis colligitur.

Altera; quia metus non facit; ut consensus non sit voluntarius & liber: qui solus, spectatò Jure Naturali, ad matrimonium requiritur.

Postrema; quia imprimis, si Natura non defecit, alteri omnino irrevocabiliter obligari permittendò eum, qui Nobilitatis, divitiarum &c. dolosa simulatione ad matrimonium inducitur est, etiam non-defecisse existimanda est, cum
metum

metum passum ita obligari permittit hunc inferenti. Deinde; quia metum passis Naturæ Author satis consuluit, legitimo Magistratui conferendò potestatem, conjugia illò extorta irritandi: sicut ejusmodi potestatem dandò satis occurrit incommodis, quæ oriuntur ex nuptiis Clandestinis. Demum; quia, licet ante irritationem Humana lege inductam metum passus hunc inferenti firmiter obligaretur, istum tamen ab ejus illatione gravis poenæ comminatione absterruit, & ad injuriæ compensationem, quæ exigi posset, obligavit: sicut hodièque obligatur, qui aliquam dolosò mendaciò induxit ad contrahendum. Unde

245. Infertur, valida esse conjugia Infidelium, non obstante gravi & injusto metu, quò ea sunt extorta: nisi propriis ipsorum legibus specialiter sint irritata; cum, licet non spontaneò, quem Ecclesia exigit, voluntariò tamen & liberò consensu, qui spectatò Naturali Jure exigitur & sufficit, ineantur, Sanchez *cit. disp. 14. n. 3.* Bonacina *de Sacramento Matrim. q. 3. punct. 8. n. 9.* & Pirrhing *cit. n. 106. in fine.*

246. Dubium sextò est, an matrimonium metu contractum firmiter adjectò juramentò. Affirmat id Richardus *in 4. dist. 29. art. 2. q. 3.* & defumitur ex textu *can. Inter cetera 22. q. 4.* quò relatus S. Augustinus matrimonium cujusdam Hubaldi, ad id contrahendum cum concubina mortis metu impulsì, pro valido habet. Idem suadet ratio; quia omne juramentum, quod in salutis æternæ dispendium & tertii præjudicium non vergit, servandum est, per Regulam *c. Cum contingat 28. de Jurejurando & c. Quamvis 2. de Pactis in 6.* etiam, quod metu est extortum, *c. Si verò, c. Verum cit. & c. Ad audientiam 4. de his, qua vi metusve causà &c.*

Sed melius *in c. Significavit cit. n. 247.* *giant Glossa V. Tanta, Panormit. n. 5. Alexand. de Nevo n. 5.* quos secuti sunt *cit. Carerius cap. 4. Sylvester q. 11. d. 8. Sanchez disp. 20. n. 12. & Perez f. 4. n. 5.* & alii, sicut matrimonium, sic & adjectum ipsi juramentum pro irritò habentes. Moventur satis clara decisione Alexandri III. eum, qui post matrimonium cum una metu inutum, eique firmando adjectum juramentum, duxit aliam, huic adherere permittentis, *c. Significavit cit.* indubitato argumentò nullitatis ejus, quod priùs inutum fuit & juratum. Ratio est; quia imprimis de substantia matrimonii est consensus, ab injusta coactione liber, *c. Cum locum c. Veniens &c. cit.* cujusmodi consensus defectus juramentò non suppletur. Deinde; quia matrimonia metu extorta irritata sunt propter utilitatem publicam; quòd ad pacem & amorem conjugalem inter contrahentes & ad proli bonam educationem expediat, ea iniri sponte, *arg. cc. cit. & c. Requisivit 7.* actus autem, irritatos propter bonum publicum, juramentò non firmari, cum Bartol. *in l. Si quis 56. ff. de Fidejuss. à n. 7. & Panormit. in c. Cum contingat cit. n. 22. V. Octavus,* & cæteris DD. plerisque Regulæ instar tradunt Covarruv. *in c. Quamvis cit. p. 2. §. 1. & Gutierrez de Juramento p. 1. cap. 8. n. 15.* Et demum; quia, si matrimonium metu extortum firmaretur juramentò, ab Ecclesia non satis consultum foret metum passis adversus inferentes; cum injustò metu, sicut matrimonium, sic & juramentum posset extorqueri; ac proinde, si hoc esset obligatorium, metum inferenti, qui eum passus est, ad individuum vitæ societatem posset obligari. Unde corruit adversæ partis ratio.

Difficilior in speciem est textus: 248. sed in speciem duntaxat; nam, ut Glossæ
L 3 aliorum-

aliórumque expositiones omittam, in ejus casu metus & juramentum solummodo intervenit in Hubaldi prævia promissione, tam matrimonium ineundi cum concubina, quam expellendi & necessariis subsidiis destituendi matrem cum fratribus expulsam: quâ promissione jam factâ, metûque cessante matrimonium initum fuit: & S. Augustinus de duobus, scilicet matrimonii valore & matrem expellendi promissione, interrogatus; matrimonii firmitati nihil obstare; matrem autem & fratres expellendi, distituendique obligationem juramentò illò non inductam, respondit. Ita *can. Inter cætera cit.* cum Covarruvia de *Sponsal. p. 2. cap. 3. § 5. n. 8.* & Joan. Valboa *Academic. prælect. in c. Pervenit 3. de Jurjurando n. 52.* exponit Barbosa *ibi, n. 13.* & expositus nostræ Resolutioni patrocinatur potius, quam adversetur.

Si huic *can. cit.* expositioni opponatur; quòd eò Hubaldus *concupine juramentò firmaverit, ipsam in conjugem suscipere*: quâ phrasi à S. Augustino, cujus Canon ille est, fidem consensûs de præsentis & ipsum matrimoniale contractum denotari, S. Doctor ipse explicat verbis, *Fides consensûs est, quando se mutuo suscipiunt*, quæ ex ipso referuntur *c. 1. de Sponsa duor.* Satis expedita replicatio est, *can. cit.* Verbum *Suscipere* non, ut *c. 1. cit.* de præsentis, sed de futuro tempore exaudiendum, ut apertè demonstrant ipsi eadem oratione conjuncta verba *Expellere & Impendere*: quibus *can. cit.* promissionem futuro tempore implendam significari, ex ipso textu liquet. Si etiam hunc verbi illius sensum à S. Doctoris mente alienum, & *can. cit.* ipsi contractui nuptiali juramentum adjectum, quis contendat, propter subiecta verba, *Matrimonium sit in domino firmum ac stabile*: nova quidem, sed cum pro-

positâ dubitationis Resolutione non pugnans responsio est, juramentum & ipsum etiam conjugium metu initum maximi illius Ecclesiæ Patris ac Doctoris tempore substituisse; quòd metus impedimentum postea primùm sit introductum. Quæ responsio inde etiam verifimilis est; quòd metus conjugium non irritet Jure Naturali aut Divino, sed Ecclesiastico: quòd non omnia simul primò aut huic proximis seculis, sed prout casuum occurrentium necessitas exigebat, cum tempore sunt introducta.

Dubium septimò est de copula carnali, matrimoniale contractum metu initum subsecutâ: quâ conjugium firmari, cum Glossa in *c. Consultationi cit. V. Ante* existimant Paludanus in *4. dist. 29. q. 1. art. 4. n. 25.* Sotus eadem *q. 1. art. 3. ad finem*, Barthol. de Ledesma de *Matrim. dub. 23. in fine* & quidam alii, per moti textibus *c. cit. c. Ex literis 11. de Depons. impub. & c. Insuper 4. Qui matrim. accus. &c.* quibus, dum conjugium metu extortum irritum pronuntiat, nisi copula carnalis sit subsecuta, id hæc subsecutâ firmari, clarè indicatur: quod etiam suadet ratione; quia copulam potius conjugali quàm fornicario, etiam metu coactis Jure naturali illicito, affectu admittam: & propterea matrimonium ratificatum esse, præsumptio est.

Sed melius dubium resolvitur ope distinctionis; vel enim, sicut matrimonii contractus, sic etiam copula illa metu extorta, vel istò jam cessante & affectu conjugali est subsecuta? Si prius, eâ matrimonium confirmari, cum Panorm. in *c. Consultationi cit. n. 7.* & Alexand. de Nevo *ibid. n. 10.* meritò negant Henriquez *Lib. 11. cap. 9. n. 7.* Sanchez *diff. 18. n. 15.* & Gobat *Experient. Tract. 9. n. 261.* quòd tali casu consensus in matrimonium vel deficiat omnino, vel saltem, qualem

qualem Jura exigunt, & spontaneus non intervenerit. Si posterius, & metu de-posito copula sponte admiffa est, eam matrimonium confirmari, DD. *citt.* facile concedunt & D. Thomæ *cit. dist. 29. q. unica, art. 3. questiunc. 2. ad 2.* aliorumque TT. & JCT. eum doctrina communis, & ratio perspicua est; quod matrimonii valori nihil obfiterit præter defectum spontanei consensûs: iste autem sufficienter exprimitur & exprimi de Jure præsumatur per copulam carnalem, sponte admiffam; cum talis processisse præsumatur ex affectu conjugali, *arg. c. Is, qui fidem 30.*

251. Eodem modò matrimonium metu extortum convalescit per diuturnam, v.g. unius anni cum dimidio, & aliquando etiam minoris temporis cohabitationem, si metum passus in illo tamdiu perfiterit sponte & quietè, cessante metu, cum posset, non recedendò, ex decisione *c. Ad id 21.* Ratio est; quia ita, etiam sine commercio carnali, cohabitans affectu conjugali cohabitasse; ac proinde in matrimonium legitime consensisse, præsumitur. Quam præsumptionem Juris & de Jure esse, cum Glossa in *c. cit. V. Per annum*, observant Gonzalez in *c. cit. n. 5.* Perez *disp. 17. f. 13. n. 5.* & Gobat *Tract. cit. num. 262.*

252. Atque hæc de sponte admiffa, tam carnali copula, quam cohabitatione, satis certa erunt, spectatò Decretalium Antiquò Jure. An etiam locum habeant post decretum S. Synodi Tridentinæ *Sess. 24. cap. 1. de Reformat. Matrim. Tit. 3. art. 2.* statuetur.

253. Dubium octavò est, an qui metu injusto nuptias extorsit, illum passo obligetur; ut cum isto, purgatò metu, volente, matrimonium inire teneatur. Quod cum Alex. de Nevo in *c. Cum locum cit. n. 29.* Turcremata in *Summa 31. q. 2.*

n. 11. Sylvestro V. Matrimonium 8. q. 11. d. 4. & Navarro *Manual. cap. 22. n. 51.* asserunt Coninck *disp. 28. dub. 1. n. 7.* & Pontius *cit. Lib. 4. cap. 15. n. 3.* pro quibus facit Primò decisio Alexandri III. *c. 1. de Eo, qui dux. in matr. viro, qui, primâ uxore adhuc vivente, duxit aliam ejus rei ignaram, ab eaque, cognitò primæ obitu, recedere voluit, recessum non permittentis, nisi ad secundæ ab eo deceptæ petitionem; ut adeò à matrimonio recessus vel in eo perseverantia fuerit in optione mulieris à viro deceptæ.* Cur non etiam in optione mulieris metu coactæ? cum huic illata injuria non minor sit eâ, quæ illata est dolò, istoque injusta metûs illatio non vacet. Secundò paritas cum contractibus aliis, v.g. venditione aut permutatione metu extortis: quibus, si metum passi petant, stare tenentur, qui eos metu extorserunt; cum ad ejus tantum, qui metum passus est, non ad eum inferentis, instantiam rescindantur; & Jura deceptis tantum læssive, non etiam decipientibus vel lædentibus subveniant, *c. Cum universonum 8. de Rev. permut. § 1. Ex primo 2. §. 3. ff. ad S. C. Velleian.* Tertiò ratio; quia consensus ex parte metum inferentis fuit absolutus ac sufficiens ad ipsum ex parte suâ obligandum: dummodo ex sua etiam parte coactus velit; ac proinde cum hoc, postea liberè ac sponte volente, matrimonium inire, qui metum intulit, tenetur.

Sed ista speciosa magis quam efficacia sunt, ad matrimonii postea ineundi obligationem imponendam metum inferenti, quem ab illa absolvunt *citt. Sanchez disp. 15. n. 5. Perez f. 12. an. 5. & Hurtad. de Matrim. disp. 6. n. 16.* Rationem reddunt; quòd non appareat, unde ea matrimonium cum metum passo ineundi obligatio oriatur; cum non oriatur ex contractu, partim; quia contractus nuptialis

ptialis cum sua natura reciproca & ex utraque parte obligatorius sit, ex parte contrahentium utriusque includit tacitam conditionem, *Accipio te in meam, si vicissim me accipias in tuum*; atque idcirco claudicare, & ad individuam vitæ societatem contrahentium unum obligare nequit, nisi ad eam & alter obligetur: partim; quia de presenti & non de futuro initus, & propter iniusti metus interventum Jure irritatus est, *c. Cum locum, c. Veniens &c. cit.* Neque etiam ex injuria; quia ista per se conjuncta non est cum damno, quod aliter, quam contractus matrimonii nequeat reparari: eaque fere tollitur ipsa matrimonii coacti dissolutione, visque illata punitione. Neque ex Jure positivo, metum inferentem ad nuptias cum metum passo obligante; cum tale Jus non extet: & à *c. 1. cit.* ad præsentem casum non rectè arguatur; quia imprimis, eò à muliere recessus viro permissus non est propter matrimonii fidem illi, ligaminis impedimentum ignoranti datam, ab eoque decepta bona fide acceptatam, ut *in c. cit.* cum Panormit. *n. 4.* & Viviano *in fine* notat Pirrhing *ad Rubr. de Eo, qui duxit &c. cit.* Deinde; quia recessus viro permissus non est propter gravissimum & aliter quam per matrimonium non reparabile præjudicium mulieris, cui ille perinde ut legitimæ uxori cohabitavit. Demum; quia recessus viro etiam permissus non fuit in dolosæ deceptionis poenam: à poenali autem dispositione eaque expresso casu ad non expressum perperam ducitur argumentum *arg. Reg. Factum 155. §. 3. ff. & Reg. Odiat 25. & Reg. In poenalibus 49. in 6.* Neque etiam ex paritate cum cæteris contractibus; quia hi metu initi Jure subsistunt juxta dicta *Lib. 1. tit. 40. à n. 30.* & ad solius metum passi instantiam rescinduntur: matrimonium autem metu extortum Jure Ecclesiastico est irritatum;

ut ad hoc quoque ab illis non rectè arguatur. Non denique ratione consensûs; quia hunc in contractu matrimoniali, tanquam reciproco naturâ suâ non abolutum sed tacitè conditionatum & abalterius consensu dependentem fuisse, ex dictis constat; ac proinde eò ipso; quod ex parte unius fuerit nullus, ex parte alterius quoque deficit, & ullam obligationem non inducit.

At, licet hæc ita sint, casu tamen, quò metum passo grave & aliter quam per conjugium irreparabile damnum illatum fuisset, ad matrimonium validandum, qui metum intulit, obligatus & judiciali autoritate cogendus esset; quòd id exposcat æquitas & ratio naturalis, ut rectè observat *cit. Perez n. 7.* & de Sponsalibus & matrimonio ficto dictum est à *n. 19. & n. 143.* Adde ego omnes casus, quibus, ut plerumque solet, matrimonium metu initum præcessissent sponsalia de futuro; cum enim hæc valida sint juxta dicta *n. 15.* & cæterorum contractuum instar ad solius metum passi instantiam rescindantur, & per sponsalia de presenti coacta non tollantur, ad matrimonium cum metum passo volente ineundum obligatus viâ Juris compelli potest is, à quo metus est illatus. Quibus limitationibus restricta sententia posterior in praxi ferè cedit priori.

Dubium nonò & satis difficilis Resolutionis controversia est de Sponsalibus injusto metu extortis; hæc enim perinde, ut matrimonium, irrita esse, cum Panormit. *in c. Ex literis 11. de Sponsalibus impub. n. 2.* & Anchorano *in c. Veniens cit. n. 6.* defendunt *cit.* Covarruv. *§. 5. n. 1.* Petr. Barbosa *p. 4. n. 3.* & Sanchez *disp. 19. num. 3.* suam hanc opinionem præcipuè fundantes in *c. Ex literis cit.* textu: quò puella duodennis, impuberi desponsata, & in istius domum traducta quòd, minis parentum fuerit impulsâ,

pulsa, recedere & alteri nubere permiffa est, luculentò argumentò nullitatis Sponfalium: quæ etiam suadet *arg. l. Oratio 16. ff. de Sponfal.* secundum quam Juris dispositio de matrimonio trahitur ad Sponfalia, cum de his aliud Jure non est expressum. Eandem docti aliqui RR. evinci putant ratione; quia metu extorta sponfalia nullam etiam, ut cæteri actus metu gesti, infirmam obligationem pariunt; cum dari nequeat obligatio ad actum omnino invalidum & nullum, ut patet ex terminis ritè perceptis: metu autem inita sponfalia, si obligationem parerent, obligarent ad actum Jure nullum; cum obligarent ad matrimonium, quod metu inutum à Jure irritatum est, *c. Cum locum, c. Veniens &c. cit.* Confirmatur; quia metus in sponfalibus interveniens, vires suas extendit in matrimonium; cum hoc contrahatur vi sponfalium; quæ, si metu extorta sunt, istò extortum censetur etiam matrimonium ab illo dependens. Ita isti, & satis probabiliter.

257. Nihilominus, si Jure sive ratio spectetur, ejusmodi sponfalia, licet rescissio- ni obnoxia omnino sint, pro validis probabilius habent Henriquez *Lib. 11. cap. 9. n. 6.* Petr. Ledesma *de Matr. q. 7. art. 3.* Lessius *Lib. 2. de J. & J. cap. 17. n. 37.* Palao *Tract. 2. disp. 1. p. 9. n. 3.* & Perez *disp. 10. f. 3. à n. 4.* eâ permoti ratione; quod irritata non sint Jure Naturali; cum hoc præcisè spectatò ipsum matrimonium subsistat. Neque etiam Positivò;

259. cum in *c. Ex literis cit.* pro ipsorum nullitate ab oppositâ sententiâ Assertoribus allegati casu sponfalia, si irrita, talia fuerint, non tam propter metum, quàm propter defectum consensûs in puella, ut *ibi* observat Gonzalez *n. 2.* quia ista non solum minis parentum si metu impulsa, sed omnino nolens dicitur fuisse, non solum, cum traduceretur in domum, ut ali-

qui volunt: sed etiam, cum desponsaretur, ut *ibi* cum Glossa *V. Desponsata*, Innocentius advertit. Accedit; quòd, si puellam ob solum metum recedere & alteri nubere permiffam fuisse, dicatur, sponfalia ipso Jure nulla fuisse perperam, imò potius contrarium inferatur; cum, sicut cæteros, sic etiam sponfalitium contractum rescindendi sufficientem causam metus præbuisse, Lessius & Palao *l. cit.* Et revera valida fuisse, non obscurè colligitur ex eo; quòd Papa puellam moneri jussit; ut sibi desponsati pueri annum ætatis decimum quartum expectaret, non expectandum, si sponfalia Jure invalida fuissent.

Multò minùs urget *arg. l. Oratio cit. 260.* cum; quia istius dispositio est merè Civilis: tum verò; quia, si pro Canonizata habeatur, locum duntaxat habet, quando eadem ratio est sponfalium & matrimonii: quod in proposito dubio non contingit; cum enim matrimonii validè initi & præsertim consummati vinculum sit omnino insolubile, *Matth. cap. 19. v. 6.* sponfalia autem solvi variis modis possunt, illud, non etiam ista metu inita, irritandi specialis & æquissima ratio fuit, ut advertit Tannerus *Tom. 4. disp. 8. q. 3. dub. 1.* & ipsemet Sanchez *l. cit. n. 1.*

Ratio etiam, quantumvis speciem veri magnam præferat, efficax non est; quia imprimis sponfalia, etiam metu extorta, non obligant ad matrimonium contrahendum, dum metus urget, sed cum, isto cessante, liberè iniri potest: idque ita inutum valere, patet ex *can. Inter cætera cit.* ubi, vi promissionis metu extortæ inutum matrimonium, pro valido habetur. Si *can. cit.* matrimonium non promissum, sed actu inutum quis velit, tempore S. Augustini, cujus ille canon est, verisimiliter ipsa etiam conjugia metu inita substituisse, paulò antè est insinuatum. Er.

M

tum. Er.

tum. Ergo multò magis sponsalia eò, & modernò adhuc tempore subsistent; cum hæc postea scriptò aliquò aut non-scriptò Jure irritata, nusquam reperiantur. Deinde ipsum matrimonium ob metum Jura eò duntaxat casu pro irritò habent, quò iste intervenit in ejus contractu, *cc. in initio cit.* Demum; quia matrimonium cessante metu initum, à sponsalibus metu extortis, ferè pendet; sicut à pubere, in facie Ecclesiæ vel cum rapta, extra raptoris potestatem constitutà, initum matrimonium pendet à sponsalibus, quæ ab impubere, clam, aut cum rapta in raptoris potestate constitutà, sunt contracta; ac proinde matrimonii valori, sicut Impubertas, Clandestinitas, Raptus, sic etià metus contrahentis sponsalia non obstabit: & sicut ex eo; quòd matrimonium impuberis, clandestinum, aut cum rapta, detenta à raptore, initum non valeat, ab impubere, clam, vel cum rapta detentà inita sponsalia invalida esse, legitime non infertur: sic etià ex nullitate matrimonii celebrati metu, hoc interveniente inita sponsalia nulla esse, ritè non desumitur.

ARTICULUS XII.

De Justitia publicæ
Honestatis.

SUMMARIUM.

263. *Istius impedimentum oritur ex Sponsalibus,*
 264. *Et ex matrimonio Rato.*
 265. *Olim nuptiis, quartò,*
 266. *Hodie primò tantum gradu conjunctorum obstat:*
 267. *Nisi ortum sit ex matrimonio Rato.*
 268. *Olim etiam irritis:*
 269. *Hodie validis tantum sponsalibus inducitur,*

270. *Si ea sint de futuro.*
 271. *Ex illis olim in prius initorum præ-judicium contractu:*
 272. *Non etiam hodie oritur:*
 273. *Nisi sint de Presenti.*
 274. *Publicæ Honestatis impedimentum non agit retro,*
 275. *Sicut alia impedimenta.*
 276. *Id ex sponsalibus fictis oriri, quidam affirmant.*
 277. *Alij verisimilius negant.*
 278. *Durat sponsalibus dissolutis;*
 279. *Etiam mutuo consensu.*
 280. *Quod hodie est indubitatum.*

Celebris sponsalium Effectus est Impedimentum Nuptiale, quod publicæ Honestatis Justitia nuncupatur: estque quasi Affinitas ex inchoatione matrimonii per conjunctionem, non corporum, sed animorum inter sponfos orta: & conjugio cum ipsorum consanguineis contrahendo obstans. Non quidem ex Naturalis aut Divini, ut omnes facile concedunt: sed ex Ecclesiastici tantum Juris dispositione, *can. Si quis desponsaverit 11. can. Si quis uxorem 14. can. Quidam 31. Ec. 27. q. 2. c. Juvenis 3. c. Ad audientiam 4. c. Sponsam 8. hæc Rubr. c. Literas 4. de Despons. impub. & c. Unico. hic in 6.* Ratio istius impedimenti introducendi justa fuit; quòd æquum justumque, & publicæ Honestati ac decentiæ conveniens sit, impediri matrimonia: quibus sponfus cum sponsæ, quantumvis non per carnis, sed animi solius, sive liberæ voluntatis consensum sibi conjunctæ: aut hæc vicissim cum sponfi consanguineis copulatur, Vivianus *in c. Ad audientiam cit. pr. & ibi Gonzalez n. 9.* Quæ ratio, cum non solum de sponsalibus de futuro: sed etiam, multoque magis de iis, quæ de præsentibus ineuntur, five ma-

sive matrimonio Rato procedat, publicæ Honestatis impedimentum etiam isto induci, cum Panormit. in c. Sponsam cit. n. 1. & Soto in 4. dist. 41. q. unica art. 2. rectè infert Sanchez Lib. 7. disp. 70. num. 1. cum enim conjugium hoc ad inducendam Affinitatem non sufficiat, juxta pronuntiatum Benedicti Papæ, can. Lex, 27. q. 2. Propinquitas sanguinis verbis dicitur, non efficitur, & declarationem B. Pii V. Motu proprio, qui incipit Ad Romanum, edito 1568. & vinculum, quod ex eo exurgit, multò fortius sit eò, quod oritur ex Sponsalibus de futuro, saltem publicæ Honestatis impedimentum inducet: quod c. Ad audiendam cit. & c. Duo 12. de Spons. impub. & præsertim can. Si quis desponsaverit cit. & can. Si quis uxorem 17. q. 2. textibus minimè obscure proditum, rectè observat Pontius Lib. 7. de Matr. cap. 35. num. 2. & ante eum Gratianus post can. cit. §. His omnibus q. cit.

265. Et si verò impedimentum hoc, sive ex Sponsalibus sive ex matrimonio Rato ortum; juxta allegatos Juris antiqui textus, conjugium sponsi cum sponsæ, & vicissim istius cum sponsi consanguineis dirimat indistinctè: ac proinde usque ad quartum gradum inclusivè, instar Affinitatis, ut arg. c. Non debet 8. §. Prohibitio, de Consang. & Affinit. cum D. Thoma in 4. dist. 41. q. unic. art. 1. Panormit. in c. Sponsam cit. Franco in c. Unic. cit. n. 3. TT. ac JCT. is aliis docet cit. Sanchez disp. 68. n. 8. novissimè tamen à S. Synodo Tridentina ita restrictum est; ut conjugium non dirimat, nisi cum consanguineis, sponso aut sponsæ in primo gradu conjunctis, Sess. 24. de Reformat. Matr. cujus cap. 3. relati decreti tenor est,

266. *Justitia publicæ honestatis impedimentum, ubi sponsalia quacunque ratione valida non erunt, sancta Synodus prorsus tollit:*

ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedat; quoniam in ulterioribus gradibus jam non potest hujusmodi prohibitio absque dispendio observari.

Quò decretò, quia antiqui Juris correctorium est, & expressè de impedimento publicæ Honestatis, orto ex Sponsalibus, loquitur, id, quod matrimonio Rato inducitur, non restringi; ac proinde istud, usque ad quartum gradum etiam hodie extendi, DD. communis est sententia, approbata à B. Pio V. cit. Motu proprio, quò is, *Authoritate*, inquit, *Apostolica declaramus & definimus, decretum Concilii relatum omnino intelligendum esse & procedere in sponsalibus de futuro duntaxat: non autem in matrimonio sic, ut præfertur, id est, de præsentis contracto, sed in eo durare adhuc impedimentum in omnibus illis casibus & gradibus, quibus de Jure veteri ante prædictum Concilii decretum introductum erat: & ita ab omnibus judicari debere mandamus atque statuimus.* Consonat S. Congregat. Cardd. Concilii Interpp. declaratio, relata à Rebello de Oblig. Justit. in Lib. 4. append. n. 102. & Pontio Lib. 7. de Matrim. cap. 35. n. 3.

Præter hanc alia differentia inter Antiquum & Novissimum Jus intercedit; illò enim, licet publicæ Honestatis impedimentum ortum non sit ex Sponsalibus solum conditionatis, saltem ante conditionis eventum; & ex incertis, v.g. quibus matrimonium promissum est Titia vel Caia, aut earum uni duntaxat sub conditione navis adventuræ: neque etiam ex invalidis ob defectum consensûs, ut sunt, quæ ab infante, furioso, amente, aut interveniente errore circa individuum personæ contrahuntur: neque ex initis in præjudicium sponsalium, priùs cum alio vel alia contractorum; ortum tamen est ex Sponsalibus puris sive absolutis & certis, non initis in præjudicium priorum, quan-

M 2 tumvis

tumvis aliunde, quàm ob defectum consensûs, vg. propter consanguinitatis, Affinitatis, Impotentia, Religiosâ professionis, vel Ordinis sacri impedimentum dirimens, invalida essent, per Constitutionem Bonifacii VIII. *c. Unic. cit.* relatum, Glossam *ibi V. Alia quavis* & Barbosa *n. 2.* Isto autem, sive novissimo Jure Tridentini ex nullis sponsalibus invalidis oritur, ex quacunque causa vel impedimento illorum nullitas proveniat, *cap. 3. cit.*

269. Dixi, *Ex sponsalibus*, intellige iterum *De futuro*, non *De presenti*, contractis; quia, circa impedimentum justitiæ publicæ Honestatis, ortum ex matrimonio Rato, à S. Synodo nihil immutatum, omnino liquet *Motu proprio cit.* ac proinde impedimentum hoc, licet non oriatur ex matrimonio Rato invalido ob defectum consensûs, quod vg. à furioso, amente, interveniente errore circa personam individuum, fuerit contractum *c. Unic. cit. pr.* hodie tamen etiam inducitur ejusmodi matrimonio, irritò propter impedimentum Consanguinitatis, Affinitatis, Impotentia &c. & probabilius etiam Clandestinitatis; quia etiam istius nullitas provenit aliunde, quàm ex defectu consensûs, scilicet ex absentia proprii Parochi vel duorum aut trium testium, tanquam solemnitate ad conjugii valorem requisita, à Trident. *Sess. cit. cap. 1. §. Qui aliter. Quare in eo dispositioni c. Unici cit.* locum esse, à Cardd. Concilii Interpp. Congregat. & Pii V. *Motu proprio cit.* declaratum, testes sunt Pontius *cit. cap. 35. n. 5. in fine*, & Palao *Tract. 28. disp. 4. p. 10. n. 3.*

271. Alia & notatu digna inter eadem Jura differentia est; antiquò enim sponsalibus de futuro, vg. à Titio cum Caia in præjudicium priorum, cum Bertha ipsius forore celebratorum, initis, quantumvis

essent invalida, tamen publicæ Honestatis Justitiæ, sponsalia atque etiam matrimonium cum Tullia altera Berthæ sorore (non cum ipsa Berthâ) contrahendum dirimens inducebatur, ut ex *c. Unic. cit.* verbis, *Per Publicæ honestatis justitiæ ex secundis sponsalibus subsecutam*, directè: & ex verbis, *Non autem ad præcedentia dissolvendum*, & ex priorum sponsalium vigore, ad matrimonium contrahendum cum prima remanet obligatus, argumentò à contrario ductò intertur, Sanchez *cit. disp. 68. n. 23.* Novissimo autem Jure, ex ejusmodi sponsalibus in præjudicium priorum initis; eò ipsò; quòd irrita sint, nullum etiam, quod sponsalibus & matrimonio subsequenti- bus obstet, oritur impedimentum, ex Decreto *cap. 3. cit.*

An autem inducatur matrimonio Rato, dubitandi ratio est; quòd, si isto induceretur, cum Bertha prius inita sponsalia dissolvendi vim haberet; ut cum ipsa Titius validè copulari amplius non posset; cum Regulæ instar receptura sit, sponsalia superveniente impedimento dirimente dissolvi; sic enim sponsalia cum una de futuro inita, per sponsalia de presenti cum alia contracta, & ex his ortum ligaminis impedimentum, dissolvuntur, *c. 1. de Sponsu duor.* sic iisdem superveniens carnale commercium cum sponsæ sorore efficit; ut sponsus non solum huic, propter obstantem ipsi Justitiæ publicæ Honestatis: sed etiam illi, propter Affinitatem, ex commercio illo exurgentem, matrimonio jungi non possit *can. Si quis sponsam, 27. q. 2. c. Ex literis 8. & c. Veniens 9. de Eo, qui cognovit &c.* eademque ratio est cognationis spiritualis, voti solennis, tam sacri Ordinis susceptione, quàm Religionis professione editi &c.

Sed, licet hæc ita sint, aliter tamen res se habet cum publicæ Honestate; quia ista, li-

ista, licet matrimonio, vg. à Titio cum Caia Berthæ sorore inito Ratoque, etiam hodie inducatur: &, quantumvis hoc (aliunde quàm ex defectu consensûs) nullum sit, sponsalibus tamen postea cum alia vg. Tullia altera Berthæ sorore de futuro aut præsentis contrahendis obstat: priùs tamen cum Berthæ initis hujusmodi sponsalibus derogandi ullam vim non habet, per expressum textum *c. Unici cit.* ubi Bonifacius VIII. *Ex sponsalibus*, inquit, *puris & certis, dummodo non sint nulla ex defectu consensûs, oritur efficax ad impediendum vel dirimendum sequentia sponsalia, vel matrimonia, non autem ad præcedentia dissolvendum, impedimentum Justitiæ publicæ Honestatis.*

275. Ex qua decisione eruitur latum discrimen, inter publicæ Honestatis ortum ex matrimonio Rato ex una: & Affinitatis, Cognationis spiritualis ac Legalis, voti Solennis, & ipsius etiam Ligaminis seu vinculi conjugalis, cum extranea sive priori non cognata persona contracti, impedimenta, sponsalibus supervenientia, ex altera parte; cum retroagendi, sive priùs initis sponsalibus præjudicandi vi, publicæ Honestatis Justitiæ nullâ: Affinitas autem cæteraque impedimenta dirimentia illis perinde, ut postea contrahendis sponsalibus derogandi & retroagendi magnâ vi polleant, ut cum Gaëta *in can. Ad linna 30. q. 1. §. 4. n. 495.* Navarro *Manual. cap. 22. n. 57.* & aliis docent Sanchez *cit. disp. 68. n. 24.* & Perez *disp. 33. f. 3. n. 5.*

276. Dubium ulterius est, an publicæ Honestatis impedimentum oriatur ex sponsalibus fictis, sive exterius solummodo simulatis: Ratio dubitandi est; quia impedimentum hoc ab Ecclesia introductum est, ad publicam indecentiam, & ex hac provenientia scandala evitanda, *c. Juvenis cit. ibi, Propter honestatem Eccle-*

si: quæ non minùs oriuntur ex sponsalibus fictis; cum in istis interni consensûs defectus omnino sit occultus. Quâ ratione permoti *cit. Sanchez n. 14. & Pontius cap. 35. n. 10.* eosque secutus Gonzalez *in o. Ad audientiam n. 7. in fine*, ejusmodi fictis sponsalibus publicæ Honestatis impedimentum induci, verisimiliter censuerunt.

Multò tamea verisimiliùs id cum 277. Navarro *Manual. cap. 22. n. 7.* Rebello *de Oblig. Jus. Lib. 3. q. 14.* & aliis negant Palao *cit. p. 10. n. 10.* & Gobat *Experient. Traët. 9. n. 368.* partim propter textum *c. Unici cit. & cit. cap. 3.* Tridentini: quorum priori sponsalibus invalidis propter defectum consensûs, cujusmodi sunt ficta; posteriore verò, invalidis quacunque ratione, nullâ inter externâ & internam nullitatis causam factâ distinctione, impedimentum hoc induci negatur; partim verò; quòd publicæ Honestatis impedimentum sit quædam quasi Affinitas; & propterea, sicut ista, non ex attentata, sed ex vera & per carnalem copulam consummata conjunctione corporum, sic illud, non ex simulata, sed vera mutuâque animorum conjunctione debeat provenire, Unde, quòd Palao *cit. n. 7.* monet, hac in re spectanda est inhonestas, non, quæ ex judicio hominum, sed quæ ipso contractu, à sponso cum sponsæ, aut vicissim ab ista cum illius consanguineis inito, oritur: & in sponsalibus tantùm fictis, uti etiam propter aliud impedimentum omnino occultum irritis, non reperitur: licet impedimentum hoc & fictio nunquam innotescat: sicut contrà in sponsalibus validis occultis reperitur & matrimonii impedimentum inducit: licet, illa inita fuisse, nunquam innotescat.

Dubium denique est, an impedimentum hoc sit perpetuum ita; ut non 278. cesset,
M ;

cesset, quantumvis sponsalia ex causa aliqua dissolvantur.

Non cessare, quando sponsalia dissolvuntur per mortem alterius sponsi, clarè habetur *can. Si quis Uxorem, can. Si quis desponsaverit & c. Sponsam cit.* & cum Glossa in *c. Unic. in 6. Joan. Andr. ibid. n. 5. Franco n. 6.* & aliis tradunt Sotus in *4. disp. 41. q. unic. art. 2. concl. 2. ad finem.* & Sanchez *cit. disp. 68. n. 20.*

Neque etiam, si dissolvantur; quòd unus professus Religionem, aut sacro Ordine initiatus sit, vel propter fornicationis aut aliam justam causam ab iis resiliierit; id enim supponere plerique & expressè tradere videntur Laiman. *Lib. 5. Tract. 10. p. 4. cap. 9. n. 3. & cit. Perez disp. 8. sect. 2. n. 5.*

279. Casu autem, quòd ea sponforum mutuo consensu dissolvuntur, publicæ Honestatis impedimentum tolli, cum Gutierrez de Matr. *cap. 103. n. 11. contendunt cit. Pontius cap. 36. n. 9. Palao cit. p. 10. n. 6. & Barbosa de Offic. Episc. alleg. 51. n. 188.* ducti aut verius decepti clarà, & in speciem firmâ ratione; quia ex unâ, S. Synodi Tridentinæ PP. *cap. 3. cit.* noluerunt impedimentum hoc sponsalibus quacunque ratione invalidis induci; ex altera verò parte, à Congreg. Cardinal. Concilii Interpp. declaratum est, sponsalia, quæ mutuo consensu dissolvuntur, invalida esse, ut videre est apud Farinac. *ad cap. 3. cit. & Rebell. cit. Lib. 4. q. 4. n. 99.*

Sed omnino tenendum est, impedimentum istud sponsalium, sicut quacunque alia ratione, sic etiam mutuo consensu facta dissolutione non tolli; ac proinde perpetuum esse, ut cum *cit. Sanchez n. 20.* indubitatè defendunt Laiman. *cit. n. 3. Perez cit. disp. 8. f. 2. n. 4. Fagnanus in c. Ad audientiam cit. n. 29. & Gobat Tract. cit. à n. 36a.* Ratio est;

quia, sicut antiquo, sic etiam novissimo Jure Tridentini, impedimentum hoc inducitur sponsalibus validis, hoc est iis, quæ semel valida fuerunt: cujusmodi cum etiam sint, quæ postea ob dissolutionem, mutuo consensu factam, evanescent & secundum allegatam declarationem perinde, ut quæ aliò modò dissoluta sunt, non amplius valent, eò etiam casu impedimentum hoc perseverabit, *arg. can. Si quis Uxorem, can. Si quis desponsaverit & c. Sponsam cit.* quod eorundè Eminentissimorù Ecclesiæ PP. & S. Concilii Trident. Interpp. ab Alexandro VII. die 10. Julii 1658. approbatà & omnino indubitatà declaratione firmant laudati Fagnanus & Gobat I. *cit. Jubente enim S. D. Alexandro VII. propositum fuit in sacra Congregatione Concilii, an sponsalibus ab initio validè contractis, deinde mutuo consensu dissolutis, sit sublatum impedimentum Justitia Publicæ Honestatis. Et pluries propositò dubiò ac maturè examinatò, tandem sub die sexto Julii 1658. Eminentissimi Patres, in antiqua ejusdem Concilii sententia consentientes, censuerunt, non esse sublatum. Cujus sententia unâ cum rationibus hinc inde ductis & recentioribus ejusdem Congregationis in hac materia responsis facta relatione ad Sanctissimum, Sanctitas sua die 10. ejusdem mensis prædictam Congregationis resolutionem probavit, eandemque jussit in dubium deinceps non revocari.* Casum, cujus occasione hæc declaratio à S. Congreg. emanavit, & pleniorrem ejus tenorem dabunt laudati Fagnanus in *c. Ad audientiam cit. in fine & Gobat cit. Tract. 9. n. 358.*

